

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta humanitních studií

Bakalářská práce

Porodnost a stát

Autorka: Veronika Kosová

Vedoucí práce: PhDr. Miloslava Turková, CSc.

Praha 2011

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Kladně dne 24. 6. 2011

.....

Veronika Kosová

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Miloslavě Turkové, CSc. za vedení mé bakalářské práce, za její ochotu a čas věnovaný této práci a za odbornou kritiku a rady.

Dále bych ráda poděkovala své rodině za trpělivost a podporu.

OBSAH

1. ÚVOD	5
2. TEORETICKÁ ČÁST	6
2. 1. Demografické pojmy	6
2. 2. Populační vývoj Evropy	7
2. 3. Rodinná politika	11
2. 4. Opatření rodinné politiky.....	16
2. 5. Typy rodinné politiky	19
3. METODOLOGIE.....	23
3. 1. Komparativní (srovnávací) metoda	23
3. 2. Vzorek (objekt komparace)	26
4. PRAKTICKÁ ČÁST	28
4. 1. Rodinná politika sledovaných států	28
4. 2. Čtyři kritéria komparace	33
4. 3. Analýza	62
5. ZÁVĚR.....	84
6. LITERATURA	88
7. PŘÍLOHY	95
Tabulka I: Živě narození na 1000 obyvatel v letech 1989 až 2000	95
Tabulka II: Migrační přírůstek na 1000 obyvatel v letech 1989 až 2000	95
Tabulka III: Celkový populační přírůstek na 1000 obyvatel v letech 1989 až 2000	95
Tabulka IV: Modely sociálního státu a typy rodinné politiky podle Esping-Andersena..	96
Tabulka V: Úhrnná plodnost evropských států v letech 1999 -2009	97
Tabulka VI: Částky životního minima v České republice platné pro rok 2011 (měsíčně)	98
Tabulka VII: Země s vysokou úhrnnou plodností v letech 1999 – 2009	99
Tabulka VIII: Země s nízkou úhrnnou plodností v letech 1999 – 2009	99
Tabulka IX: Přehled porodné.....	100
Tabulka X: Porovnání výše přídatku na dítě s průměrnou mzdou.....	102

1. ÚVOD

Počet dětí v Evropě klesá a rodiny už dnes mívají pouze jedno nebo dvě děti. A neklesá jen absolutní počet dětí, obecně klesá porodnost i plodnost. Téměř v celé Evropě se plodnost nachází pod hranicí zachování reprodukce (tj. pod hranicí 2,1 dětí připadajících na jednu ženu). Evropské státy se s tímto poklesem pokouší nějak vyrovnat, snaží se pokles zpomalit, zastavit nebo dokonce zvrátit. Používají k tomu politické nástroje, které můžeme souhrnně nazvat rodinná politika. Principy rodinné politiky jednotlivých států jsou rozdílné, stejně jako se liší životní úroveň, ekonomická zralost, nebo kulturní úroveň každého státu.

Tématem mé práce je vztah mezi úrovní porodnosti a státní rodinnou politikou. Zaměřuji se především na to, zda může rodinná politika, zastupovaná přímými opatřeními na podporu porodnosti a rodiny, podpořit porodnost, tedy jestli má rodinná politika vliv na výši porodnosti v evropských státech. Z toho důvodu porovnávám přímá státní opatření na podporu rodiny a porodnosti ve vybraných státech s vysokou úhrnnou plodností a státech s nízkou úhrnnou plodností.

Práce je rozdělena na čtyři základní části. První, teoretická část práce definuje používané pojmy, poskytuje obecné informace o rodinné politice a zmiňuje se o dělení rodinné politiky a o základních nástrojích, které používá rodinná politika. Druhá část práce se zaměřuje na metodu použitou při práci a zdůvodňuje výběr vzorku, tedy volbu států vhodných pro srovnávání. Třetí, praktická část je věnovaná jednotlivým opatřením na podporu porodnosti, jsou zde charakterizována opatření ve sledovaných státech, a následně srovnávám formy opatření v různých státech. Ve čtvrté části pak uvádím závěry, ke kterým jsem dospěla.

V teoretické části čerpám z demografických dat, zejména z těch vycházejících ze závěrů Eurostatu, právních norem a výzkumů rodinné politiky. V metodologické části vycházím z knihy Miroslava Hrocha *Úvod do studia dějepisu*, konkrétně části nazvané *Metody historikovy práce*, která podrobně vysvětluje komparativní metodu. Informace o jednotlivých státech poskytují na svých internetových stránkách příslušná ministerstva sledovaných zemí a Rada Evropy.

2. TEORETICKÁ ČÁST

2. 1. Demografické pojmy

Demografie je vědní obor, který zkoumá reprodukci lidských populací. Předmětem demografie je tedy demografická reprodukce, což je neustálá obnova lidských populací¹ rozením a vymíráním. Tato přirozená obnova populace se označuje jako přirozená měna nebo také přirozený pohyb obyvatelstva.² Základními tématy demografie jsou změny počtu obyvatel a populační přírůstek. Počet obyvatel přímo ovlivňují procesy demografické reprodukce.³ Demografický proces se projevuje demografickou událostí^{4,5}. Nejdůležitějšími demografickými událostmi jsou narození a úmrtí a od nich odvozené procesy porodnosti a úmrtnosti, které jsou základní složkou demografické reprodukce. Vzhledem k tématu práce mě zajímá především porodnost. Úroveň porodnosti závisí na plodivosti (fekunditě), tj. schopnosti muže a ženy rodit děti. Plodivost ženy je omezena na tzv. reprodukční období, které je vymezeno věkovým intervalem 15-49 let. Plodnost (fertilita) je výsledný efekt plodivosti a je vyjádřena počtem narozených dětí. O počtu dětí v rodině rozhoduje nejen plodivost páru, ale také jeho reprodukční (demografické) chování. V současné době převažuje typ demografického chování označovaný jako plánované rodičovství, ve kterém pár reguluje počet narozených dětí a intervaly mezi jednotlivými porody pomocí antikoncepčních metod. Úroveň porodnosti ovlivňují i další okolnosti, jako například populační politika státu (obvykle pouze krátkodobě), nebo systém hodnot ve společnosti.⁶

Porodnost můžeme analyzovat z mnoha různých pohledů. Jedním z nejpodstatnějších ukazatelů porodnosti je „hrubá míra porodnosti (hmp), definovaná jako poměr počtu živě narozených dětí a středního stavu obyvatelstva⁷, nejčastěji v ročním vymezení. Vyjadřuje se

---

¹ „Populace je soubor lidí, mezi kterými dochází na určitém vymezeném území k reprodukci. Základem populace je její dlouhá existence na společném území.“ (MUŽÁKOVÁ, Karina. *Demografie*. Brno: Vysoká škola Karla Engliš, a.s., 2010. Cit. s. 20.) V praxi se pro termín populace často používá synonymum obyvatelstvo. „Termín obyvatelstvo označuje soubor lidí, kteří žijí na určitém území (státu, města apod.). Obyvatelstvo se může skládat z různých populací, etnik a také národů.“ (MUŽÁKOVÁ, Karina. *Demografie*. Brno: Vysoká škola Karla Engliš, a.s., 2010. Cit. s. 20.)

² KALIBOVÁ, Květa. *Úvod do demografie*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2002.

³ Demografické procesy označují změnu stavu jedince, je to přechod z jednoho stavu do druhého. Mezi demografické procesy patří nemocnost, porodnost, potratovost, sňatečnost, rozvodovost, migrace, úmrtnost. (MUŽÁKOVÁ, Karina. *Demografie*. Brno: Vysoká škola Karla Engliš, a.s., 2010.)

⁴ Demografická událost, nebo také jev je významná událost v lidském životě (nemoc, narození, potrat, uzavření manželství, rozvod, stěhování, úmrtí), která je sledována jako hromadný jev. (MUŽÁKOVÁ, Karina. *Demografie*. Brno: Vysoká škola Karla Engliš, a.s., 2010.)

⁵ MUŽÁKOVÁ, Karina. *Demografie*. Brno: Vysoká škola Karla Engliš, a.s., 2010.

⁶ KALIBOVÁ, Květa. *Úvod do demografie*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2002.

⁷ „Střední stav obyvatelstva je počet obyvatel daného území v okamžiku voleném za střed sledovaného období (např. střední stav obyvatelstva v kalendářním roce 2009 je počet obyvatel k 1. 7. 2009); v jiných zemích se také

v promilích.⁸ Pokud se živě narozené děti vztáhnou pouze k ženám v reprodukčním věku, získáme tzv. míry plodnosti. Základním demografickým ukazatelem je úhrnná plodnost (úp), která „představuje počet živě narozených dětí, které by připadaly na jednu ženu během celého jejího reprodukčního věku (15 – 49 let), pokud by se během tohoto období neměnily míry plodnosti žen podle věku⁹ a setrvaly by na úrovni daného roku.“¹⁰ Úhrnná plodnost se používá k mezinárodnímu srovnání. Úhrnná plodnost v hodnotě 2,1 (tzv. replacement level) zajišťuje prostou reprodukci populace bez početních změn (pouze pokud bude nízká úmrtnost). Pokud úhrnná plodnost klesne pod tuto hodnotu, početní stav populace se bude snižovat, a naopak.¹¹

2. 2. Populační vývoj Evropy

Dvacáté století bylo plné politických, ekonomických, sociálních a kulturních změn, které se promítly i do populačního vývoje. Navíc Evropa nebyla a není homogenním kulturním prostorem, evropské státy sice sdílí určité společné kulturní vzorce, ale obyvatelstvo jednotlivých států se liší ve svých postojích, hodnotách i reálném chování. Tato národní specifika na sebe v různé míře působí a vytváří tak odlišnosti.¹²

Po druhé světové válce se Evropa rozdělila podle politického a ekonomického režimu na Východ a Západ, přičemž západoevropské země se vyznačovaly tržním hospodářstvím a proti nim stály východoevropské a středoevropské země s centrálně řízeným hospodářstvím.¹³ Demografické trendy byly ale těsně po válce v obou těchto celcích velmi podobné.¹⁴ Toto období je možné označit za zlatou éru manželské rodiny, protože manželství je považováno za téměř posvátnou hodnotu, stále více lidí a ve stále nižším věku vstupovalo do manželství. Ve většině evropských zemí nastal velký baby-boom, protože se zvyšovala porodnost jako kompenzace za válečná léta a jako reakce na poválečnou ekonomickou prosperitu. Výjimkou bylo Československo, kde nebyl baby-boom tak vysoký, ani tak dlouhý, protože počet dětí

---

někdy používá aritmetický průměr počátečního a koncového stavu.“ (MUŽÁKOVÁ, Karina. *Demografie*. Brno: Vysoká škola Karla Engliš, a.s., 2010. Cit. s. 20.)

⁸ KALIBOVÁ, Květa. *Úvod do demografie*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2002. Cit. s. 27.

⁹ “Míra plodnosti podle věku je počet živě narozených dětí v daném období na 1000 žen v daném věku ze středního stavu pro toto období.“ (MUŽÁKOVÁ, Karina. *Demografie*. Brno: Vysoká škola Karla Engliš, a.s., 2010. Cit. s. 33.)

¹⁰ MUŽÁKOVÁ, Karina. *Demografie*. Brno: Vysoká škola Karla Engliš, a.s., 2010. Cit. s. 33.

¹¹ KALIBOVÁ, Květa. *Úvod do demografie*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2002.

¹² RYCHTAŘÍKOVÁ, Jitka; Pikálková, Simona; Hamplová, Dana. *Diferenciace reprodukčního a rodinného chování v evropských populacích*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2001.

¹³ Český statistický úřad. *Vývoj obyvatelstva ČR po roce 1989 v mezinárodním srovnání*. Praha: Český statistický úřad, 2002.

¹⁴ RYCHTAŘÍKOVÁ, Jitka; Pikálková, Simona; Hamplová, Dana. *Diferenciace reprodukčního a rodinného chování v evropských populacích*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2001.

rostl už za války¹⁵.¹⁶ V poválečných letech je pro celou Evropu charakteristický přechod od vícedětné k málodětné rodině, růst intenzity sňatečnosti a snižování podílu bezdětných žen.¹⁷

Od 60. let se situace v evropských rodinách opět mění a začínají se projevovat rozdíly v populačním chování v zemích Východního a Západního bloku. Na Západě probíhá od 60. let druhý demografický přechod, což je označení změn v úrovni demografické reprodukce, ke kterým docházelo kvůli transformaci demografického chování ve vyspělých zemích severní a západní Evropy, a později i v dalších zemích. Změny v úrovni demografické reprodukce jsou spojovány s růstem individualismu a změnami v hodnotové orientaci lidí, důležitá je seberealizace, svoboda volby, osobní rozvoj, životní styl a emancipace. To se samozřejmě odráží v přístupu k rodině, manželství a rodičovství a výrazně to ovlivňuje demografické chování populace. Manželství a úplná rodina ztrácejí svou nezastupitelnou funkci, což vede k zásadním změnám v rodinných vztazích a ovlivňuje stabilitu rodiny. Rodinné formy se pluralizovaly a vedle klasických, tedy legálně uzavřených manželství se čím dál tím častěji objevují i nesezdaná soužití a roste počet neúplných rodin. Dochází k poklesu sňatečnosti¹⁸, růstu počtu nesezdaných soužití, zvyšování podílů dětí narozených mimo manželství a ke zvyšování věku vstupu do manželství a věku matek v době prvního porodu. Nejdůležitějším znakem druhého demografického přechodu je především pokles úrovně plodnosti pod hranici prosté reprodukce (asi 2,1 dětí připadajících na jednu ženu), která nezaručuje početní obnovu populace. Tento pokles byl umožněn masovým rozšířením moderní antikoncepce. Dochází také k dočasné stabilizaci úmrtnostních poměrů¹⁹ a k jejich

---

¹⁵ Česká populace Protektorátu Čechy a Morava se svým populačním chováním lišila od zbytku Evropy, protože porodnost zde během druhé světové války stoupala. Důvodů bylo několik: české ženy se sňatkem a následným těhotenstvím bránily proti totálnímu nasazení; čeští muži nepodléhali vojenské službě; docházelo k uzavírání sňatků a realizaci porodů, které byly kvůli hospodářské krizi ve 30. letech odloženy; do věku nejvyšší reprodukce začaly vstupovat početné ročníky žen narozených po první světové válce a došlo k uzavření vysokých škol. (FIALOVÁ, Ludmila; Horská, Pavla; Kučera, Milan; Maur, Eduard. *Dějiny obyvatelstva českých zemí*. Praha: Mladá Fronta, 1998.)

¹⁶ HOLUB, Martin a kol. *Teoretické možnosti podpory rodin s dětmi v sociálním pojištění*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí (VÚPSV, v. v. i.), 2010.

¹⁷ RYCHTAŘÍKOVÁ, Jitka; Pikálková, Simona; Hamplová, Dana. *Diferenciace reprodukčního a rodinného chování v evropských populacích*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2001.

¹⁸ „Sňatečnost je demografický proces, který studuje zakládání manželství na základě zákonem daných podmínek. Sňatek je demografická událost opakovatelného charakteru, která nemusí nastat u každého (na rozdíl od narození a úmrtí). Neobnovitelnou událostí je pouze první sňatek.“ Ukazatelem sňatečnosti je hrubá míra sňatečnosti, což „je počet sňatků v daném období na 1000 obyvatel ze středního stavu pro toto období.“ (MUŽÁKOVÁ, Karina. *Demografie*. Brno: Vysoká škola Karla Engliš, a.s., 2010. Cit. s. 44.)

¹⁹ Úmrtnost je jeden z klíčových demografických procesů a spolu s porodností představuje základní složku demografické reprodukce populací. Základním ukazatelem je hrubá míra úmrtnosti (hmú), což „je nejjednodušší ukazatel vyjadřující úroveň úmrtnosti, je definován jako počet zemřelých připadajících na 1000 obyvatel (středního stavu).“ (MUŽÁKOVÁ, Karina. *Demografie*. Brno: Vysoká škola Karla Engliš, a.s., 2010. Cit. s. 57)

následnému zlepšení, to má ale na početní růst populací pouze malý význam. Zlepšení míry úmrtnosti a pokles plodnosti vedou ke stárnutí populace. Druhý demografický přechod proběhl v zemích západní a severní Evropy zhruba v letech 1965 – 1985. V dalších zemích Evropy se začal projevovat s určitým zpožděním a v postkomunistických zemích dokonce až od počátku 90. let.²⁰

Úhrnná plodnost na Západě rostla od konce druhé světové války do 60. let, kdy průměrný počet dětí na jednu ženu dosahoval 2,5 dítěte.²¹ Od 60. let probíhá v západní Evropě druhý demografický přechod a dochází k poklesu úrovně porodnosti, sňatečnosti a úmrtnosti, odkladům sňatků i porodů do vyššího věku, růstu mezinárodní migrace²², nárůstu rozvodovosti²³ a rozšiřují se nesezdaná soužití jako jeden z typů rodinných forem. To souvisí s posunem hodnot, které už nejsou tolik zaměřeny na instituci „tradiční“ rodiny.²⁴ Na Západě se vzorce chování výrazně změnil, ale Východ pokračoval v tradičním modelu. Východoevropské a středoevropské státy se vyznačovaly relativně vysokou porodností²⁵, stagnací úmrtnosti na vysoké úrovni, vysokou mírou sňatečnosti v poměrně nízkém věku a zároveň vysokou mírou rozvodovosti a téměř nepatrnou mírou mezinárodní migrace. I přesto, že porodnost na Východě byla vyšší než na Západě, i zde úhrnná plodnost klesala a státy ji řešily v 70. letech přijetím stimulačních opatření populační politiky.²⁶ Největší rozdíl mezi

---

²⁰ HOLUB, Martin a kol. *Teoretické možnosti podpory rodin s dětmi v sociálním pojištění*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí (VÚPSV, v. v. i.), 2010.; KALIBOVÁ, Květa. *Úvod do demografie*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2002.; SIROVÁTKA, Tomáš. Rodin a reprodukce versus zaměstnání a role sociální politiky. In: Sirovátka, Tomáš et al. *Rodina, zaměstnání a sociální politika*. Vydání první. Brno: Nakladatelství František Šalé - ALBERT, 2006.; RYCHTAŘÍKOVÁ, Jitka; Pikálková, Simona; Hamplová, Dana. *Diferenciace reprodukčního a rodinného chování v evropských populacích*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2001.

²¹ RYCHTAŘÍKOVÁ, Jitka; Pikálková, Simona; Hamplová, Dana. *Diferenciace reprodukčního a rodinného chování v evropských populacích*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2001.

²² „Migraci rozumíme prostorové přemísťování osob přes libovolné hranice, které jsou spojené se změnou místa bydliště na dobu kratší či delší, nebo natrvalo. Migraci můžeme dělit na vnitřní a mezinárodní. Vnitřní migraci rozumíme změnu trvalého pobytu za hranice nějaké administrativní jednotky (zpravidla obce). Mezinárodní migraci pak rozumíme změnu obvyklého pobytu za hranice státu (OSN stanovuje limitní hranici jednoho roku pobytu za hranicemi daného státu).“ (MUŽÁKOVÁ, Karina. *Demografie*. Brno: Vysoká škola Karla Engliše, a.s., 2010. Cit. s. 52.)

²³ „Hrubá míra rozvodovosti je počet rozvodů v daném období na 1000 obyvatel ze středního stavu pro toto období.“ (MUŽÁKOVÁ, Karina. *Demografie*. Brno: Vysoká škola Karla Engliše, a.s., 2010. Cit. s. 48.)

²⁴ HOLUB, Martin a kol. *Teoretické možnosti podpory rodin s dětmi v sociálním pojištění*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí (VÚPSV, v. v. i.), 2010.; Český statistický úřad. *Vývoj obyvatelstva ČR po roce 1989 v mezinárodním srovnání*. Praha: Český statistický úřad, 2002.

²⁵ Na Východě je úroveň plodnosti od 50. let ovlivňována přijetím zákonů umožňujících umělé přerušování těhotenství. (RYCHTAŘÍKOVÁ, Jitka; Pikálková, Simona; Hamplová, Dana. *Diferenciace reprodukčního a rodinného chování v evropských populacích*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2001.)

²⁶ Český statistický úřad. *Vývoj obyvatelstva ČR po roce 1989 v mezinárodním srovnání*. Praha: Český statistický úřad, 2002.; RYCHTAŘÍKOVÁ, Jitka; Pikálková, Simona; Hamplová, Dana. *Diferenciace reprodukčního a rodinného chování v evropských populacích*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2001.

Východem a Západem byl u úmrtnosti, protože od poloviny šedesátých let se naděje dožití²⁷ na Západě plynule zvyšovala, zatímco na Východě stagnovala. Společným rysem evropského vývoje bylo populační stárnutí, které bylo na Západě (nižší porodnost, vyšší věk dožití) rychlejší než na Východě.²⁸

Situace se mění opět po rozpadu Východního bloku v roce 1989. I když politické rozdíly v Evropě zanikly, nadále existuje mnoho rozdílů mezi zeměmi s nepřerušným systémem tržního hospodářství a zeměmi s dříve centrálně řízenou ekonomikou. Tyto rozdíly se projevují také rozdílnou demografickou situací.²⁹

V západní Evropě byl již ukončen druhý demografický přechod a populační situace se stabilizovala. Porodnost v západní Evropě se téměř nezměnila, mírný pokles způsobila „evropeizace“ porodnosti v silně katolickém Irsku, kde dřívější úroveň porodnosti vysoce překračovala evropský standard. Hrubá míra úmrtnosti na Západě se téměř nezměnila, což spolu se stárnutím populace vypovídá o růstu naděje dožití. Přirozený přírůstek západní Evropy tak nebyl ani přes nízkou porodnost ohrožen. Západní Evropa se také vyznačuje velkým migračním přírůstkem, proto si zachovává populační růst.³⁰ Situace v bývalém Východním bloku se liší. V postkomunistických zemích probíhají od roku 1990 výrazné společenské a ekonomické změny a země postupně přecházejí na západoevropský model chování, probíhá v nich druhý demografický přechod. Na počátku této etapy klesala porodnost tak dramaticky, že to ukazuje na podstatnou změnu populačního chování. Naproti tomu úmrtnost na Východě v první polovině devadesátých let mimořádně vzrostla, a až na Českou republiku úmrtnost nikde neklesá, v některých státech se ale stabilizovala. Úmrtnost je podmíněná životním stylem, zdravotním stavem populace a úrovní lékařské péče, proto reaguje pomaleji. Od roku 1992 byl počet zemřelých větší než počet narozených a později se tento rozdíl ještě prohloubil. Zejména v následnických státech bývalého Sovětského svazu se populační přírůstek změnil v populační úbytek. Migračně byla východní Evropa mírně zisková, ale šlo jen o stěhování etnických Rusů z bývalých států SSSR zpět do Ruské federace, jinak by byla východní Evropa ztrátová i migračně. Celkově je saldo populačního

---

²⁷ Naděje dožití (střední délka života) udává „počet let, který v průměru zbývá osobě v daném věku na dožití, zůstanou-li zachovány stávající úmrtnostní poměry, vychází z úmrtnostních tabulek.“ (*Demografický informační portál: Demografické informace, analýzy a komentáře* [online]. 2011 [cit. 2011-06-16]. Slovník. Dostupné z WWW: <http://www.demografie.info/?cz_slovník>.)

²⁸ Český statistický úřad. *Vývoj obyvatelstva ČR po roce 1989 v mezinárodním srovnání*. Praha: Český statistický úřad, 2002.

²⁹ Český statistický úřad. *Vývoj obyvatelstva ČR po roce 1989 v mezinárodním srovnání*. Praha: Český statistický úřad, 2002.

³⁰ Český statistický úřad. *Vývoj obyvatelstva ČR po roce 1989 v mezinárodním srovnání*. Praha: Český statistický úřad, 2002.

pohybu východní Evropy hluboce úbytkové.³¹ Vývoj porodnosti, migrace a celkového populačního přírůstku v letech 1989 až 2000 ve východní a západní Evropě ukazují tabulky I, II a III (viz přílohy).

Současná Evropa se tedy vyznačuje nízkou porodností pod hranicí prosté reprodukce. V roce 2000 byla úhrnná plodnost vyšší než 2,1, která je považovaná za nezbytnou pro perspektivní zachování počtu obyvatel, pouze v Albánii a na Islandu. Dokonce i v Irsku, které bylo zemí s tradičně vysokou plodností, klesla úhrnná plodnost pod tuto hranici. Klesající porodnost souvisí se snižováním sňatečnosti a uzavíráním sňatků ve vyšším věku, také prudce stoupá počet lidí, kteří žijí v partnerském soužití bez uzavření sňatku, tudíž se zvyšuje podíl mimomanželských dětí. Přirozená měna Evropy jako celku je zatím mírně zisková, ale jen proto, že došlo k výraznému poklesu úmrtnosti, který je založený na prodlužování naděje dožití, počet narozených dětí je tak stále vyšší než počet zemřelých osob. Kvůli nízké porodnosti a růstu naděje dožití dochází k populačnímu stárnutí, což je nejzávažnější problém současného populačního vývoje Evropy. V západních zemích brání snižování počtu obyvatel migrační přírůstky, ve střední a východní Evropě ale úbytek obyvatel už nastal, saldo přirozené měny je zde ztrátové a v některých zemích ubývá také migrace.³²

2. 3. Rodinná politika

Kvůli trvale nízké porodnosti se do centra politického i veřejného zájmu dostala rodinná politika. Moderní společnost, státy i odborníci se shodují na tom, že rodina jako základní stavební jednotka státu a společnosti by měla být chráněná a podporovaná státem.³³

Rodinná politika je soubor opatření na podporu rodin, její obsah ale není na mezinárodní úrovni přesně vymezen a je zcela v kompetenci jednotlivých států.³⁴ Podle Matějkové a Palonciové zahrnuje rodinná politika v užším pojetí „dávky a služby s výhradním zaměřením na páry s dětmi či na osamělé rodiče. Definice zahrnuje hotovostní i věcnou podporu formou přímých finančních transferů rodinám a slev na daních pro rodiny

³¹ Český statistický úřad. *Vývoj obyvatelstva ČR po roce 1989 v mezinárodním srovnání*. Praha: Český statistický úřad, 2002.

³² Český statistický úřad. *Vývoj obyvatelstva ČR po roce 1989 v mezinárodním srovnání*. Praha: Český statistický úřad, 2002.

³³ HÖHNE, Sylva. *Podpora rodin s dětmi a vliv peněžních transferů na formu rodinného soužití*. Praha: Výzkumný Ústav Práce a Sociálních věcí (VÚPSV, v. v. i.), 2008.; HOLUB, Martin a kol. *Teoretické možnosti podpory rodin s dětmi v sociálním pojištění*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí (VÚPSV, v. v. i.), 2010.; MATĚJKOVÁ, Barbora; Palonciová, Jana. *Rodinná politika ve vybraných evropských zemích s ohledem na situaci v České republice*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005.

³⁴ HOLUB, Martin a kol. *Teoretické možnosti podpory rodin s dětmi v sociálním pojištění*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí (VÚPSV, v. v. i.), 2010.

s dětmi, mateřskou a rodičovskou dovolenou, zařízení péče o děti a dotace na zařízení, rodinné právo.³⁵ V širším smyslu zahrnuje rodinná politika všechna opatření veřejné politiky, která mohou mít potenciální vliv na blaho rodin.³⁶

Přístup k rodinné politice se liší stát od státu. Jednotlivé státy sice používají podobné nástroje, ale jejich nastavení a rozsah se liší. Na odlišnost rodinné politiky má vliv i řada dalších faktorů, protože rodinná politika reaguje na demografický vývoj v dané zemi, navazuje na historickou, kulturní, právní i morální tradici, odráží názory panující ve společnosti, přizpůsobuje se modernizačním procesům i míře sekularizace společnosti a politickým stanoviskům obecně. I přes tyto odlišnosti lze najít v nástrojích rodinné politiky určité společné trendy, protože instituce rodiny prochází všude podobným vývojem. Jedním ze společných rysů je adaptace rodinné politiky na rostoucí variabilitu rodinných forem (neúplné rodiny ohrožené chudobou, nesezdaná soužití, apod.), nebo také snaha o přechod od univerzálních dávek a systému přerozdělování k systému založenému na testovaných dávkách. Prioritou obecně je otázka sladění práce a rodinného života, především pomocí flexibilnějších nástrojů a opatření vyznačujících se rovným přístupem k mužům a ženám.³⁷ Stát ale ovlivňuje rodinu nejen prostřednictvím rodinné politiky, může ji ovlivnit i zprostředkovaně, rozhodnutími v nejrůznějších oblastech (trh práce, vzdělávací instituce, zdravotnické služby, atd.).³⁸

Rodinná politika sleduje různé cíle, jejím jádrem je pomoc rodinám při snižování nákladů na děti. Cílem bývá podpora domácí rodičovské péče o děti, snižování příjmové nerovnosti, podpora zapojení žen na pracovním trhu, zvyšování genderové rovnosti jak na trhu práce, tak v domácnosti, nebo zvyšování motivace rodičů k výdělečné činnosti. Opatření rodinné politiky mohou sledovat i propopulační cíle, tedy snažit se o zvýšení počtu narozených dětí, i když by se měla zaměřovat spíše na podmínky a kvalitu rodičovství a na kvalitu života dětí.³⁹ Rodinná politika se také musí vyrovnat s pluralitou vznikajících

---

³⁵ MATĚJKOVÁ, Barbora; Palonciová, Jana. *Rodinná politika ve vybraných evropských zemích s ohledem na situaci v České republice*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005. Cit. s. 11

³⁶ MATĚJKOVÁ, Barbora; Palonciová, Jana. *Rodinná politika ve vybraných evropských zemích s ohledem na situaci v České republice*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005.

³⁷ HOLUB, Martin a kol. *Teoretické možnosti podpory rodin s dětmi v sociálním pojištění*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí (VÚPSV, v. v. i.), 2010.; MATĚJKOVÁ, Barbora, Palonciová, Jana. *Rodinná politika ve vybraných evropských zemích s ohledem na situaci v České republice*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005.

³⁸ HOLUB, Martin a kol. *Teoretické možnosti podpory rodin s dětmi v sociálním pojištění*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí (VÚPSV, v. v. i.), 2010.

³⁹ HOLUB, Martin a kol. *Teoretické možnosti podpory rodin s dětmi v sociálním pojištění*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí (VÚPSV, v. v. i.), 2010.; SIROVÁTKA, Tomáš. *Rodina a reprodukce versus*

rodinných struktur (např. nesezdané páry) a jejím cílem tak často bývá podporovat tyto formy rodiny a přihlížet k jejich specifickým potřebám. Velkým cílem rodinné politiky současnosti je harmonizace rodinného a pracovního života, protože účast na pracovním trhu je často v rozporu s hodnotami rodičovské role.⁴⁰ Opatření rodinné politiky v jednotlivých státech tyto cíle různě kombinují, některé z nich upřednostňují a jiným se nevěnují, nebo ne v takové míře.

Určit vliv rodinné politiky nebo jejích konkrétních opatření na porodnost je velmi obtížné.⁴¹ Většina výzkumů rodinné politiky se soustřeďuje na období rodičovství v prvních fázích života dítěte a v souvislosti s tím na opatření zaměřující se na porodnost, která jsou jádrem rodinné politiky. Velká variabilita těchto opatření srovnání ztěžuje.⁴² Výzkumy se provádějí jak na úrovni mezinárodního srovnávání⁴³, tak na národní úrovni⁴⁴ a zkoumá se vliv opatření na plodnost nebo na účast matek na trhu práce. Úhrnná plodnost se často porovnává se změnami politických opatření.⁴⁵ Opatření rodinné politiky působí na různé oblasti života jako celek, ale zároveň mají jednotlivá opatření dopad ve více směrech, proto je tak obtížné je zkoumat.⁴⁶

Pokud jde o vliv rodinné politiky na porodnost, jsou závěry různých autorů a výzkumů nejednoznačné. Názory se značně rozcházejí, od těch, kteří vidí v rodinné politice prostředek ke zvýšení plodnosti v Evropě, až po ty, kteří považují opatření rodinné politiky za neúčinná, zbytečná, nebo nerentabilní vzhledem k nákladům na jednotlivá opatření.⁴⁷ Často se autoři shodují na tom, že rodinná politika má pouze omezený vliv, protože reprodukci ovlivňuje

---

zaměstnání a role sociální politiky. In: Sirovátka, Tomáš et al. *Rodina, zaměstnání a sociální politika*. Vydání první. Brno: Nakladatelství František Šalé - ALBERT, 2006.

⁴⁰ HOLUB, Martin a kol. *Teoretické možnosti podpory rodin s dětmi v sociálním pojištění*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí (VÚPSV, v. v. i.), 2010.

⁴¹ SIROVÁTKA, Tomáš. Rodin a reprodukce versus zaměstnání a role sociální politiky. In: Sirovátka, Tomáš et al. *Rodina, zaměstnání a sociální politika*. Vydání první. Brno: Nakladatelství František Šalé - ALBERT, 2006.; HOLUB, Martin a kol. *Teoretické možnosti podpory rodin s dětmi v sociálním pojištění*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí (VÚPSV, v. v. i.), 2010.

⁴² HOLUB, Martin a kol. *Teoretické možnosti podpory rodin s dětmi v sociálním pojištění*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí (VÚPSV, v. v. i.), 2010.

⁴³ SIROVÁTKA, Tomáš. Rodin a reprodukce versus zaměstnání a role sociální politiky. In: Sirovátka, Tomáš et al. *Rodina, zaměstnání a sociální politika*. Vydání první. Brno: Nakladatelství František Šalé - ALBERT, 2006.

⁴⁴ HOLUB, Martin a kol. *Teoretické možnosti podpory rodin s dětmi v sociálním pojištění*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí (VÚPSV, v. v. i.), 2010.

⁴⁵ HOLUB, Martin a kol. *Teoretické možnosti podpory rodin s dětmi v sociálním pojištění*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí (VÚPSV, v. v. i.), 2010.

⁴⁶ SIROVÁTKA, Tomáš. Rodin a reprodukce versus zaměstnání a role sociální politiky. In: Sirovátka, Tomáš et al. *Rodina, zaměstnání a sociální politika*. Vydání první. Brno: Nakladatelství František Šalé - ALBERT, 2006.

⁴⁷ HOLUB, Martin a kol. *Teoretické možnosti podpory rodin s dětmi v sociálním pojištění*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí (VÚPSV, v. v. i.), 2010.

velké množství faktorů.⁴⁸ Jedinci, kteří se rozhodují, zda si pořídí dítě, sice mohou brát v úvahu opatření rodinné politiky, ale zvažují mnoho dalších faktorů, například své preference o počtu dětí a jejich načasování a tyto preference se navíc podle životní situace jednotlivce mění.⁴⁹

Určitý vliv se ale rodinné politice upřít nedá, například ve Francii ve srovnání s ostatními západními zeměmi může být vyšší plodnost důsledkem vyšší podpory rodin. Některá opatření rodinné politiky vedou spíše ke krátkodobým změnám v časování porodu, tedy k uspíšení narození dětí, a vliv na porodnost je časově omezen (Francie, Československo a Německo v 70. letech). To naznačuje pozitivní vliv na porodnost v určitých zemích, ale výsledky v jiných zemích jsou méně přesvědčivé, nebo se tam žádný vliv rodinné politiky neobjevuje (Velká Británie, Quebec v 60. až 80. letech). Pokud jde o vliv rodinné politiky na plodnost podle pořadí dítěte, i tady se ukazuje, že pokud má rodinná politika vliv na plodnost v dané zemi, je účinek spíše malý a ovlivněno je především načasování plodnosti, ale nikoli výsledná velikost rodin. Finanční podpora ve formě dávek je sice rodiči vítána, ale její celkový vliv na plodnost je podle analýz malý. Rozdíly v opatřeních používaných rodinou politikou v různých zemích úplně nekorespondují s rozdíly v úrovni porodnosti v těchto zemích, je nutné zohlednit i řadu jiných faktorů, zejména zaměstnanost žen.⁵⁰

Nejrůznější výzkumy se poměrně shodují na vztahu mezi účastí žen na trhu práce a plodností. Od 90. let je tento vztah pozitivní, tedy tam, kde je vyšší účast žen na trhu práce a kde podmínky na trhu práce zároveň umožňují skloubit práci a rodičovství, tam se také rodí více dětí.⁵¹ V České republice je i přes vysokou zaměstnanost žen úhrnná plodnost velmi nízká, důvodem pro to je oproti západoevropským zemím nízká zaměstnanost českých žen na zkrácený úvazek.⁵² Podmínkou jsou i místně a finančně dostupná zařízení péče o děti. Tam, kde chybí, jsou ženy nuceny k volbě mezi rodičovstvím a zaměstnáním. Ženy dnes

---

⁴⁸ SIROVÁTKA, Tomáš. Rodin a reprodukce versus zaměstnání a role sociální politiky. In: Sirovátka, Tomáš et al. *Rodina, zaměstnání a sociální politika*. Vydání první. Brno: Nakladatelství František Šalé - ALBERT, 2006.; HOLUB, Martin a kol. *Teoretické možnosti podpory rodin s dětmi v sociálním pojištění*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí (VÚPSV, v. v. i.), 2010.

⁴⁹ HOLUB, Martin a kol. *Teoretické možnosti podpory rodin s dětmi v sociálním pojištění*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí (VÚPSV, v. v. i.), 2010.

⁵⁰ HOLUB, Martin a kol. *Teoretické možnosti podpory rodin s dětmi v sociálním pojištění*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí (VÚPSV, v. v. i.), 2010.

⁵¹ HOLUB, Martin a kol. *Teoretické možnosti podpory rodin s dětmi v sociálním pojištění*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí (VÚPSV, v. v. i.), 2010.; SIROVÁTKA, Tomáš. Rodin a reprodukce versus zaměstnání a role sociální politiky. In: Sirovátka, Tomáš et al. *Rodina, zaměstnání a sociální politika*. Vydání první. Brno: Nakladatelství František Šalé - ALBERT, 2006.

⁵² HOLUB, Martin a kol. *Teoretické možnosti podpory rodin s dětmi v sociálním pojištění*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí (VÚPSV, v. v. i.), 2010.

z nejrůznějších důvodů preferují aktivní účast na pracovním trhu a ve státech, které nepodporují zaměstnanost žen a které neumožňují ženám skloubit zaměstnání s rodičovstvím, tedy tam, kde je nedostatek služeb péče o děti, klesá plodnost (například v tradiční, katolicky a rodinně orientované jižní Evropě). Finanční a místní dostupnost a kvalita služeb péče o děti tedy zvyšuje zaměstnanost žen.⁵³

Byly prokázány také souvislosti mezi dalšími opatřeními rodinné politiky a zaměstnaností žen. Různé studie⁵⁴ ukazují, že krátká nebo středně dlouhá rodičovská dovolená (do jednoho roku dítěte) posiluje vazbu žen k trhu práce (musí být placená a spojená s garancí dosavadního zaměstnání). Zvyšuje se tak účast žen na pracovním trhu před porodem i pravděpodobnost, že se žena po rodičovské dovolené vrátí do zaměstnání a ke stejnému zaměstnavateli. Zvyšuje tedy celková zaměstnanost žen, snižuje se mzdová penalizace v důsledku rodičovství a redukuje se mzdová nerovnost mezi muži a ženami, rodiči a ostatními. Delší trvání rodičovské dovolené (do 2 až 3 let) má negativní vliv na genderovou rovnost v zaměstnání. Pokud se vhodná péče o děti kombinuje s relativně vysokými dávkami vyplácenými při rodičovské dovolené, která ale trvá kratší dobu (do 1 roku), snižuje se tak rozsah, ve kterém je zaměstnání přerušeno, a z toho vyplývající penalizace v průběhu pracovního života.⁵⁵

Ukazuje se tedy, že rodinná politika působí spíše jako institucionální rámec, který domácnostem rozšiřuje nebo omezuje možnosti životních strategií. Není to tedy determinanta. Její působení na volby členů domácnosti je často nepřímé a spojuje se i s jinými faktory. Její dopady na plodnost, účast na trhu práce, nebo na dělbu práce v domácnosti, jsou omezené.⁵⁶ Ale zatím žádný výzkum neposkytl ucelenou teorii determinant fertility, proto je obtížné plodnost předpovídat a záměrně ovlivňovat určitým směrem. Opatření, která byla v jedné zemi úspěšná, nemusí mít kvůli vnitřním odlišnostem mezi zeměmi v jiném státě stejně pozitivní vliv.⁵⁷

---

⁵³ HOLUB, Martin a kol. *Teoretické možnosti podpory rodin s dětmi v sociálním pojištění*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí (VÚPSV, v. v. i.), 2010.; SIROVÁTKA, Tomáš. Rodin a reprodukce versus zaměstnání a role sociální politiky. In: Sirovátka, Tomáš et al. *Rodina, zaměstnání a sociální politika*. Vydání první. Brno: Nakladatelství František Šalé - ALBERT, 2006.

⁵⁴ SIROVÁTKA, Tomáš. Rodin a reprodukce versus zaměstnání a role sociální politiky. In: Sirovátka, Tomáš et al. *Rodina, zaměstnání a sociální politika*. Vydání první. Brno: Nakladatelství František Šalé - ALBERT, 2006.

⁵⁵ SIROVÁTKA, Tomáš. Rodin a reprodukce versus zaměstnání a role sociální politiky. In: Sirovátka, Tomáš et al. *Rodina, zaměstnání a sociální politika*. Vydání první. Brno: Nakladatelství František Šalé - ALBERT, 2006.

⁵⁶ SIROVÁTKA, Tomáš. Rodin a reprodukce versus zaměstnání a role sociální politiky. In: Sirovátka, Tomáš et al. *Rodina, zaměstnání a sociální politika*. Vydání první. Brno: Nakladatelství František Šalé - ALBERT, 2006.

⁵⁷ HOLUB, Martin a kol. *Teoretické možnosti podpory rodin s dětmi v sociálním pojištění*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí (VÚPSV, v. v. i.), 2010.

2. 4. Opatření rodinné politiky

Státní podpora rodin s dětmi má nejrůznější podoby. Rodinná politika využívá k podpoře rodin různé nástroje, které je možné rozdělit do tří skupin (rodinné dávky, daňová opatření a nefinanční podpora formou opatření na podporu slučitelnosti rodiny a zaměstnání).⁵⁸

Nejvýznamnější složkou podpory rodin je přímá finanční podpora, která probíhá formou rodinných dávek, což je přerozdělení příjmů rodinám nebo osobám s nezaopatřenými dětmi ve společensky uznávaných situacích, na jejichž řešení nestačí rodina vlastními silami a prostředky. Zásadním principem je zde solidarita vysokopříjmových rodin s rodinami s nízkými příjmy a bezdětných s rodinami s dětmi. Pokud se posuzuje příjmová situace rodiny, je to kvůli zacílení dávek tam, kde jsou podle státu zapotřebí. Cílem přímé finanční podpory je buď kompenzace nákladů, nebo ocenění výkonu rodinných funkcí. Přímá podpora je určena všem, kteří splní podmínky. Tento druh podpory je nejvýznamnější, protože je pro příjemce snadno viditelný a měřitelný.⁵⁹ Do přímé finanční podpory rodin s dětmi formou dávek patří porodné, přídavek v mateřství nebo otcovství, rodičovský příspěvek a přídavek na dítě.

- a) Porodné existuje ve většině evropských zemí a je chápáno jako jednorázová dávka určená na pomoc rodině s finančními náklady spojenými s narozením dítěte. V mnoha zemích je porodné plošnou dávkou, nezávislou na příjmu a je vypláceno rodičům bez ohledu na pořadí dětí nebo počet dětí v rodině. Jsou ale státy, kde je porodné podmíněno příjmem rodiny (Itálie), pojištěním (Polsko), pořadím dítěte (Španělsko, Česko⁶⁰), nebo vícečetným porodem (Irsko).
- b) Přídavek v mateřství nebo otcovství je dávka vyplácená v období kolem porodu dítěte. Patří sem i dávka, která se vyplácí ženě, která byla z důvodu těhotenství, nebo mateřství převedena na jinou práci, nebo byla dočasně uvolněna z práce. Objevují se dva koncepty finanční pomoci v mateřství: nemocenská a rodičovsko-nemocenská (příspěvek může být vyplácen otci místo matce, nebo současně matce i otci, nebo souvisí s přechodem na pobírání rodičovského příspěvku). Některé země volí plnou náhradu ženiny mzdy během mateřské dovolené při jejím relativně kratším období (do

⁵⁸ HOLUB, Martin a kol. *Teoretické možnosti podpory rodin s dětmi v sociálním pojištění*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí (VÚPSV, v. v. i.), 2010.

⁵⁹ HÖHNE, Sylva. *Podpora rodin s dětmi a vliv peněžních transferů na formu rodinného soužití*. Praha: Výzkumný Ústav Práce a Sociálních věcí (VÚPSV, v. v. i.), 2008.

⁶⁰ V Čechách je porodné určeno pouze na první porod, ať se narodí jedno dítě, nebo jde o vícečetný porod. (*Integrovaný portál MPSV* [online]. 1. 1. 2011 [cit. 2011-04-30]. Porodné. Dostupné z WWW: <<http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/porodne>>.)

18 týdnů). Druhým modelem je delší dovolená s nižší náhradou mzdy. Podle doporučení Mezinárodní organizace práce ILO je minimální délka placené dovolené z důvodu těhotenství a narození dítěte 14 týdnů.

- c) Rodičovský příspěvek náleží rodičům, kteří pečují o malé dítě, do stanovené věkové hranice, a částečně nebo úplně omezují svoji výdělečnou činnost. Většinou je chápán jako náhrada ušlého příjmu a je stanoven vzhledem k velikosti úvazku rodiče, nebo výši výdělku. Nárok na příspěvek mají rodiče, někde se mohou střídat, jinde mohou pečovat společně, v dalších zemích část nároku zaniká, pokud jej nevyužije druhý z rodičů.
- d) Přídavky na dítě jsou finanční pomoc od státu, jejímž cílem je pomoci rodinám pokrýt náklady spojené s výchovou a výživou nezaopatřených dětí. Ale systém vyplácení se v různých zemích liší, a to především podle výše dávky, pořadí dítěte, věku dítěte, příjmu rodiny a jejího složení. Ve většině evropských zemí jsou vypláceny plošně, tedy bez ohledu na příjem rodiny. Za nezaopatřené dítě je většinou považováno dítě do 16 nebo 18 let, často je ale dávka vyplácena i na starší děti, které studují, zhruba do 25 nebo 26 let. Velmi často se přídavek liší podle věku dítěte a/nebo podle počtu dětí v rodině.⁶¹

Druhou skupinu tvoří nepřímá finanční podpora rodin, kterou představují daňová opatření, tato podpora je ale určená pouze pro plátce daně, tedy výdělečně činné osoby.⁶² Nejvýznamnějším nástrojem podpory rodin v daňovém systému jsou úlevy na daních z příjmu fyzických osob, které mohou mít dvě formy: nezdanitelnou částku základu daně z příjmu, která snižuje základ před zdaněním, nebo slevu na dani, která snižuje výslednou částku po zdanění. Některé země poskytují daňové úlevy na manžela/manželku nebo na nezaopatřené dítě. Další země snižují základ daně odečtením části nákladů na zajištění péče o dítě, výchovu nebo profesní přípravu dítěte. Objevuje se také společné zdanění manželů, které umožňuje manželům sečíst daňové základy a rozdělit je stejným dílem mezi sebe a uplatnit tak výhodnější daňovou sazbu za každého z nich, což je výhodné, pokud má jeden z partnerů

---

⁶¹ HOLUB, Martin a kol. *Teoretické možnosti podpory rodin s dětmi v sociálním pojištění*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí (VÚPSV, v. v. i.), 2010.; MATĚJKOVÁ, Barbora, Palonciová, Jana. *Rodinná politika ve vybraných evropských zemích s ohledem na situaci v České republice*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005.

⁶² HÖHNE, Sylva. *Podpora rodin s dětmi a vliv peněžních transferů na formu rodinného soužití*. Praha: Výzkumný Ústav Práce a Sociálních věcí (VÚPSV, v. v. i.), 2008.

nízký příjem, nebo nemá žádný. Jiné státy prosazují naopak oddělené zdanění partnerů jako výraz genderové rovnosti.⁶³

Pro rodiny je důležitá také třetí skupina opatření, kterou je nefinanční podpora usnadňující sladění rodiny a zaměstnání, což jsou opatření, která umožňují pracujícím rodičům pečovat o dítě v prvních letech jeho života, z nichž nejdůležitější jsou mateřská, otcovská a rodičovská dovolená, a opatření, která usnadňují rodičům návrat do zaměstnání, kam patří především systém institucionální péče, tedy jesle, mateřské školy a podobná zařízení. Mateřská dovolená byla zavedena už ve 2. polovině 19. století a byla určena k ochraně zdraví žen a dětí⁶⁴. Rodičovská dovolená se naproti tomu objevila poprvé až v roce 1974 ve Švédsku⁶⁵. Rodičovská dovolená zpochybňovala představu, že péče o dítě je pouze ženská záležitost, a jejím cílem bylo zrovnoprávnit muže a ženy na trhu práce i v rodině. Délka rodičovské dovolené se pohybuje od tří měsíců do zhruba tří let věku dítěte. Někde je možné využít rodičovskou dovolenou do určitého věku dítěte po částech podle potřeby, nebo je možné kombinovat rodičovskou dovolenou s částečným úvazkem. Jinde je možné se rozhodnout, zda využít delší dovolenou s nižší dávkou, nebo kratší dovolenou s vyšší dávkou. Otcovská dovolená je nejnovější používané opatření a může mít nejrůznější charakter. Otcovská dovolená může být určená otci na období kolem narození dítěte, a to současně s nárokem matky na mateřskou dovolenou, nebo může být chápána jako obdoba nebo část mateřské dovolené.⁶⁶ Otcovská dovolená spojená s péčí o dítě existuje v řadě států, nejčastěji v rozsahu dvou až tří týdnů.⁶⁷ Předškolní zařízení pro děti od tří let věku do začátku povinné školní docházky jsou většinou pojímána jako zařízení předškolního vzdělávání a z velké části jsou dotovány ze státního nebo obecního rozpočtu. Naproti tomu jsou zařízení péče o děti do tří let věku chápána jako zařízení péče o děti, která pomáhají rodičům skloubit pracovní a rodinný život. Na hrazení péče v těchto zřízeních se z větší části podílí rodiče a jsou zřizována buď na obecní, podnikové nebo soukromé bázi. Denní péče o děti je pro propojení rodinných a profesních rolí zásadní, proto musí být finančně i prostorově dostupná, organizovaná podle

---

⁶³ HOLUB, Martin a kol. *Teoretické možnosti podpory rodin s dětmi v sociálním pojištění*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí (VÚPSV, v. v. i.), 2010.

⁶⁴ HOLUB, Martin a kol. *Teoretické možnosti podpory rodin s dětmi v sociálním pojištění*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí (VÚPSV, v. v. i.), 2010.

⁶⁵ HOLUB, Martin a kol. *Teoretické možnosti podpory rodin s dětmi v sociálním pojištění*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí (VÚPSV, v. v. i.), 2010.

⁶⁶ HOLUB, Martin a kol. *Teoretické možnosti podpory rodin s dětmi v sociálním pojištění*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí (VÚPSV, v. v. i.), 2010.

⁶⁷ MATĚJKOVÁ, Barbora; Palonciová, Jana. *Rodinná politika ve vybraných evropských zemích s ohledem na situaci v České republice*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005.

potřeb rodičů a musí poskytovat kvalitní služby. Aby byl systém služeb efektivní, měl by vytvářet co nejširší spektrum služeb péče.⁶⁸

2. 5. Typy rodinné politiky

Na základě komparativních výzkumů sociální, respektive rodinné politiky vznikají typologie rodinné politiky a sociálního státu (určité ideální typy, které slouží k porovnávání jednotlivých režimů). Vymezení typů rodinné politiky je obtížné, protože definice a obsah rodinné politiky samy o sobě nejsou jednoznačné. Existuje několik různých typologií.⁶⁹

Kammerman a Kahn⁷⁰ definovali pojmy explicitní a implicitní rodinná politika. Explicitní rodinná politika znamená, že „země vytyčily zákonnou formou institucionální formulace rodinné politiky. Rodina je předmětem politických diskusí, politické cíle s ohledem na rodinu jsou jasně stanoveny.“⁷¹ Sem patří například Německo, Belgie, nebo Francie. Implicitní politika nemá podobnou charakteristiku. I když mohou mít státy s implicitní rodinnou politikou rozvinutou politiku související s rodinou, cíle rodinné politiky nemají striktně, výslovně formulované. „Rozdíl mezi explicitní a implicitní politikou je tudíž založen na existenci či neexistenci politického programu a zaměření jeho opatření na rodinu.“⁷²

Nejznámější a nejčastěji citovanou typologií sociálních států je typologie G. Esping-Andersena⁷³, která je založená na tom, do jaké míry stát snižuje závislost občana na trhu práce, tedy do jaké míry mu dává právo neúčastnit se trhu práce, aniž by to ohrozilo jeho živobytí. K danému typu sociálního státu se váže typ rodinné politiky. Nejčastěji je rozlišováno pět režimů sociálního státu (tabulka IV, viz přílohy):⁷⁴

---

⁶⁸ HOLUB, Martin a kol. *Teoretické možnosti podpory rodin s dětmi v sociálním pojištění*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí (VÚPSV, v. v. i.), 2010.

⁶⁹ HOLUB, Martin a kol. *Teoretické možnosti podpory rodin s dětmi v sociálním pojištění*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí (VÚPSV, v. v. i.), 2010.; MATĚJKOVÁ, Barbora, Paloncyová, Jana. *Rodinná politika ve vybraných evropských zemích s ohledem na situaci v České republice*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005.

⁷⁰ MATĚJKOVÁ, Barbora; Paloncyová, Jana. *Rodinná politika ve vybraných evropských zemích s ohledem na situaci v České republice*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005.

⁷¹ MATĚJKOVÁ, Barbora; Paloncyová, Jana. *Rodinná politika ve vybraných evropských zemích s ohledem na situaci v České republice*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005. Cit. s. 12.

⁷² MATĚJKOVÁ, Barbora; Paloncyová, Jana. *Rodinná politika ve vybraných evropských zemích s ohledem na situaci v České republice*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005. Cit. s. 12.

⁷³ MATĚJKOVÁ, Barbora; Paloncyová, Jana. *Rodinná politika ve vybraných evropských zemích s ohledem na situaci v České republice*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005.; HOLUB, Martin a kol. *Teoretické možnosti podpory rodin s dětmi v sociálním pojištění*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí (VÚPSV, v. v. i.), 2010.

⁷⁴ MATĚJKOVÁ, Barbora; Paloncyová, Jana. *Rodinná politika ve vybraných evropských zemích s ohledem na situaci v České republice*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005.; HOLUB, Martin a kol. *Teoretické*

- 1) Liberální (anglosaský) režim zastupují například USA nebo Velká Británie. Pro liberální režim je charakteristická pasivní politika nezaměstnanosti, nízké zastoupení státního sektoru na trhu práce, flexibilní pracovní trh, slabá role odborů a ochránářských institucí, nízké sociální dávky a převaha testované sociální pomoci neprivilegovaným skupinám, dávky a bezplatné služby jsou minimální, poskytují pouze základní standard chránící před chudobou, důsledky špatného zdravotního stavu, ztrátou bydlení a nedostupností vzdělání. Režim rodinu nijak zvlášť nepodporuje, stát intervnuje pouze v krizových situacích. Životní úroveň jedince má být odvozená od práce a je zde nelegitimní, aby systém nabízel lepší životní standard těm, kteří pobírají dávky, než těm, kteří pracují za nízké mzdy.
- 2) Sociálně demokratický (skandinávský) režim je běžný pro skandinávské státy (Norsko, Švédsko) a koresponduje s ním severský typ rodinné politiky. Je to režim, který je založený na vysokém zdanění populace, aktivní politice zaměstnanosti, vysoké účasti žen na trhu práce, štědré sociální politice. Je to režim rovnostářský, který chce poskytnout všem občanům relativně vysoký standard životní úrovně. Vyznačuje se silnými ochránářskými rysy, které umožňují ženám skloubit práci a rodinu, což ženám umožňuje svobodnou volbu mezi prací a péčí o rodinu. Sociální transfery jsou směřovány k dětem, seniorům a bezmocným.
- 3) S konzervativním (korporativistickým, bismarckovským) režimem koresponduje kontinentální typ rodinné politiky a tento režim reprezentují Německo, Nizozemsko a částečně i Francie (liší se rozvinutými pronatalitními opatřeními i rozvinutým typem služeb péče o dítě). Konzervativní režim zachovává rozdíly vzniklé na trhu a stát zasahuje jen, když jsou možnosti rodiny, obce či profesního sdružení postarat se o své členy vyčerpány. Stát se zaměřuje na ochranu osob, které nejsou zaměstnány z důvodu zdravotního postižení, ztráty pracovního místa, odchodu do důchodu, apod. Sociální dávky závisí na době pojištění a výši odváděného pojištění. Systém podporuje tradiční dělbu rolí muže a ženy, preferovány jsou tradiční rodinné formy s dominantním postavením muže-živitele rodiny a ženy, která je ekonomicky závislá na muži a pečuje o děti a domácnost, pokud pracuje, pak na částečný úvazek. Pracovní kariéra živitele by měla být kontinuální, jeho zaměstnání stálé a mzda dostatečná pro životní standard rodiny. Sociální zabezpečení všech členů rodiny by měl zprostředkovat živitel rodiny. Služby pro rodiny s dětmi nejsou rozvinuty, je podporováno mateřství a mateřská

péče. Malá státní podpora harmonizace rodiny a zaměstnání má vliv na rodinné plány mladých lidí.

- 4) Prorodinně orientovaný (latinský) model, nebo také model „latinského pobřeží“ se vyskytuje v Itálii, Portugalsku nebo Španělsku. Stejně jako liberální režim se vyznačuje nevměšováním, ale stát spoléhá na pomoc rodiny v ochraně svých členů proti ekonomickým a sociálním rizikům. Ekonomická aktivita žen je nízká, dochází ke konfliktu rodiny a zaměstnání, což vede mladé ženy k odkladu či odmítnutí založení vlastní rodiny.
- 5) Postsocialistický režim (režim transformujících se ekonomik) se teprve utváří. Jeho zástupci čelí od počátku 90. let novým sociálním problémům, jako jsou nezaměstnanost, chudoba, sociální vyloučení. Upouští se od státního paternalismu a nivelizace, nový systém podporuje odpovědné sociální chování obyvatel a postupné utváření soukromého sektoru. Ekonomické zapojení žen je zde vysoké, ale systém sociálních dávek zároveň příliš nemotivuje k pracovnímu zapojení.

Existují i další dělení rodinné politiky. Příkladem jednoho z nich může být další Esping-Andersenovo⁷⁵ dělení na dva „modelové“ přístupy veřejné politiky zaměřené na rodinu, a to familistický a de-familistický model. Familistická pro-rodinná politika vychází z konzervativního přístupu a snahy uchovat si tradiční křesťanské hodnoty (např. stabilní manželství). Rodina tady má maximum závazků při zajištění blahobytu. Typickým familistickým režimem je kontinentální, konzervativní režim. De-familistický režim je nakloněný ženám a snaží se o snížení pečovatelské zátěže, protože ta ženám brání získat nezávislost na trhu práce. Jedinec se méně spoléhá na rodinu a maximalizuje se kontrola jednotlivce nad ekonomickými zdroji nezávisle na rodině nebo partnerovi. De-familizace je výrazně závislá na opatřeních sociálního státu. Sociální politika prosazující de-familizaci reaguje na současné sociální trendy a vytváří dostupné služby péče o děti a staré lidi, placenou mateřskou a rodičovskou dovolenou s možností střídání obou partnerů, aktivní politiku na trhu práce, která umožňuje sladit kariéru členů rodiny. De-familistický model zastupuje sociálně-demokratický či skandinávský režim. „Zásadní rozdíl v zaměření politiky sociálního státu prochází tedy osou familismus versus de-familismus.“⁷⁶ Nejde ale o uplatnění „bud’-anebo“, ale spíše o zvolení vhodné kombinace obou.

---

⁷⁵ SIROVÁTKA, Tomáš. Rodin a reprodukce versus zaměstnání a role sociální politiky. In: Sirovátka, Tomáš et al. *Rodina, zaměstnání a sociální politika*. Vydání první. Brno: Nakladatelství František Šalé - ALBERT, 2006.

⁷⁶ SIROVÁTKA, Tomáš. Rodin a reprodukce versus zaměstnání a role sociální politiky. In: Sirovátka, Tomáš et al. *Rodina, zaměstnání a sociální politika*. Vydání první. Brno: Nakladatelství František Šalé - ALBERT, 2006. Cit. s. 92.

Další členění poskytuje Korpi⁷⁷, který dělí veřejné politiky podle způsobu, jakým pomáhají propojit účast žen na placené práci s poskytováním a rozdělením sociální péče ve společnosti. Korpi rozlišuje tři modely podle cílů veřejné politiky. „Tržně orientovaný“ model spoléhá na tržní síly a nepodporuje rodinu při řešení jejího vztahu ke sféře práce ani při plnění pečovatelských závazků. Rodina je privátní sférou jednotlivce a stát nezasahuje. Model „obecné podpory“ podporuje nukleární rodinu a instituci manželství, upevňuje tradiční role mužů a žen a podporuje tak nerovnost ve sféře práce. Rodina zde poskytuje sociální zabezpečení. Model „dvojího příjmu“ podporuje rovnost mužů a žen na trhu práce i v rodině a zároveň podporuje služby péče o děti a nezávislost jednotlivců na rodině. Nejmenší nerovnosti se objevují právě v zemích s tímto modelem. Největší nerovnosti se pak vyskytují v zemích, které prosazují „tržní model“.⁷⁸

I další autoři rodinnou politiku různě dělí a člení, ať už k tomu využívají uvedené modely nebo vytvářejí vlastní.⁷⁹

---

⁷⁷ SIROVÁTKA, Tomáš. Rodin a reprodukce versus zaměstnání a role sociální politiky. In: Sirovátka, Tomáš et al. *Rodina, zaměstnání a sociální politika*. Vydání první. Brno: Nakladatelství František Šalé - ALBERT, 2006.

⁷⁸ SIROVÁTKA, Tomáš. Rodin a reprodukce versus zaměstnání a role sociální politiky. In: Sirovátka, Tomáš et al. *Rodina, zaměstnání a sociální politika*. Vydání první. Brno: Nakladatelství František Šalé - ALBERT, 2006.

⁷⁹ SIROVÁTKA, Tomáš. Rodin a reprodukce versus zaměstnání a role sociální politiky. In: Sirovátka, Tomáš et al. *Rodina, zaměstnání a sociální politika*. Vydání první. Brno: Nakladatelství František Šalé - ALBERT, 2006.

3. METODOLOGIE

3. 1. Komparativní (srovnávací) metoda

Pro svůj výzkum jsem zvolila komparativní metodu, protože se využívá k rozpoznávání obecných zákonitostí společenského vývoje a dokáže zachytit jedinečné, stejně jako obecné, tedy analogické jevy. Komparativní metoda je řada složitých postupů a má několik různých variant, proto je třeba ji věnovat dostatečnou teoretickou i metodologickou pozornost, protože její živelné a nepromyšlené používání vede k nesprávným výsledkům. Před použitím komparativní metody je nutná metodologická úvaha, během které je třeba: 1. definovat si co nejpřesněji objekt komparace, 2. určit si, jaké cíle aplikací komparativní metody sleduji, 3. stanovit si kritéria, hlediska, „rozměry“, podle nichž bude možno objekty komparace analyzovat, 4. vyjasnit si vztah komparativního postupu k časové ose, k chronologii.⁸⁰

1. Objektem komparace⁸¹ je v mém výzkumu rodinná politika evropských států. Chci porovnávat přímá opatření na podporu porodnosti ve státech s vysokou mírou úhrnné plodnosti a opatření ve státech s nízkou mírou úhrnné plodnosti. Státy jsem vybírala podle úhrnné plodnosti jednotlivých států v letech 1999 – 2009, porovnávala jsem aritmetické průměry úhrnných plodností v těchto letech u jednotlivých států (tabulka V, viz přílohy). Zvolila jsem osm států, čtyři s vysokou úhrnnou plodností (Island, Irsko, Norsko, Finsko – tabulka VII, viz přílohy) a čtyři státy s nízkou úhrnnou plodností (Slovensko, Česká republika, Slovinsko, Polsko – tabulka VIII, viz přílohy). Osm států představuje poměrně vysoký počet objektů komparace, proto bude nutné omezit počet kritérií komparace.

Pokud jde o to, zda je objekt komparace stabilní, nebo proměnlivý, nelze popřít, že rodinná politika každého státu se vyvíjí a mění, může jít o drobné změny nebo o závažné reformy, které změní celý systém. Porovnat vývoj rodinné politiky v osmi různých evropských státech by byl úkol nesnadný a značně zdlouhavý, proto bude nutné uvažovat o rodinné politice a jejích projevech (jednotlivých opatřeních) jako relativně stabilním jevu. Bude vhodné uvádět údaje o konkrétních opatřeních ze zhruba stejného období.

2. Problematikou tohoto výzkumu je rodinná politika a její vliv na porodnost, konkrétně vliv přímých státních opatření na podporu porodnosti a rodiny. Chci zjistit, zda jsou skutečně účinná. Abych mohla o této problematice učinit nějaký závěr, rozhodla jsem se

---

⁸⁰ HROCH, Miroslav, et al. *Úvod do studia dějepisu: Metody historikovy práce*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983.

⁸¹ Pro určení objektu komparace nestačí prostá definice objektu komparace, aby nedošlo k terminologickému omylu, musí být zřejmé, že instituce stejného jména mají i stejný význam, nebo stejnou funkci. Zároveň je nutné uvědomit si, zda chápeme objekt komparace jako relativně stabilní, či spíše proměnlivý (proces). Rozhodující je tady formulace problému. (HROCH, Miroslav, et al. *Úvod do studia dějepisu: Metody historikovy práce*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983.).

porovnat rodinnou politiku a přímá státní opatření na podporu porodnosti ve státech s vysokou úhrnnou plodností a nízkou úhrnnou plodností. Předpokládám, že při srovnání těchto politických opatření by se mělo zjistit, jestli mají přímá opatření vliv na plodnost a porodnost. Pokud budou mít státy s vysokou úhrnnou plodností štedrou rodinnou politiku a státy s nízkou úhrnnou plodností budou mít opatření na podporu porodnosti nedostatečná nebo žádná, mohu předpokládat, že tato opatření mají vliv, a tudíž smysl. Pokud se ale ukáže opak, nebo nebude možné jakoukoli souvislost odhalit, závěrem by mělo být, že tato opatření na porodnost vliv nemají.

Cílem mého výzkumu je podle komparativní metody popsané Hrochem⁸² určit shody a rozdíly mezi objekty komparace. Tímto způsobem lze zjistit, co je v daném případě jedinečné a v čem se shoduje s jinými. Na základě podobností a rozdílů se mohou objevit skupiny (typy) objektů. V ideálním případě by se měly státy seskupit do dvou skupin, jedny se štedrou rodinnou politikou a druhé s politikou, která porodnost příliš nepodporuje. Tyto skupiny by se měly shodovat se souborem států s vysokou mírou úhrnné plodnosti a souborem států s nízkou mírou úhrnné plodnosti, v tomto pořadí. Jde ale o ideální případ a nepředpokládám, že se situace bude skutečně takto vyvíjet. Cílem mého výzkumu je tedy určit skupiny (typy) objektů.

3. Stanovila jsem si kritéria komparace, podle nichž bude možné objekty komparace srovnat a analyzovat.⁸³ Zvolila jsem osm objektů komparace, tudíž je vhodné omezit počet kritérií komparace. Cílem komparace je srovnat rodinnou politiku jednotlivých států, proto bude vhodné jako kritéria zvolit nejběžnější přímá opatření, která státy používají k ovlivnění porodnosti. K těm patří (1) „dávky určené pro matky vystavené zdravotnímu riziku v práci“, (2) „porodné“, (3) „mateřská, otcovská a rodičovská dovolená a související dávky“ a

---

⁸² Komparativní metoda rozlišuje čtyři kategorie cílů: a) Určení shod a rozdílů mezi několika objekty komparace; b) Určení typů, tedy rozřazení objektů komparace do skupin na základě zjištěných shod a rozdílů; c) Určení místa zkoumaného jevu/procesu/instituce v kontextu společenského vývoje, kdy se objekty komparace srovnávají vzhledem k jednomu dobře známému objektu, a tak se zjistí, v čem jsou jeho zkoumané charakteristiky specifické a v čem obecné; d) Vysvětlit příčinné vztahy, vyložit shodné rysy studovaných jevů a procesů (výkladová komparace), studovat vzájemné souvislosti a kauzální vztahy, vysvětlit specifika a případně i zákonitosti vývoje (HROCH, Miroslav, et al. *Úvod do studia dějepisu: Metody historikovy práce*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983.).

⁸³ Při rozhodování o kritériích hraje roli jejich důležitost pro daný výzkumný problém, vztah k cíli výzkumu a jejich přítomnost u všech objektů komparace. V průběhu výzkumu je nutné počítat s případnou revizí užitých kritérií vzhledem k jejich vztahu k problému. Záležitostí metodologické úvahy je určit, zda budou jednotlivá kritéria aplikovaná nejprve samostatně a potom kombinovaná, či zda bude vhodnější aplikovat všechna kritéria zároveň. Důležitou roli přitom hraje počet objektů komparace, čím větší počet objektů srovnáváme, tím výhodnější je omezit počet kritérií komparace na minimum (HROCH, Miroslav, et al. *Úvod do studia dějepisu: Metody historikovy práce*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983.).

(4) „přídavky na děti“. „Dávky určené pro matky vystavené zdravotnímu riziku v práci“ představují finanční podporu garantovanou státem pro ženy během těhotenství, pokud z důvodu těhotenství nemohou vykonávat svou dosavadní práci a v důsledku toho mají nižší příjem. Tato podpora má ženám zajistit stejný životní standard i během těhotenství a mateřství. Do kritéria „porodné“ patří státní sociální dávky, které se vyplácí jednorázově v souvislosti s narozením dítěte. Kategorie „mateřská, otcovská a rodičovská dovolená a související dávky“ zahrnuje dovolenou poskytovanou zaměstnavatelem v souvislosti s narozením dítěte a péčí o ně a finanční výpomoc garantovanou státem během této dovolené. „Přídavky na děti“ chápu jako státní sociální dávky, které dostávají rodiče na děti do určitého věku, obvykle do doby, než dokončí své denní studium.⁸⁴

Předpokládá se, že všechna kritéria by měla být u všech objektů komparace⁸⁵, ale v tomto výzkumu to tak být nemusí. Pokud se některé kritérium u jednoho objektu nevyskytuje, je to v podstatě také ukazatel. Například, pokud na Slovensku neexistuje institut otcovské dovolené, má to pro samotnou komparaci svůj význam. Nepřítomnost kritéria naznačuje nezáměr státu o podporu dané oblasti.

4. Z hlediska chronologie⁸⁶, vztahu k časové ose, je můj výzkum synchronní komparací. Při synchronní komparaci se srovnávají procesy, které probíhaly ve stejné době na různých teritoriích. Různá teritoria zde zastupují různé evropské státy, určené podle míry úhrnné plodnosti. Období, které sleduji, jsou léta 1999 – 2009 (pro toto období znám úhrnnou plodnost ve všech uvedených státech) s přesahy do minulosti, protože na rodinnou politiku má zcela nepopíratelně vliv předchozí vývoj společnosti v daném státě, ale zejména s přesahy do současnosti, protože státní orgány se snaží svým občanům poskytovat co nejaktuálnější informace o jednotlivých opatřeních na podporu porodnosti (většina opatření je uváděna pro rok 2011, pokud není uvedeno jinak). Srovnávanými procesy, respektive situacemi jsou opatření na podporu porodnosti v jednotlivých zemích.

---

⁸⁴ Za státní finanční podporu rodin lze považovat i daňové úlevy pro rodiny s dětmi. Ty ale do svého výzkumu nezahrnuji, protože jsou systémově oddělené a nejde o dávky, které byly příjemci nějakým způsobem vypláceny.

⁸⁵ HROCH, Miroslav, et al. *Úvod do studia dějepisu: Metody historikovy práce*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983.

⁸⁶ Komparativní metoda nemůže opomíjet diachronní charakter vývoje společnosti (vertikálně, podél časové osy), přesto může být užita i synchronně (horizontálně, napříč vůči časové ose). Přístup k chronologii má několik základních variant: a) Diachronní přístup srovnává dění na určitém teritoriu podle časové osy (po vertikále) – srovnává to, co se na daném území stalo dříve, s tím, co se stalo později; b) Synchronní komparace v užším slova smyslu srovnává procesy, které probíhaly ve stejné době na různých teritoriích; c) Komparace analogických situací potom srovnává objekty komparace, pokud prošli obdobným vývojem, který ale probíhal jiným tempem (asynchronně). (HROCH, Miroslav, et al. *Úvod do studia dějepisu: Metody historikovy práce*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983.)

Pokud analyzujeme objekty komparace z hlediska jejich vzájemné souvislosti, je nutné si uvědomit, že událost (nebo proces), která proběhla dříve, mohla ovlivnit události (nebo procesy), které proběhly později. Vývoj nadřazeného teritoriálního celku také může někdy určit některé shodné rysy porovnávaných procesů.⁸⁷ V rodinné politice lze nalézt různé vzory, státy přejímají různá opatření po vzoru jiných států. Častým modelem bývá Švédsko, jehož rodinná politika je považována za vzorovou. Vliv má také Evropská unie, jako nadnárodní společenství, které ovlivňuje rodinnou politiku svých členů, prostřednictvím mezinárodních smluv. V mém výzkumu ale není podstatné, kde se stát ke svým opatřením na podporu porodnosti inspiroval, důležité je, jaká tato opatření jsou, ne odkud pocházejí.

Metodické hledisko komparativní metody zahrnuje řadu technik, jejichž užití vyplývá z charakteru objektu komparace i z cílů práce. Při užití komparativní metody je třeba uvážit, zda se jedná o dynamické nebo statické složky objektivní reality, tedy struktury nebo procesy. V případě mého výzkumu se techniky komparace zaměřují spíše na statické složky objektivní reality, srovnávat budu struktury. Také pro aplikaci jednotlivých kritérií komparace nejsou obecně platná schémata. Pokud jde o kritéria komparace, považuji za vhodnější a přehlednější aplikovat vždy jedno kritérium u všech sledovaných států, na základě takto shromážděných informací posléze provést porovnání.

3. 2. Vzorek (objekt komparace)

Objektem komparace je v mém výzkumu rodinná politika evropských států, konkrétně států s vysokou mírou úhrnné plodnosti a států s nízkou mírou úhrnné plodnosti. Státy jsem vybírala podle dat uveřejněných Eurostatem, který uvádí úhrnnou plodnost v evropských státech v letech 1999 – 2009 (tabulka V, viz přílohy). Tato tabulka názorně ukazuje vývoj úhrnné plodnosti v jednotlivých státech. Pro přehlednost jsem vypočítala průměrnou úhrnnou plodnost v tomto období pro každý jednotlivý stát (aritmetický průměr, tedy součet úhrnných plodností pro daný stát dělený jejich počtem) a státy jsem seřadila podle průměrné úhrnné plodnosti od nejvyšší po nejnižší. Na základě vypočítané průměrné úhrnné plodnosti v letech 1999 – 2009 jsem zvolila čtyři státy s vysokou mírou úhrnné plodnosti a čtyři státy s nízkou mírou úhrnné plodnosti.

---

⁸⁷ HROCH, Miroslav, et al. *Úvod do studia dějepisu: Metody historikovy práce*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983.

Během posledních dvaceti let prodělala Evropa závažné změny politického uspořádání, které se odrazily i v demografickém vývoji jednotlivých států. Rozpadl se Východní blok a bývalé komunistické státy se postupně přizpůsobovaly tržnímu hospodářství a lidé novým možnostem. V těchto státech došlo zpravidla k rychlému a dramatickému poklesu plodnosti, která se ale postupně ustálila. Vzhledem k těmto dramatickým změnám jsem se rozhodla zkoumat až zhruba poslední desetiletí, kdy se situace více méně stabilizovala.

Pokud jde o státy s nejvyššími mírami úhrnné plodnosti, pak mohu konstatovat, že tyto státy stabilně vykazují poměrně vysoké míry úhrnné plodnosti a jejich plodnost příliš nekolísá. V letech 1999 – 2009 se mezi státy s nejvyšší mírou úhrnné plodnosti zařadily Island, Irsko, Francie, Norsko, Finsko, Dánsko, a až po nich Spojené Království, Belgie, Švédsko a Nizozemí. Hlavním požadavkem pro výběr států do vzorku byla výše úhrnné plodnosti a dostupnost informací o rodinné politice a opatřeních na podporu plodnosti⁸⁸. Do vzorku jsem zařadila čtyři státy, tedy Island, Irsko, Norsko a Finsko.

Mezi státy s nízkou úhrnnou plodností v letech 1999 – 2009 patří většinou postkomunistické státy, které během posledních dvaceti let prošly změnou demografického režimu, a jejich demografické chování se přizpůsobilo západnímu vzoru. Mezi státy s nejnižší úhrnnou plodností patří Slovensko, Česká republika, Slovinsko, Polsko, Maďarsko, Rumunsko, Itálie, Španělsko a Lotyšsko. Některé jmenované státy vykazovaly ještě v devadesátých letech vysokou plodnost, ale na začátku sledovaného období (1999 – 2009) už byla jejich plodnost velmi nízká a v současnosti se zvyšuje jen velmi pomalu. Naproti tomu státy jako Slovinsko nebo Itálie se za posledních dvacet let vyznačovaly stabilně velmi nízkou úhrnnou plodností. Do vzorku jsem jako státy s nízkou úhrnnou plodností zvolila čtyři státy, a to Slovensko, Českou republiku, Slovinsko a Polsko.

---

⁸⁸ Brala jsem v úvahu pouze státy, které poskytovaly alespoň základní informace v českém, slovenském nebo anglickém jazyce. Totéž platí i o státech s nízkou úhrnnou plodností.

4. PRAKTICKÁ ČÁST

4. 1. Rodinná politika sledovaných států

Snad všechny moderní státy nějakým způsobem podporují a chrání rodinu, protože rodina je považovaná za základní pilíř společnosti. Podpora rodiny většinou probíhá formou finanční pomoci a prostřednictvím různých aktivit nefinančního rázu. Rodinná politika evropských států se různí a ne vždy je výslovně formulována. Existuje ale několik cílů, ve kterých se státy shodují, i když jejich realizace se může různit. Všechny sledované státy nějakým způsobem podporují rovnost mužů a žen na pracovním trhu i v rodině a s tím související sladění pracovního a rodinného života. Důležitým společným tématem je i sociálně-právní ochrana dětí a dále pomoc ohroženým skupinám obyvatel a pomoc v hmotné nouzi. Těmto oblastem se věnují všechny státy, i když v různé míře, jinými prostředky a s jiným důrazem na každou z nich. Dále se v rodinné politice objevují témata, na která se více zaměřují jen některé státy a ostatní jim nevěnují takovou pozornost. Sem patří například rozpad rodin, podpora samoživitelů, účast žen na pracovním trhu, podpora velkých rodin, podpora rodin s postiženými dětmi, zařízení péče o děti, výživné na děti po rozvodu, atd. Většina sledovaných států se více věnuje nějakému z těchto témat nebo k jejich prosazování používá zvláštní opatření.

S ohledem na podobnost témat, kterým se rodinná politika v různých státech věnuje, a na širokou škálu nástrojů, kterou státy využívají k prosazení stanovených cílů, bude u jednotlivých států nutné zmiňovat pouze témata, na která klade daný stát zvláštní důraz a která se nějakým způsobem dotýkají rodinného života a zároveň zkoumaných opatření.

Ve všech sledovaných státech je nárok na dávky podmíněný státním občanstvím, nebo trvalým pobytem, ale za určitých podmínek je možné ve většině z těchto států vyplácet dávku i cizinci, ale těmito případy se nezabývám, protože pro cizince se vztahují jiná pravidla.

Islandská rodinná politika se věnuje široké škále sociálních problémů. Opírá se hlavně o tři body: rovnost mužů a žen v rodině a jejich společnou odpovědnost za rodinu, rodinu jako místo formování a rozvíjení citových vztahů a zároveň rodinu jako místo bezpečí a prostor pro rozvíjení osobních kvalit, a to především u dětí. Island chce podporovat rodinu v moderní společnosti, bez ohledu na její strukturu. Významným cílem je vytvořit rovnováhu mezi rodinným a pracovním životem a zdůraznit, že oba rodiče mají stejné povinnosti vzhledem k domácnosti a výchově dětí. Stát se snaží bojovat s rozpadem rodiny, nebo také

usnadnit rodinám život například prostřednictvím práva na bydlení nebo prostřednictvím daňových úlev. Stejně jako všechny ostatní státy poskytuje obyvatelům finanční podporu.⁸⁹

Také **Irsko** považuje rodinu za důležitou instituci, jak pro jednotlivce, tak pro společnost. Vláda chce poskytovat příjem a další podporu rodinám ohroženým chudobou a sociálním vyloučením (rodiny samoživitelů, nebo velké rodiny). Mezi další cíle patří snaha o snížení chudoby dětí, zmodernizování systému sociální ochrany s přihlédnutím k rodinným strukturám a sociálním rolím v rodině, sladění práce a rodiny, zejména vzhledem k zvýšené účasti žen na pracovním trhu a ke snaze o genderovou rovnost.⁹⁰ Výrazným irským tématem je péče o děti. Stát do ní investuje velké částky, které ale směřuje spíše k tomu, aby financoval a usnadnil poskytování služeb v soukromém, tržním nebo komunitním sektoru. Vlastní aktivitu v tomto směru příliš nevyvíjí. Dále se Irsko zaměřuje na samoživitele, kteří byli uznáni jako potřebná skupina, která má legitimní nárok na sociální péči. Vláda se snaží usnadnit samoživitelům sladění rodiny a práce. Chce jim umožnit pracovat, nebo zůstat doma a pečovat o rodinu, pokud si to přejí, a to prostřednictvím dávek určených speciálně pro samoživitele.⁹¹ Specifikem Irska je vyplácení dávek a mezd týdně, nikoli měsíčně, jako u ostatních států.

Norsko řeší rovnost mezi muži a ženami a snahu sladit práci a rodinný život, používá k tomu poměrně účinné metody. Norsko má jedno z nejvyšších zastoupení žen na pracovním trhu, ale zároveň je to trh nejvíce genderově segregovaný, což má na svědomí genderově stereotypní volba vzdělání. Rovnost mezi pohlavími nejen doma, ale především na pracovním trhu a ve veřejném prostoru se Norsko snaží zajistit prostřednictvím kvóty – pravidlo 40%. Podle tohoto pravidla by mělo být ve veřejných funkcích minimálně 40% žen. Zavedení kvót bylo kontroverzní, ale účinné opatření, protože v současnosti je podíl žen a mužů ve veřejném zastoupení 50 na 50. Různá genderově neutrální opatření (např. rodičovská dovolená) mají usnadnit sladění rodinných a profesních povinností.⁹² Stejný cíl má i systém denní péče o dítě,

---

⁸⁹ Althingi. *Parliamentary Resolution on the formulation of an official family policy and measures to improve the standing of the family*. [online]. [s.l.]: [s.n.], 13. 05. 1997 [cit. 2011-03-27]. Dostupné z WWW: <http://eng.velferdarraduneyti.is/media/acrobat-enskar_sidur/Family_policy.pdf>.

⁹⁰ Council of Europe: *The Council of Europe Family Policy Database* [online]. 30. 04. 2009 [cit. 2011-04-17]. Main objectives and policy drivers. Dostupné z WWW: <http://www.coe.int/t/dg3/familypolicy/Source/1_2_i%20Main%20family%20policy%20objectives.pdf>.

⁹¹ DALY, Mary; Clavero, Sara. *Contemporary Family Policy in Ireland and Europe* [online]. Belfast: School of Sociology and Social Policy, Queen's University, 2002 [cit. 2011-04-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.welfare.ie/EN/Policy/ResearchSurveysAndStatistics/FamiliesResearchProgramme/Documents/cfpreport.pdf>>.

⁹² Ministry of Children, Equality and Social Inclusion [online]. 2011 [cit. 2011-04-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.regjeringen.no/en/dep/bld.html?id=298>>.

protože vláda se snaží zajistit místo ve školce nebo jeslích pro všechny děti a na celý den.⁹³ Zavedení otcovské kvóty mělo posílit roli otců v rodině, v současnosti využívá otcovskou dovolenou téměř 90% otců.⁹⁴ Velkým norským tématem je pomoc rodičům a dětem při rozpadu manželství a v krizových situacích, které s tím souvisejí. Stát se zaměřuje na situaci v rozvedených rodinách, postavení dítěte a nárok rodiče stýkat se s dítětem po rozvodu, protože děti mají právo vidat oba rodiče. Rodič, který s dítětem nežije, je povinen pravidelně platit výživné na dítě, pokud výživné z nějakého důvodu neplatí, zastane jeho roli stát, který samoživiteli na výživné dítěte přispívá prostřednictvím sociální dávky.⁹⁵

Finská rodinná politika je založena na třech bodech: společnosti orientované na dítě, podpoře rodin s dětmi a prevenci sociálního vyloučení. Finsko definuje péči o dítě jako univerzální sociální právo. Existuje zde obecní péče o dítě na náklady vlády a soukromá denní péče, na kterou stát přispívá prostřednictvím přídavků, a až do tří let může být péče poskytována doma, což stát podporuje také přídavky. Zhruba 85% dětí využívá různé formy zařízení určených pro péči o děti. Finsko neopomíná ani sociálně-právní ochranu dětí, snaží se vytvářet bezpečné životní prostředí pro děti (ve Finsku existuje např. Ombudsman pro děti). Významným tématem je sladění pracovního a rodinného života, aby mohli rodiče trávit více času se svými dětmi. K tomuto účelu přijalo Finsko řadu legislativních opatření, vyplácí finanční dávky a umožňuje rodičům zvolit typ péče o dítě, který jim nejlépe vyhovuje. Rodiče mají k dispozici různé typy dovolených určených k péči o dítě. Finsko také prosazuje genderovou rovnost v pracovním životě, v oblasti platů, vzdělání, veřejném prostoru i kultuře, používá kvóty v národních a městských orgánech. Bojuje proti násilí na ženách, zakazuje diskriminaci a sexuální obtěžování.⁹⁶

Česká republika se snaží vytvářet společenské podmínky vhodné pro rodinu. Chce odstraňovat nepříznivé společenské tlaky na rodinu a podpořit její ekonomickou autonomii. Posiluje hodnoty rodičovství a zodpovědnost za funkčnost vlastní rodiny. Upřednostňuje institut manželství před ostatními formami rodiny, protože manželství považuje za formu rodiny, která vykazuje vyšší stabilitu a nižší výskyt sociálně-patologických jevů, a zároveň

---

⁹³ *Ministry of Education and Research* [online]. 2011 [cit. 2011-03-05]. Early Childhood Education and Care Policy. Dostupné z WWW: <<http://www.regjeringen.no/en/dep/kd/Selected-topics/kindergarden/early-childhood-education-and-care-polic.html?id=491283>>.

⁹⁴ *Ministry of Children, Equality and Social Inclusion* [online]. 2011 [cit. 2011-04-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.regjeringen.no/en/dep/bld.html?id=298>>.

⁹⁵ Norwegian Ministry of Children, Equality and Social Inclusion. *Parental Responsibility and Right of Access* [online]. [s.l.]: Norwegian Ministry of Children, Equality and Social Inclusion, 09/2010 [cit. 2011-04-15]. Dostupné z WWW: <http://www.regjeringen.no/upload/BLD/Rapporter/2010/Parental_responsibility.pdf>.

⁹⁶ *Ministry of Social Affairs and Health: Finland* [online]. Finland: 2011 [cit. 2011-03-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.stm.fi/en/frontpage>>.

klade nižší nároky na státní rozpočet.⁹⁷ Stát se věnuje různým aktivitám na podporu rodiny. Sociální služby mají rodině nebo jejím členům pomoci v nepříznivé životní situaci, nebo mají zabránit jejich sociálnímu vyloučení. Podporuje samozřejmě i fungující rodiny, například prostřednictvím různých zařízení péče o dítě. Svou aktivitu také směřuje k sociálně-právní ochraně dětí. Česká republika prosazuje slučitelnost profesních a rodinných rolí (s ohledem na zájmy rodičů i dětí). Tomu by měla napomoci zejména opatření pracovněprávní povahy a existence finančně a místně dostupných služeb péče o dítě.⁹⁸ I Česká republika samozřejmě poskytuje finanční podporu rodinám, a to prostřednictvím systému sociálního zabezpečení, kam patří sociální pojištění (např. peněžitá pomoc v mateřství), státní sociální podpora (např. přídavek na dítě), pomoc v hmotné nouzi a dávky sociální péče pro osoby se zdravotním pojištěním.⁹⁹ Velká část dávek sociální podpory závisí na příjmu a základem pro stanovení nároku na dávku je životní minimum.¹⁰⁰ Celý systém je zaměřen spíše na pomoc v hmotné nouzi, dávky jsou poskytovány většinou jen nižším příjmovým skupinám.

Slovenská rodinná politika se v posledních letech zaměřila na řešení problému stárnutí populace, snížení hrozby chudoby v rodinách, zlepšení přístupu ke vzdělání, dostupnost bydlení, harmonizaci práce a rodinného života, podporu genderové rovnosti, právní ochranu rodiny a jejích členů, především dětí, a pomoc v krizových situacích. Významným cílem rodinné politiky je aktivní podpora mladých rodin s dětmi a podpora pracujících rodičů v činnosti, která jim přináší relativní ekonomickou nezávislost, a zároveň snaha posílit motivaci občanů mít děti, a to i tehdy, pokud čelí nepříznivým podmínkám na pracovním trhu. Důraz klade Slovensko především na rodiny s nízkým příjmem. Stát se zaměřuje na podporu růstu flexibility na pracovním trhu, podporu opětovného začleňování žen do pracovního trhu, lepšího přístupu zaměstnavatelů k rodičům a zlepšování dostupnosti veřejných sociálních služeb pro rodiny.¹⁰¹ Sociální zabezpečení na Slovensku je zajištěno sociálním pojištěním, sociální pomocí (dávky v hmotné nouzi) a sociální podporou (rodinné dávky). Dávky a jejich

---

⁹⁷ *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2011 [cit. 2011-05-08]. Národní koncepce podpory rodin s dětmi. Dostupné z WWW:

<http://www.mpsv.cz/files/clanky/7958/Narodni_koncepce_podpory_rodin_s_detmi.pdf>.

⁹⁸ *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2011 [cit. 2011-04-30]. Rodina. Dostupné z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/4#fpr>>.

⁹⁹ *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2011 [cit. 2011-04-30]. Rodina. Dostupné z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/4#fpr>>.

¹⁰⁰ *Integrovaný portál MPSV* [online]. 1. 1. 2011 [cit. 2011-04-01]. Obecné informace. Dostupné z WWW: <<http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/obecne>>.

¹⁰¹ *Council of Europe: The Council of Europe Family Policy Database* [online]. 30. 04. 2009 [cit. 2011-02-24]. Dostupné z WWW: <http://www.coe.int/t/dg3/familypolicy/database/default_en.asp>.

výše se většinou určují podle stanoveného životního minima.¹⁰² Na Slovensku existuje institut tzv. „osobitného príjemca“, který se vztahuje k přídatku na dítě. Pokud osoba, která má nárok na dávky, nevyužívá přídatek na výchovu a výživu dítěte, na které je určen, může úřad práce, sociálních věcí a rodiny vydat rozhodnutí o zastavení výplaty přídatku oprávněné osobě a poukázat přídatek jiné oprávněné osobě, nebo obci, ve které má nezaopatřené dítě trvalý nebo přechodný pobyt, nebo zařízení sociálních služeb, ve kterém je dítě umístěné. Toto rozhodnutí může úřad učinit i v případě, že dítě zanedbává plnění povinné školní docházky. Pokud důvody pro zastavení výplaty přídatku zaniknou, může úřad rozhodnout o obnovení výplaty přídatku oprávněné osobě. Vyplácení přídatku se obnoví nejdříve po uplynutí 3 po sobě následujících kalendářních měsíců od zastavení výplaty přídatku. Pokud je přídatek na dítě odebrán, ztrácí jeho původní příjemce nárok i na další dávky a je tak potrestán za neplnění povinností.¹⁰³

Slovinský systém sociálního zabezpečení je založen na sociální spravedlnosti, solidaritě, principu rovného přístupu a svobodě volby. Základním předpokladem je vždy zajistit důstojnost a rovné příležitosti, ale také snaha zabránit sociálnímu vyloučení. Systém se zaměřuje na zlepšení sociální pozice nejslabších skupin a na harmonizaci ekonomického a sociálního vývoje. Rodinná politika se zaměřuje na manželské vztahy, vztahy nesezdaných partnerů, rodičů a dětí, státní politiku týkající se dětí (adopce, pěstounské péče a opatrovnictví), a politiku týkající se rodinných příjmů (rodinné dávky, daňová politika).¹⁰⁴ Dále se zaměřuje na sociální služby a veřejné i soukromé služby na podporu fungování rodiny, na vytváření podmínek na pracovním trhu, které dovolují oběma rodičům sladit rodinné a profesní povinnosti a na vytváření programů na poskytování bydlení.¹⁰⁵ Role státu v oblasti sociálního zabezpečení se postupně mění, od poskytování veřejných sociálních služeb se přesouvá k regulaci a stanovení rozsahu, podmínek a standardu pro poskytování sociálních služeb. V dlouhodobém horizontu se počítá s privatizací této oblasti.¹⁰⁶ Slovinsko se zaměřuje spíše na pomoc v osobní a hmotné nouzi. Stát poskytuje různé typy sociálních služeb, které by měly pomoci jednotlivcům, rodinám i skupinám v nouzi, dále existují služby

---

¹⁰² Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny Slovenskej republiky. 2011. [online] [cit. 2011-02-16] Dostupné z WWW: <<http://www.employment.gov.sk/index.php?SMC=1&id=17>>.

¹⁰³ Dávkový informačný servis. [online] 2011. [cit. 2011-02-16] Dostupné z WWW: <<http://www.employment.gov.sk/DIS/dis/index.php?SMC=1&id=109>>.

¹⁰⁴ *Ministry of Labour, Family and Social Affairs: Government of the Republic of Slovenia* [online]. 2011 [cit. 2011-03-19]. Dostupné z WWW: <<http://www.mdds.gov.si/en/>>.

¹⁰⁵ *Council of Europe : The Council of Europe Family Policy Database* [online]. 30. 04. 2009 [cit. 2011-02-24]. Dostupné z WWW: <http://www.coe.int/t/dg3/familypolicy/database/default_en.asp>.

¹⁰⁶ *Ministry of Labour, Family and Social Affairs: Government of the Republic of Slovenia* [online]. 2011 [cit. 2011-03-19]. Dostupné z WWW: <<http://www.mdds.gov.si/en/>>.

a aktivity, které mají za cíl prevenci, předcházení sociálním problémům, nebo zmírnění existujících krizí a problémů. Finanční sociální pomoc má zajistit nejnужnější prostředky pro živobytí osobám, které nemají žádný příjem nebo mají příjem nižší než životní minimum.¹⁰⁷

Polská rodinná politika se zaměřuje na děti obecně a především na děti umístěné mimo své rodiny (v pěstounských rodinách nebo sirotčincích).¹⁰⁸ Sociální pomoc je určená především rodinám s dětmi.¹⁰⁹ Na zvláštní podporu mají nárok také rodiny, jejichž člen je invalidní. Pozornost je věnována samoživitelům a velkým rodinám, které dostávají další dávky financované ze státního rozpočtu. Polsko se prostřednictvím sociálního systému pokouší řešit obtížné životní situace, zaměřuje se na integraci příjemců dávek do společnosti a snaží se je přimět k větší aktivitě a nezávislosti. Polsko zajišťuje pomoc prostřednictvím sociálního pojištění, systému sociální pomoci (rodinné dávky zaměřené na pokrytí nákladů na výchovu dítěte) a systému dávek v nezaměstnanosti.¹¹⁰ Polsko také umožňuje využít různé formy nefinanční podpory (např. pečovatelské služby, specializované poradenství, zejména právní a psychologické).¹¹¹ V Polsku existují různé rodinné dávky, patří mezi ně rodinné přídatky se sedmi příplatky, dávky na péči (ošetřování) a jednorázová dávka při narození dítěte.¹¹² Finanční dávky sociální pomoci mohou být uděleny pouze osobám nebo rodinám, jejichž příjem na hlavu nepřekračuje stanovenou hranici (polovinu průměrné měsíční mzdy v předchozím roce¹¹³), závisí tedy na příjmu.¹¹⁴

4. 2. Čtyři kritéria komparace

Čtyřmi kritérii komparace jsou (1) „Dávky určené pro matky vystavené zdravotnímu riziku v práci“, (2) „Porodné“, (3) „Mateřská, otcovská a rodičovská dovolená a související dávky“ a

---

¹⁰⁷ *Ministry of Labour, Family and Social Affairs: Government of the Republic of Slovenia* [online]. 2011 [cit. 2011-03-19]. Dostupné z WWW: <<http://www.mdds.gov.si/en/>>.

¹⁰⁸ *Council of Europe: The Council of Europe Family Policy Database* [online]. 30. 04. 2009 [cit. 2011-04-17]. Family/Child allowances. Dostupné z WWW: <http://www.coe.int/t/dg3/familypolicy/Source/2_1_i%20System%20of%20family%20allowances.pdf>.

¹⁰⁹ *Ministry of Labour and Social Policy* [online]. 2005 [cit. 2011-03-27]. Social assistance. Dostupné z WWW: <<http://www.mpips.gov.pl/index.php?gid=1311>>.

¹¹⁰ *Council of Europe: The Council of Europe Family Policy Database* [online]. 30. 04. 2009 [cit. 2011-04-17]. Family/Child allowances. Dostupné z WWW: <http://www.coe.int/t/dg3/familypolicy/Source/2_1_i%20System%20of%20family%20allowances.pdf>.

¹¹¹ *Ministry of Labour and Social Policy* [online]. 2005 [cit. 2011-03-27]. Social assistance. Dostupné z WWW: <<http://www.mpips.gov.pl/index.php?gid=1311>>.

¹¹² *Ministry of Labour and Social Policy* [online]. 2005 [cit. 2011-03-27]. Family benefits. Dostupné z WWW: <<http://www.mpips.gov.pl/index.php?gid=761>>.

¹¹³ *Ministry of Labour and Social Policy* [online]. 2005 [cit. 2011-03-27]. Family benefits. Dostupné z WWW: <<http://www.mpips.gov.pl/index.php?gid=761>>.

¹¹⁴ *Ministry of Labour and Social Policy* [online]. 2005 [cit. 2011-03-27]. Social assistance. Dostupné z WWW: <<http://www.mpips.gov.pl/index.php?gid=1311>>.

(4) „Přídavky na děti“. Kritérium „Mateřská, otcovská a rodičovská dovolená a související dávky“ je dále členěné podle jednotlivých dovolených na mateřskou dovolenou, otcovskou dovolenou a rodičovskou dovolenou.

Dávka určená pro matky vystavené zdravotnímu riziku v práci

Všechny sledované státy nějakým způsobem chrání těhotné ženy, případně matky, pokud jim hrozí v práci zdravotní nebo bezpečnostní riziko. Většinou je nutné upravit ženě pracovní dobu, nebo pracovní podmínky, případně by měla být přesunuta na jinou pracovní pozici se stejným platem a některé státy dokonce umožňují zaměstnavateli uvolnit ženu z pracovních povinností, samozřejmě s náhradou mzdy.

V **České republice** určilo Ministerstvo zdravotnictví práce, které jsou zakázané pro těhotné ženy, ženy, které kojí a ženy do konce devátého měsíce po porodu. Pokud taková žena vykonává práci, která jí podle Ministerstva zdravotnictví, nebo podle jejího lékaře ohrožuje, je zaměstnavatel povinen převést ji dočasně na jinou práci, která je pro ni vhodná a kde má stejný výdělek. Pokud to nelze a v této jiné práci má žena bez svého zavinění nižší plat, je rozdíl mezi původním a současným výdělkem uhrazen vyrovnávacím příspěvkem v těhotenství a mateřství, který je těhotným zaměstnankyním vyplácen z nemocenského pojištění.¹¹⁵ Těhotným zaměstnankyním se příspěvek vyplácí za kalendářní dny, během nichž trvalo převedení na jinou práci, nejdéle do začátku šestého týdne před očekávaným dnem porodu, kdy by měla žena nastoupit na mateřskou dovolenou. V některých případech se vyplácí také matkám po porodu převedeným na jinou práci. Výše vyrovnávacího příspěvku je celý rozdíl mezi platem před a po převedení na jinou práci.¹¹⁶

Velmi podobně funguje ochrana těhotných žen na **Slovensku**. Slovensko poskytuje vyrovnávací dávku, což je dávka nemocenského pojištění poskytovaná těhotným zaměstnankyním a ženám do konce devátého měsíce po porodu, které byly z důvodu těhotenství nebo mateřství přeřazeny na jinou práci s nižším příjmem, protože jejich původní práce je těhotným ženám zakázaná, nebo protože podle lékařského posudku ohrožovala jejich těhotenství a mateřství. Aby měla žena nárok na vyrovnávací dávku, musí být po dobu těhotenství a mateřství přeřazena na jinou práci, musí mít nemocenské pojištění a příjem, který se dá považovat za vyměřovací základ, protože na základě něj je dávka vypočítávána.

---

¹¹⁵ *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2011 [cit. 2011-04-30]. Rodina. Dostupné z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/4#fpr>>.

¹¹⁶ *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2011 [cit. 2011-04-30]. Nemocenské pojištění v roce 2011. Dostupné z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/7#u>>.

Výše vyrovnávací dávky činí 55% z rozdílu mezi platem před a po převedení na jinou práci. Pokud zaměstnankyně nemá v daném měsíci žádný příjem, který se považuje za vyměřovací základ, vyrovnávací dávka se za tento měsíc nevyplácí.¹¹⁷ Těhotná žena na Slovensku tedy zůstává v práci až do mateřské dovolené, z bezpečnostních důvodů může být přeřazena na jinou práci, a pokud má nižší mzdu, má nárok jen na zhruba polovinu rozdílu mezi původní mzdou a novou nižší mzdou.

Na rozdíl od České republiky a Slovenska má ve **Slovinsku** veškerou odpovědnost zaměstnavatel. Žádná státem nebo nemocenským pojištěním poskytovaná dávka tu neexistuje. Ani zde by ženy během těhotenství a kojení neměly vykonávat práci, která představuje zdravotní riziko, nebo práci v nevhodných pracovních podmínkách. Zaměstnavatel má tak povinnost dočasně upravit pracovní podmínky nebo pracovní dobu, a pokud to není možné, tak by měl převést ženu na jinou práci se stejnou mzdou. Pokud ženu přesune na pracovní pozici s nižší mzdou, je povinen poskytnout zaměstnankyni náhradu mzdy do výše původní mzdy.¹¹⁸ Toto je přístup velmi podobný například postupu Islandu s tím rozdílem, že na Islandu je ženě umožněno dočasně práci přerušit. Ve Slovinsku se těhotné ženě dovolená kvůli nebezpečné práci neposkytuje.

Ani v **Polsku** by těhotná žena neměla vykonávat těžkou nebo zdraví nebezpečnou práci (Rada ministrů vytvořila seznam nebezpečných prací). Zaměstnavatel by měl těhotné nebo kojící ženě, která takovou práci normálně vykonává, nabídnout po dobu těhotenství nebo kojení jinou práci, případně může změnit pracovní podmínky, nebo zkrátit pracovní dobu, je-li to možné. Pokud není žádná z těchto možností proveditelná, má těhotná žena nárok na neplacenou dovolenou po dobu nezbytně nutnou. Jestliže vede změna pracovních podmínek, zkrácení pracovní doby, nebo přesun na jinou práci ke snížení platu, má zaměstnankyně nárok na kompenzační přírůstek od státu. Stejně tak by si během neplacené dovolené měla těhotná žena prostřednictvím kompenzačního přírůstku zachovat svůj původní příjem. Kompenzační přírůstek má tedy za účel vyrovnat snížení nebo ztrátu platu do jeho původní výše.¹¹⁹

---

¹¹⁷ Sociálna poisťovňa. [online] 2011 [cit. 2011-02-15] Dostupné z WWW: <<http://www.socpoist.sk/matenske/1293s>>

¹¹⁸ Ministry of Labour, Family and Social Affairs: Government of the Republic of Slovenia [online]. 2011 [cit. 2011-04-24]. Employment Relationships Act. Dostupné z WWW: <http://www.mdds.gov.si/en/legislation/veljavni_predpisi/employment_relationships_act/#c16960>.

¹¹⁹ Council of Europe: The Council of Europe Family Policy Database [online]. 30. 4. 2009 [cit. 2011-04-28]. Protection of mothers in the workplace. Dostupné z WWW: <http://www.coe.int/t/dg3/familypolicy/Source/3_1%20Protection%20of%20mothers%20in%20the%20workplace.pdf>.

V Polsku jako jediném ze sledovaných států s nízkou porodností může dostat těhotná žena dovolenou kvůli zdravotnímu riziku v práci a zachová si u toho příjem v plné výši.

Ochrana těhotných žen na **Islandu** se velmi podobá systému fungujícímu ve Slovinsku. Island chrání bezpečnost a zdraví těhotných žen, žen, které nedávno porodily (před 14 dny nebo méně, což odpovídá délce mateřské dovolené, kterou musí žena povinně využít po porodu), a kojících žen prostřednictvím různých opatření, která by měl udělat zaměstnavatel. Zaměstnavatel je povinen dočasně změnit pracovní podmínky, nebo pracovní dobu ženy, aby zajistil její bezpečnost na pracovišti. Pokud to není možné, měl by ji převést na jinou práci, a pokud nelze ani to, měl by jí zaměstnavatel poskytnout dočasné uvolnění z pracovních povinností po dobu nezbytně nutnou k ochraně její bezpečnosti a zdraví. Tyto změny by neměly snížit její mzdu nebo ji připravit o práva, která souvisela s jejím předchozím místem. Pokud je nutné udělit těhotné ženě dovolenou, má nárok na mzdu.¹²⁰ Žádný zvláštní přírůstek poskytnutý státem nebo pojištěním neexistuje. Ženě zůstává původní mzda vyplácená zaměstnavatelem, a to i v případě dovolené z bezpečnostních důvodů.

Zaměstnavatel se částečně podílí na finanční podpoře těhotných žen také v **Irsku**, i když většinu odpovědnosti zde má stát. V Irsku mají těhotné nebo kojící ženy nárok na zdravotní a bezpečnostní dávky, ale také na zdravotní a bezpečnostní dovolenou. Na dovolenou má žena nárok, pokud je těhotná, nebo kojí, v její práci jí hrozí zdravotní riziko, ale zaměstnavatel jí nemůže přemístit na jinou pozici nebo změnit náplň její práce. Aby žena získala zdravotní a bezpečnostní dávku, musí splnit určité podmínky, kromě těhotenství, nedávného porodu, nebo kojení, musí být žena zaměstnána v Irsku, vystavená rizikům na pracovišti nebo pracovat v nočních směnách. Dále musí splnit podmínky sociálního pojištění, tedy musí mít zaplacené příspěvky na sociální pojištění za určitou dobu. Pokud je žena těhotná, trvá vyplácení dávky do začátku vyplácení mateřské dávky, pokud nedávno porodila, tak do 16 týdnů od porodu, a pokud kojí, do 26 týdnů od porodu. Vyplácení dávky může také skončit v okamžiku, kdy už není na pracovišti ohrožená a může se vrátit do práce. Na vyplácení dávky se podílí jak zaměstnavatel, tak stát. Zaměstnavatel vyplácí prvních 21 dní zdravotní a bezpečnostní dávky, zbytek pokryje Ministerstvo sociální ochrany. Částka zdravotní a bezpečnostní dávky je stupňována podle ženiny průměrné týdenní mzdy

---

¹²⁰ *Ministry of Welfare* [online]. 2000 [cit. 2011-03-28]. Act on Maternity/Paternity Leave and Parental Leave, No. 95/2000. Dostupné z WWW: <http://eng.velferdarraduneyti.is/media/acrobat-enskar_sidur/Act-on-maternity-paternity-leave-with-subsequent-amendments.pdf>.

v příslušném daňovém období, a pokud je v rodině nezaopatřený dospělý nebo nezaopatřené dítě, má nárok i na příplatek.¹²¹

Tabulka 1: Týdenní částky zdravotní a bezpečnostní dávky v Irsku v roce 2011.

Týdenní mzda	Individuální sazba	Sazba pro oprávněného dospělého, který pečuje o další nezaopatřenou osobu
Méně než 150 €	84.50 €	80.90 €
150 € - 219.99 €	121.40 €	80.90 €
220 € - 299.99 €	147.30 €	80.90 €
300 € nebo víc	188 €	124.80 €

Zdroj: *Department of Social Protection* [online]. 2011 [cit. 2011-04-20]. Health and Safety Benefit. Dostupné z WWW: <<http://www.welfare.ie/EN/Schemes/BirthChildrenAndFamilies/MaternityBenefit/Pages/hsb.aspx>>.

V **Norsku** existuje těhotenská dávka, která je vyplácena během dovolené, na kterou má žena nárok, pokud je v práci vystavena zdravotnímu riziku během těhotenství a zaměstnavatel ji nemůže poskytnout jiné místo. Aby měla žena na dávku nárok, její roční příjem musí činit nejméně polovinu základní sumy národního pojištění a zároveň nesmí v daném zaměstnání pracovat méně než čtyři týdny. Na dávku má těhotná žena nárok od přerušení své práce, až do tří týdnů před očekávaným porodem. Těhotenská dávka činí 100% vypočítaného příjmového základu, ten se pro zaměstnankyně počítá podle příjmu, který dostávaly, než musely práci přerušit, a pro soukromé podnikatelky se vypočítává podle průměrného příjmu strádaného na důchod za poslední tři roky. Dávka je poskytována maximálně ve výši šestinásobku základní částky národního pojištění. Žena může dostávat částečnou těhotenskou dávku, pokud ji zaměstnavatel umožní zůstat v práci se zkrácenou pracovní dobou.¹²² Pro dávku je tedy stanoveno maximum, ale jinak je vyplácena ve výši 100 % příjmu.

Ani ve **Finsku** nemají být těhotné ženy vystaveny zdravotním rizikům v práci. A pokud zaměstnavatel nemůže zdravotní rizika odstranit ani převést ženu na jinou práci, může žena přerušit práci, dokud nenastoupí na řádnou mateřskou dovolenou. Během této dovolené má nárok na zvláštní mateřský přídavek.¹²³ Zvláštní mateřský přídavek je součástí mateřského

¹²¹ *Department of Social Protection* [online]. 2011 [cit. 2011-04-20]. Health and Safety Benefit. Dostupné z WWW: <<http://www.welfare.ie/EN/Schemes/BirthChildrenAndFamilies/MaternityBenefit/Pages/hsb.aspx>>.

¹²² NAV [online]. 2011 [cit. 2011-03-05]. Pregnancy Benefit. Dostupné z WWW: <<http://www.nav.no/Familie/Svangenskap%2C+f%3%B8dtsel+og+adopsjon/Svangerskapspenger/Svangerskapspenger/86851.cms>>.

¹²³ Kela. *Guide to benefits* [online]. 2011. Helsinki: [s.n.], 2011 [cit. 2011-04-01]. Dostupné z WWW: <[http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/180808091909HS/\\$File/Pahkina_eng.pdf?OpenElement](http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/180808091909HS/$File/Pahkina_eng.pdf?OpenElement)>.

přídavku a řádný mateřský přídavek činí 90% příjmu.¹²⁴ Nárok na mateřský přídavek je podmíněn trvalým pobytem a pojištěním.¹²⁵

Porodné

Za porodné se dá považovat státní sociální dávka, která je nejčastěji jednorázová a souvisí s narozením dítěte.¹²⁶ Ze sledovaných států neexistuje porodné jen na **Islandu**¹²⁷, ve všech ostatních státech se nějaká forma porodného objevuje.

Porodné je většinou vyplácené na každé narozené dítě, existují ale výjimky. V **Irsku** se dávka, kterou by bylo možné považovat za porodné, vyplácí pouze v případě vícečetného porodu. Tato dávka je určena spíše na podporu rodin s vícero dětmi než na podporu rodiče při narození dítěte, vyplácí se totiž nejen po porodu vícero dětí, ale také v době, kdy tyto děti dosáhnou čtyř let a potom dvanácti let věku. Suma této dávky činí 635 € na jeden porod, tedy nikoli na jedno dítě. Pokud se v Irsku narodí při jednom porodu pouze jedno dítě, nemá rodič na tuto dávku nárok.¹²⁸ Nárok na porodné v Irsku je tedy zásadně omezen.

Výjimkou z představy, že porodné náleží na každé dítě, je i **Česká republika**, která poskytuje jednorázovou dávku při narození dítěte pouze za předpokladu, že jde o první dítě. V Česku se tedy porodné poskytuje pouze na první narozené dítě, nebo na děti, které se narodily při prvním porodu, v případě vícečetného porodu. Zároveň je to dávka určená pouze pro rodiny s nízkými příjmy.¹²⁹ Porodné činí 535,65 €¹³⁰ na první živě narozené dítě a

---

¹²⁴ WITHERSPOON, Gillian; Gillen, Laura; Richardson, Megan. *Tulane University* [online]. 05. 05. 2009 [cit. 2011-03-06]. Family Leave Policies. Dostupné z WWW:

<<http://www.tulane.edu/~rouxbee/soci626/finland/familyleave.html>>.

¹²⁵ Kela. *Guide to benefits* [online]. 2011. Helsinki: [s.n.], 2011 [cit. 2011-04-01]. Dostupné z WWW: <[http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/180808091909HS/\\$File/Pahkina_eng.pdf?OpenElement](http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/180808091909HS/$File/Pahkina_eng.pdf?OpenElement)>

¹²⁶ Přehled, který shrnuje základní informace o porodném ve sledovaných státech, tabulka VIII, viz přílohy. Poskytuje pro porovnání informace i o průměrné mzdě v každém sledovaném státě.

¹²⁷ *Council of Europe: The Council of Europe Family Policy Database* [online]. 30. 4. 2009 [cit. 2011-04-25]. Family/Child allowances. Dostupné z WWW:

<http://www.coe.int/t/dg3/familypolicy/Source/2_1_i%20System%20of%20family%20allowances.pdf>.

¹²⁸ *Department of Social Protection* [online]. 2011 [cit. 2011-03-10]. Child Benefit. Dostupné z WWW: <<http://www.welfare.ie/EN/Schemes/BirthChildrenAndFamilies/ChildRelatedPayments/Pages/cb.aspx>>;

Council of Europe: The Council of Europe Family Policy Database [online]. 30. 04. 2009 [cit. 2011-04-17]. Family/Child allowances. Dostupné z WWW:

<http://www.coe.int/t/dg3/familypolicy/Source/2_1_i%20System%20of%20family%20allowances.pdf>.

¹²⁹ Příjem rodiny nesmí přesahovat 2,4násobek životního minima rodiny. (*Integrovaný portál MPSV* [online]. 1. 1. 2011 [cit. 2011-04-30]. Porodné. Dostupné z WWW: <<http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/porodne>>.)

¹³⁰ U států, které nepoužívají jako peněžní jednotku euro, jsem částky dávek přepočítala podle kurzovního listku Evropské centrální banky ze dne 14. 4. 2011 uvedeného na internetovém portálu Finance.cz (zaokrouhleno na dvě desetinná místa). Týká se to České republiky (1 EUR = 24,269 CZK), Polska (1 EUR = 3,953 PLN) a Norska (1 EUR = 7,858 NOK). (*Finance.cz* [online]. 14. 4. 2011 [cit. 2011-04-15]. Kurzy Evropské centrální banky. Dostupné z WWW: <<http://kurzy.finance.cz/kurzovni-listky/ecb/>>.) Pro přepočet dávek na Islandu jsem

803,49 €, pokud se při prvním porodu narodí víceročata. Česká republika tedy nevyplácí porodné na každé dítě, ale pouze na to první a navíc je podmíněno nízkým příjmem.¹³¹ Je nutné podotknout, že svou logiku vyplácení dávky pouze na první dítě má. Tato peněžení částka je určena na zakoupení výbavy pro novorozence, například kočárku, dětského nábytku nebo oblečení. To jsou věci, které většina rodičů, kteří plánují další dítě, neprodá, naopak, pokud to lze, ponechá si je pro další použití, takže finanční náklady na druhé dítě by teoreticky nemusely být tak vysoké jako v případě prvního dítěte.

Na výši příjmu závisí vyplácení porodného také v **Polsku**. Polsko vyplácí takzvaný jednorázový příspěvek k rodinným příspěvkům týkající se porodu dítěte na každé dítě v okamžiku, kdy dítě dosáhne jednoho roku, a to ve výši 252,97 €. ¹³² Podmínkou získání nároku na tuto dávku je nízký příjem,¹³³ pakliže rodina tuto podmínku splní, náleží dávka na každé narozené dítě.¹³⁴

V **Norsku** je podmínkou nároku na porodné (tedy paušální dávku při narození a adopci) pojištění. Rodič musí být v době porodu zapojen do národního pojištění, ale porodné není podmíněno, ani určeno výší pojistného, kterou rodič odvádí. Naopak, částka porodného je paušální, činí 4487,53 €, takže na výší pojistného, a tudíž na příjmu, nezávisí ani nárok, ani výše porodného.¹³⁵

Finsko poskytuje porodné (podpora v mateřství) už během těhotenství, a to v době, kdy těhotenství trvá 154 dní (asi pět měsíců). Podmínkou je pouze trvalý pobyt ve Finsku a absolvování lékařského vyšetření po čtvrtém měsíci, nezávisí tedy na příjmu rodičů. Budoucí matky si mohou vybrat mezi mateřským balíčkem, který obsahuje věci určené pro péči o dítě, a nezdanitelnou finanční dávkou ve výši 140 €. V případě vícečetného porodu má matka

---

použila informace poskytnuté na internetovém portálu BusinessInfo.cz, kurz islandské koruny k 15. 9. 2010 byl 1EUR = 151,63 ISK. (BusinessInfo.cz, Oficiální portál pro podnikání a export. *Souhrnná teritoriální informace Island* [online]. Oslo (Norsko): Zastupitelským úřadem ČR v Oslo, 01. 10. 2010 [cit. 2011-03-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/island/1000956/>>.)

¹³¹ *Integrovaný portál MPSV* [online]. 1. 1. 2011 [cit. 2011-04-30]. Porodné. Dostupné z WWW: <<http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/porodne>>.

¹³² *Ministry of Labour and Social Policy* [online]. 2005 [cit. 2011-03-27]. Family benefits. Dostupné z WWW: <<http://www.mpips.gov.pl/index.php?gid=761>>.

¹³³ Pro rok 2011 má rodina nárok na tuto dávku, jen pokud čistý měsíční příjem na hlavu nepřesahuje 127,5 € (nebo 136,1 €, pokud je v rodině invalidní dítě), a v případě zemědělské činnosti se počítá, že měsíční příjem z 1 hektaru odpovídá 63,75 € (50% z 127,5 €). (*Ministry of Labour and Social Policy* [online]. 2005 [cit. 2011-03-27]. Family benefits. Dostupné z WWW: <<http://www.mpips.gov.pl/index.php?gid=761>>.)

¹³⁴ *Ministry of Labour and Social Policy* [online]. 2005 [cit. 2011-03-27]. Family benefits. Dostupné z WWW: <<http://www.mpips.gov.pl/index.php?gid=761>>.

¹³⁵ *NAV* [online]. 2011 [cit. 2011-04-17]. Engangsstønad ved fødsel og adopsjon. Dostupné z WWW: <<http://www.nav.no/Familie/Svangerskap%2C+f%C3%B8dsel+og+adopsjon/Engangsst%C3%B8nad+ved+f%C3%B8dsel+og+adopsjon>>.

nárok na větší podporu v mateřství. Pokud se narodí dvojčata, má matka nárok na tři dávky podpory v mateřství, pokud se narodí trojčata, má nárok na šest dávek podpory v mateřství. Když je uděleno více dávek podpory v mateřství, může si matka zvolit jakoukoli kombinaci mateřských balíčků a finančních dávek.¹³⁶

Slovinsko poskytuje při porodu dítěte přídavek při narození dítěte, který má také dvě formy. Matka může zvolit buď finanční dávku 279,42 €, která je určena na nákup příslušenství pro novorozence, nebo si může zvolit hmotnou dávku, tedy přímo „výbavičku“, kterou ji poskytne stát. Ani tady nezávisí nárok na příjmu, ale pouze na narození dítěte.¹³⁷

Slovensko poskytuje porodné ve formě dvou různých přídavků – příspěvku při narození dítěte a příplatku k příspěvku při narození dítěte. Přídavek při narození dítěte je jednorázová státní sociální dávka, která je určena na pokrytí části výdajů spojených se zabezpečením potřeb pro novorozence. Nárok na přídavek je podmíněn jen trvalým pobytem a narozením dítěte, nezávisí na příjmu. Příspěvek při narození dítěte činí na jedno dítě 151,37 €. Pokud se současně narodila víceročata a alespoň dvě z nich se dožily 28 dní, zvyšuje se příspěvek při narození dítěte o jednu polovinu uvedené sumy na každé dítě, které se dožilo 28 dní. Tento přídavek je tak vyplácen na každé živě narozené dítě.¹³⁸ Příplatek k přídavku při narození dítěte je také jednorázová dávka a vyplácí se matce, které se narodilo první, druhé, nebo třetí dítě, které se dožilo 28 dní. Pokud se narodí víc dětí současně, vzniká nárok na příplatek na každé dítě narozené z prvního, druhého nebo třetího porodu, které se dožilo alespoň 28 dní. Podmínkou je tady nejen narození dítěte a trvalý pobyt, ale také minimálně jedna lékařská prohlídka měsíčně od čtvrtého měsíce těhotenství. Výše příplatku k příspěvku při narození dítěte je 678,49 €. ¹³⁹ Tento přídavek se vztahuje jen na první, druhé a třetí dítě, což může naznačovat určitou snahu o regulaci počtu dětí v rodinách. Názor, že omezení příplatku na maximálně třetí dítě je možná směřován na sociálně slabé a nepřízpůsobivé rodiny, které si prostřednictvím rození dětí vylepšují rozpočet, podporuje i institut tzv.

---

¹³⁶ Kela. *Guide to benefits* [online]. 2011. Helsinky: [s.n.], 2011 [cit. 2011-04-01]. Dostupné z WWW: <[http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/180808091909HS/\\$File/Pahkina_eng.pdf?OpenElement](http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/180808091909HS/$File/Pahkina_eng.pdf?OpenElement)>

¹³⁷ *Ministry of Labour, Family and Social Affairs: Government of the Republic of Slovenia* [online]. 2011 [cit. 2011-04-21]. Types of Family Benefit. Dostupné z WWW:

<http://www.mdds.gov.si/en/areas_of_work/family/types_of_family_benefit/>.

¹³⁸ Dávkový informačný servis. [online] 2011. [cit. 2011-02-16] Dostupné z WWW:

<<http://www.employment.gov.sk/DIS/dis/index.php?SMC=1&id=109>>.

¹³⁹ Dávkový informačný servis. [online] 2011. [cit. 2011-02-16] Dostupné z WWW:

<<http://www.employment.gov.sk/DIS/dis/index.php?SMC=1&id=109>>.

„osobitného příjemce“, tedy vyplácení dávek obci, protože oprávněná osoba o své děti náležitě nepečuje a neposílá je do školy. Tento institut se vztahuje i na porodné.¹⁴⁰

Mateřská, otcovská a rodičovská dovolená a související dávky

Mateřská, otcovská a rodičovská dovolená představují volno ze zaměstnání určené k péči o dítě v souvislosti s narozením dítěte. Všechny sledované státy mají mateřskou dovolenou, a k ní vázanou finanční podporu, a také rodičovskou dovolenou, která ovšem není vždy pokrytá nějakou finanční podporou. Největší rozdíly panují v oblasti otcovské dovolené, některé státy ji nemají vůbec, některé jen na několik dní, nebo týdnů, další i na několik měsíců. Někdy je otcovská dovolená neplacená, jindy je naopak placená stejnou měrou jako mateřská, nebo rodičovská.

Státy se liší i v názvech jednotlivých dovolených, ne vždy používají termíny mateřská, otcovská a rodičovská dovolená. Některé státy používají označení rodičovská dovolená pro všechny typy dovolené (Norsko, Slovinsko), z důvodu přehlednosti budu používat označení mateřská, otcovská a rodičovská dovolená pro jednotlivé části této „hromadné rodičovské dovolené“.

Mateřská dovolená a související dávky

Na **Islandu** vzniká při narození dítěte oběma rodičům nepřeveditelný nárok na tři měsíce mateřské/otcovské dovolené (matka má nárok na tři měsíce, otec také na tři). Navíc mají rodiče společný nárok na další tři měsíce dodatečné dovolené, které může buď jeden rodič vybrat v celku, nebo si je rodiče mohou rozdělit mezi sebe. Před porodem může rodič vybrat až jeden měsíc dovolené a po porodu by si matka měla vzít mateřskou dovolenou nejméně první dva týdny po porodu. Při vícečetném porodu živých dětí mají rodiče nárok na rozšíření společné dovolené o tři měsíce.¹⁴¹ Nevyužitou mateřskou/otcovskou dovolenou může převzít druhý rodič do 18 měsíců věku dítěte, pokud rodič zemřel, nebo kvůli nemoci, následkům

---

¹⁴⁰ Dávkový informačný servis. [online] 2011 [cit. 2011-02-16] Dostupné z WWW: <<http://www.employment.gov.sk/DIS/dis/index.php?SMC=1&id=109>>.

¹⁴¹ Pokud dítě zůstává v nemocnici déle než sedm dní po porodu, je dovolená rozšířena o počet dní, které strávilo v nemocnici, nejdéle o čtyři měsíce. Pokud je nemocné dítě může být rozšířena až o tři měsíce, pokud je v souvislosti s porodem nemocná matka, pak až o dva měsíce. (*Ministry of Welfare* [online]. 2000 [cit. 2011-03-28]. Act on Maternity/Paternity Leave and Parental Leave, No. 95/2000. Dostupné z WWW: <http://eng.velferdarraduneyti.is/media/acrobat-enskar_sidur/Act-on-maternity-paternity-leave-with-subsequent-amendments.pdf>.)

nehody nebo výkonu trestu odnětí svobody.¹⁴² Nárok na mateřskou/otcovskou dovolenou je podmíněn skutečnou péčí o dítě. Mateřskou/otcovskou dovolenou si může rodič vybrat v jednom souvislém období, nebo pokud souhlasí zaměstnavatel, může ji rozdělit do několika období, nebo může dovolenou vybírat souběžně se zkrácenou pracovní dobou. Po návratu z mateřské/otcovské dovolené má zaměstnanec nárok na své původní místo, nebo na srovnatelnou pozici se stejným platem. Kvůli nebo během dovolené není možné zaměstnance propustit. Rodiče, kteří jsou šest měsíců před porodem aktivní na pracovním trhu, mají během mateřské/otcovské dovolené právo na platby během mateřské a otcovské dovolené, které vyplácí Fond mateřské/otcovské dovolené z pojistného. Výše platby činí 80% z průměrného měsíčního příjmu s určitým maximem¹⁴³ a minimem¹⁴⁴. Pokud by výše platby převyšovala toto maximum, má rodič nárok na 75% průměrného měsíčního příjmu převyšující tuto částku. Rodič, který nemá nárok na platbu od Fondu mateřské/otcovské dovolené (rodič neaktivní na pracovním trhu, pracující na méně než 25% plného úvazku, nebo prezenčně studující), má nárok na podporu v mateřství/otcovství. Podmínkou je pouze, že rodič musí bydlet v době porodu a 12 měsíců předtím na Islandu. Podpora v mateřství/otcovství pro rodiče, kteří nejsou aktivní na trhu práce nebo s menším úvazkem než 25%, je 266,50 € měsíčně a podpora pro studující rodiče činí 601,46 € měsíčně.¹⁴⁵

V **Irsku** má každá zaměstnaná žena nárok na 26 týdnů základní mateřské dovolené, kdy může pobírat dávku v mateřství, a na 16 týdnů dodatečně neplacené mateřské dovolené. Žena musí vybrat 2 – 16 týdnů před porodem, a nejméně čtyři týdny po porodu.¹⁴⁶

---

¹⁴² Pokud se narodí mrtvý plod po 22 týdnu těhotenství, mají rodiče společný nárok na tři měsíce mateřské/otcovské dovolené. Pokud dojde k potratu po 18 týdnu těhotenství, mají rodiče společný nárok na dva měsíce dovolené. (*Ministry of Welfare* [online]. 2000 [cit. 2011-03-28]. Act on Maternity/Paternity Leave and Parental Leave, No. 95/2000. Dostupné z WWW: <http://eng.velferdarraduneyti.is/media/acrobat-enskar_sidur/Act-on-maternity-paternity-leave-with-subsequent-amendments.pdf>.)

¹⁴³ Maximum pro zaměstnance činí 1319 € měsíčně a pro osobu samostatně výdělečně činnou 1978,5 € měsíčně. (*Ministry of Welfare* [online]. 2000 [cit. 2011-03-28]. Act on Maternity/Paternity Leave and Parental Leave, No. 95/2000. Dostupné z WWW: <http://eng.velferdarraduneyti.is/media/acrobat-enskar_sidur/Act-on-maternity-paternity-leave-with-subsequent-amendments.pdf>.)

¹⁴⁴ Minimum platby během mateřské/otcovské dovolené pro rodiče, kteří pracují na 25-49% plného úvazku je 430,17 € měsíčně, minimum pro rodiče pracující na 50-100% plného pracovního úvazku činí 601,46 €. (*Ministry of Welfare* [online]. 2000 [cit. 2011-03-28]. Act on Maternity/Paternity Leave and Parental Leave, No. 95/2000. Dostupné z WWW: <http://eng.velferdarraduneyti.is/media/acrobat-enskar_sidur/Act-on-maternity-paternity-leave-with-subsequent-amendments.pdf>.)

¹⁴⁵ *Ministry of Welfare* [online]. 2000 [cit. 2011-03-28]. Act on Maternity/Paternity Leave and Parental Leave, No. 95/2000. Dostupné z WWW: <http://eng.velferdarraduneyti.is/media/acrobat-enskar_sidur/Act-on-maternity-paternity-leave-with-subsequent-amendments.pdf>.

¹⁴⁶ Pokud dojde k narození mrtvého plodu, nebo k potratu kdykoliv po 24. týdnu těhotenství, má žena nárok na mateřskou dovolenou (26 a 16 týdnů), i na dávku v mateřství, pokud splní podmínky. (*Citizens Information: Public Service Information* [online]. 07. 12. 2010 [cit. 2011-03-11]. Maternity Leave. Dostupné z WWW:

Na mateřskou dovolenou může mít nárok i otec dítěte, ale pouze pokud matka zemře během 40 týdnů od porodu. Žena má nárok na dávku v mateřství, pokud je zaměstnaná nebo samostatně výdělečně činná a má sociální pojištění.¹⁴⁷ Pokud se žena dohodne se zaměstnavatelem, může během mateřské dovolené dostávat mzdu od zaměstnavatele bez částky dávky v mateřství (tu dostává od státu), nebo dostává plnou mzdu od zaměstnavatele a zaměstnavatel dostává od státu dávku v mateřství.¹⁴⁸ Dávka v mateřství se vyplácí 26 týdnů (dalších 16 týdnů mateřské dovolené není dávkou pokryto). Týdenní dávka činí 80% hrubého týdenního příjmu ženy. Pokud matka nemá v tomto období příjem, dostává dávky v minimální výši. Minimální týdenní dávka je 217,80 € a maximální činí 262 €. Vyplácení dávky bude zastaveno, pokud se matka zapojí do placeného zaměstnání.¹⁴⁹ Po skončení mateřské dovolené má žena právo na návrat na stejné pracovní místo se stejnou smlouvou, případně podobnou práci za stejných podmínek. Pokud se během její dovolené zlepšili, má po návratu z dovolené na všechny nové výhody nárok.¹⁵⁰

Norsko nerozlišuje mateřskou, otcovskou a rodičovskou dovolenou, používá označení rodičovská dovolená pro celé období, kdy se rodič věnuje péči o narozené dítě. Rozlišuje těhotenskou dovolenou (volno před porodem), poporodní dovolenou (volno po porodu dítěte) a rodičovskou dovolenou (zbývající volno). Na začátku celé rodičovské dovolené se musí rodiče rozhodnout, jak dlouhou dovolenou chtějí. Pokud se rozhodnou pro delší variantu, tedy celkem 54 týdnů, mají po celou rodičovskou dovolenou nárok na 80% náhradu mzdy, nebo mohou zvolit kratší variantu 44 týdnů a tím získají nárok na 100% náhradu mzdy. Maximální hranice vyplácené dávky je šestnásobek základní částky národního pojištění, pro rok 2006 zhruba 46360 €. Mateřská dovolená je tedy součástí mnohem delší „hromadné rodičovské dovolené“ a dostávají ji matky před a po porodu. Nárok na mateřskou dovolenou mají v Norsku všechny ženy, které byly zaměstnané šest z deseti měsíců před porodem a které

<http://www.citizensinformation.ie/en/employment/employment_rights_and_conditions/leave_and_holidays/maternity_leave.html>.)

¹⁴⁷ *Department of Social Protection* [online]. 2011 [cit. 2011-03-10]. Maternity Benefit. Dostupné z WWW: <<http://www.welfare.ie/EN/Schemes/BirthChildrenAndFamilies/MaternityBenefit/Pages/mb.aspx>>.

¹⁴⁸ *Citizens Information : Public Service Information* [online]. 07. 12. 2010 [cit. 2011-03-11]. Maternity Leave. Dostupné z WWW:

<http://www.citizensinformation.ie/en/employment/employment_rights_and_conditions/leave_and_holidays/maternity_leave.html>.

¹⁴⁹ *Department of Social Protection* [online]. 2011 [cit. 2011-03-10]. Maternity Benefit. Dostupné z WWW: <<http://www.welfare.ie/EN/Schemes/BirthChildrenAndFamilies/MaternityBenefit/Pages/mb.aspx>>.

¹⁵⁰ *Citizens Information: Public Service Information* [online]. 07. 12. 2010 [cit. 2011-03-11]. Maternity Leave. Dostupné z WWW:

<http://www.citizensinformation.ie/en/employment/employment_rights_and_conditions/leave_and_holidays/maternity_leave.html>.

během předchozího roku vydělaly nejméně polovinu základní částky národního pojištění. Nezaměstnané ženy dostanou podporu v paušální výši, v roce 2009 činila 5000 €. Mateřská dovolená trvá devět týdnů, z toho tři musí matka vybrat před porodem a šest týdnů po porodu.¹⁵¹

Ve **Finsku** mají těhotné ženy nárok na mateřskou dovolenou a s ní se kryje vyplácení mateřského přídatku. Nárok na mateřský přídatek mají matky trvale žijící ve Finsku, jejichž těhotenství trvá alespoň 154 dní a které jsou pojištěné. Mateřský přídatek je vyplácen 105 pracovních dní včetně sobot, a začíná se vyplácet mezi 30 – 50 pracovním dnem před očekávaným datem porodu.¹⁵² Částka mateřských přídatků závisí na zdanitelném příjmu a statusu žadatelky (pracující, studentka, atd.). Mateřské přídatky pro zaměstnané nebo samostatně výdělečně činné matky se během prvních 56 dní rovnají 90% jejich příjmu. Po této době dostanou matky dvě třetiny svého platu.¹⁵³ Pokud rodič nemá příjem vhodný pro výpočet přídatku, nebo pokud rodič studuje a dostává finanční pomoc při studiu, má nárok na přídatek v minimální výši. Matkám, které během rodičovské dovolené pracují, je vyplácen minimální přídatek. Minimální dávka na den je v současnosti 22.13 €, což je zhruba 663,9 € měsíčně.¹⁵⁴

V **České republice** má žena v souvislosti s narozením dítěte nárok na 28 týdnů mateřské dovolené. Pokud se narodila víceročata, má žena nárok na mateřskou dovolenou v délce 37 týdnů. Mateřská dovolená začíná šest až osm týdnů před očekávaným porodem. Mateřská dovolená nesmí být nikdy kratší než 14 týdnů a nemůže skončit, ani být přerušena před uplynutím šesti týdnů ode dne porodu¹⁵⁵.¹⁵⁶ Během mateřské dovolené, tedy po dobu 28 týdnů, případně 37 týdnů od nástupu na dovolenou, se vyplácí peněžité pomoci v mateřství, což je dávka nemocenského pojištění. Podmínkou nároku na peněžitou pomoc v mateřství je

---

¹⁵¹ Council of Europe: The Council of Europe Family Policy Database [online]. 30. 04. 2009 [cit. 2011-04-17]. Maternity leave. Dostupné z WWW:

<http://www.coe.int/t/dg3/familypolicy/Source/3_3_1%20Maternity%20leave.pdf>.

¹⁵² WITHERSPOON, Gillian; Gillen, Laura; Richardson, Megan. *Tulane University* [online]. 05. 05. 2009 [cit. 2011-03-06]. Family Leave Policies. Dostupné z WWW:

<<http://www.tulane.edu/~rouxbee/soci626/finland/familyleave.html>>.

¹⁵³ WITHERSPOON, Gillian; Gillen, Laura; Richardson, Megan. *Tulane University* [online]. 05. 05. 2009 [cit. 2011-03-06]. Family Leave Policies. Dostupné z WWW:

<<http://www.tulane.edu/~rouxbee/soci626/finland/familyleave.html>>.

¹⁵⁴ Kela. *Guide to benefits* [online]. 2011. Helsinki: [s.n.], 2011 [cit. 2011-04-01]. Dostupné z WWW: <[http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/180808091909HS/\\$File/Pahkina_eng.pdf?OpenElement](http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/180808091909HS/$File/Pahkina_eng.pdf?OpenElement)>

¹⁵⁵ Pokud se dítě narodilo mrtvé, náleží zaměstnankyni mateřská dovolená po dobu 14 týdnů. (*Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2011 [cit. 2011-04-30]. Rodina. Dostupné z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/4#fpr>>.)

¹⁵⁶ *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2011 [cit. 2011-04-30]. Rodina. Dostupné z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/4#fpr>>.

nemocenské pojištění trvající určitou dobu. Mateřskou dovolenou a peněžitou pomoc v mateřství může převzít jiný pojištěnec kvůli úmrtí matky, dlouhodobé závažné nemoci matky, na základě rozhodnutí příslušného orgánu, nebo na základě dohody. Na mateřské dovolené se může matka střídát se svým manželem, nebo otcem dítěte. Střídání je možné až od počátku sedmého týdne od porodu. V případě střídání v péči o dítě se zastaví výplata peněžité pomoci v mateřství matce a začne se vyplácet muži z jeho nemocenského pojištění, pokud splňuje podmínky nároku na její výplatu, a naopak. Výše peněžité pomoci v mateřství činí 70 % zredukovaného denního příjmu matky. Po skončení mateřské dovolené má žena nárok na svou původní práci. Pokud to není možné, musí se zaměstnavatel zařídit podle pracovní smlouvy.¹⁵⁷

Pro mateřskou dovolenou na **Slovensku** platí stejné podmínky a délka jako pro mateřskou dávku, což je dávka nemocenského pojištění. Mateřská dovolená a vyplácení dávky trvá do 34. týdne od vzniku nároku. Samoživitelkám se vyplácí dávka do 37. týdne od vzniku nároku. Pokud se narodila vícero dětí a alespoň o dvě děti se matka stará, má nárok na dávku po 43 týdnů. Dávku mohou začít matky pobírat mezi osmým a šestým týdnem před předpokládaným dnem porodu.¹⁵⁸ Na dávku má nárok především těhotná žena, která splní podmínky. Mateřskou dávku i dovolenou může převzít jiný pojištěnec – otec, pokud matka zemřela, otec nebo manžel matky dítěte kvůli špatnému zdravotnímu stavu matky, manželka otce dítěte, pokud se stará o dítě, jehož matka zemřela, fyzická osoba, která se stará o dítě na základě rozhodnutí příslušného orgánu. Otec může po uplynutí šesti týdnů od porodu pobírat mateřskou dávku po dohodě s matkou (matka nepobírá mateřskou ani rodičovský příspěvek). Podmínkou pro získání dávky je těhotenství a následná péče o narozené dítě, zároveň nemocenské pojištění trvající určitou dobu (pokud matka nemocenské pojištění nemá, přechází rovnou na placenou rodičovskou dovolenou). Výše mateřské dávky činí 60% denního příjmu, ze kterého matka zaplatila pojištění.¹⁵⁹

Ve **Slovinsku** se používá souborné označení rodičovská dovolená pro mateřskou a otcovskou dovolenou a dovolenou na péči a ochranu dítěte. Během této „hromadné rodičovské dovolené“ má rodič nárok na rodičovskou náhradu, tedy rodičovské dávky, které

---

¹⁵⁷ *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2011 [cit. 2011-04-30]. Rodina. Dostupné z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/4#fpr>>.

¹⁵⁸ Pokud se dítě narodilo mrtvé, poskytuje se dávka do konce 14. týdne od vzniku nároku. Pokud dítě zemřelo v období trvání nároku na mateřskou, trvá nárok do konce druhého týdne ode dne úmrtí dítěte, ne déle než do konce 34., 37., případně 43. týdne od vzniku nároku, a nikdy kratší dobu než 14 týdnů. (Sociálna poisťovňa. [online] 2011. [cit. 2011-02-15] Dostupné z: <<http://www.socpoist.sk/matenske/1293s>>.)

¹⁵⁹ *Sociálna poisťovňa*. [online] 2011. [cit. 2011-02-15] Dostupné z WWW: <<http://www.socpoist.sk/matenske/1293s>>.

jsou poskytované na základě pojištění, nebo na rodičovský přídavek, pokud rodič nemá nárok na rodičovské dávky. Mateřská dovolená je část rodičovské dovolené, která je určena pro matky před a po porodu dítěte. Trvá 105 dní, které musí matka využít v jednom časovém bloku ve formě kompletní absence z práce. Matka musí začít mateřskou dovolenou 28 dní před očekávaným dnem porodu. Nárok na mateřskou dovolenou má primárně matka. Otec má nárok na mateřskou dovolenou a finanční podporu, jen pokud matka zemře, vzdá se dítěte, nebo je lékařem považovaná za neschopnou nezávislého života. Pokud je matka mladší než 18 let a má status žáka, učně, nebo studenta, může mít na mateřskou dovolenou nárok otec, nebo jeden z prarodičů dítěte, ale je nutný souhlas matky. Otec nebo prarodič pak má nárok na dovolenou ve stejném rozsahu, jako by měla matka, ale tato doba je snižena o počet dní, které už matka vyčerpala, nejméně o 28 dní, které má matka vyčerpat před porodem (dovolená tak trvá 77 dní).¹⁶⁰ Na rodičovské dávky mají nárok osoby, které mají nárok na rodičovskou dovolenou a před jejím začátkem měly rodičovské pojištění, nebo osoby, které nemají nárok na rodičovskou dovolenou, ale měly rodičovské pojištění nejméně 12 měsíců během předchozích tří let.¹⁶¹ Během mateřské dovolené jsou vypláceny rodičovské dávky ve výši 100% průměrného příjmu oprávněné osoby. Není stanovené maximum, ale minimum je 55% minimální mzdy. Podmínkou je pojištění.¹⁶² Pokud žena nebyla pojištěna, vztahují se na ní pravidla rodičovského přídavku, což je finanční pomoc rodičům, kteří nemají po porodu dítěte nárok na rodičovské dávky. Vyplácení rodičovského přídavku v plném rozsahu trvá 365 dní od narození dítěte, z toho má na prvních 77 dní po porodu výhradní nárok matka, zbytek náleží jednomu z rodičů. Měsíční výše rodičovského přídavku činí 195,56 €.¹⁶³

V Polsku trvá mateřská dovolená v případě narození prvního dítěte 16 týdnů a 18 týdnů při narození každého následujícího dítěte. Pokud se při jednom porodu narodí současně více dětí, trvá mateřská dovolená 26 týdnů. Během trvání mateřské dovolené se

---

¹⁶⁰ *Ministry of Labour, Family and Social Affairs: Government of the Republic of Slovenia* [online]. 2011 [cit. 2011-03-20]. Rights under Insurance for Parental Protection. Dostupné z WWW: <http://www.mdds.gov.si/en/areas_of_work/family/types_of_family_benefit/rights_under_insurance_for_parental_protection/>.

¹⁶¹ *Ministry of Labour, Family and Social Affairs: Government of the Republic of Slovenia* [online]. 2011 [cit. 2011-03-20]. Rights under Insurance for Parental Protection. Dostupné z WWW: <http://www.mdds.gov.si/en/areas_of_work/family/types_of_family_benefit/rights_under_insurance_for_parental_protection/>.

¹⁶² Council of Europe: *The Council of Europe Family Policy Database* [online]. 30. 04. 2009 [cit. 2011-05-04]. Maternity leave. Dostupné z WWW: <http://www.coe.int/t/dg3/familypolicy/Source/3_3_1%20Maternity%20leave.pdf>.

¹⁶³ *Ministry of Labour, Family and Social Affairs: Government of the Republic of Slovenia* [online]. 2011 [cit. 2011-04-21]. Types of Family Benefit. Dostupné z WWW: <http://www.mdds.gov.si/en/areas_of_work/family/types_of_family_benefit/>.

ženám vyplácí přídavek v mateřství, což je dávka z nemocenského pojištění a pojištění v mateřství. Přídavek v mateřství má nahradit příjem ze zaměstnání a je určen pro ženy, které během trvání nemocenského pojištění, nebo během období dovolené péče o dítě porodí dítě. Přídavek je vyplácen během mateřské dovolené, takže 16, 18, nebo 26 týdnů, a to ve výši 100% platu, který tvoří základ příspěvků na pojištění. Přídavky v mateřství jsou určeny především matkám, ale mohou být vypláceny otci dítěte, nebo jinému pojištěnému členu rodiny, pokud matka zemře, nebo se dítěte vzdá. Matka dítěte může pojištěnému otci přenechat část mateřské dovolené, musí ale využít nejméně 14 týdnů mateřské, otec musí přerušit placené aktivity a starat se o dítě. To je možné pouze za předpokladu, že s tím otec souhlasí. Pokud nesouhlasí, musí matka využít celou zbývající dovolenou (není možné ji zkrátit). Podmínkou nároku na přídavek v mateřství je pojištění.¹⁶⁴

Otcovská dovolená a související dávky

Otcovská dovolená neexistuje všude, a tam, kde existuje, se na ní vztahují různá pravidla a podmínky. Otcovská dovolená není v České republice, na Slovensku a v Polsku, v Irsku na ní otcové nemají zákonný nárok, ale získat ji mohou. Norsko, Finsko, Slovinsko a Island otcovskou dovolenou poskytují.

Island poskytuje otci v rámci mateřské/otcovské dovolené¹⁶⁵ tři měsíce, které jsou určené výhradně otci, a další tři měsíce dovolené, o které se rodiče dělí. Během této doby má otec, který je aktivní na trhu práce, nárok na platby během mateřské/otcovské dovolené z Fondu mateřské/otcovské dovolené, které se vyplácí z pojištění a činí 80% jeho průměrné celkové mzdy.¹⁶⁶ Pokud otec není aktivní na trhu práce, nebo studuje, má nárok na podporu v mateřství/otcovství. Podpora v mateřství/otcovství pro otce, který není aktivní na trhu práce, nebo pracuje na méně než 25% plného úvazku, je 266,50 € měsíčně. Podpora pro otce, který

---

¹⁶⁴ *Ministry of Labour and Social Policy* [online]. 2005 [cit. 2011-03-27]. Sickness and maternity insurance. Dostupné z WWW: <<http://www.mpips.gov.pl/index.php?gid=878>>.

¹⁶⁵ Podrobnosti jsou popsány u mateřské dovolené. Na Islandu platí pro otce naprosto stejné podmínky jako pro matky.

¹⁶⁶ Pro platbu je stanoven maximální příjem pro zaměstnance 1319 € měsíčně, pro samostatně výdělečně činné osoby 1978,5 € měsíčně. Pokud rodič tuto hranici překračuje, má nárok na 75% průměrné celkové mzdy převyšující tuto částku. Minimum je pro rodiče, kteří pracují na 25-49% plného úvazku, 430,17 € měsíčně, minimum pro rodiče pracující na 50-100% plného pracovního úvazku činí 601,46 €. (*Ministry of Welfare* [online]. 2000 [cit. 2011-03-28]. Act on Maternity/Paternity Leave and Parental Leave, No. 95/2000. Dostupné z WWW: <http://eng.velferdarraduneyti.is/media/acrobat-enskar_sidur/Act-on-maternity-paternity-leave-with-subsequent-amendments.pdf>.)

prezenčně studuje, je 601,46 € měsíčně. Podmínkou je pouze to, že rodič musí bydlet v době porodu a 12 měsíců před tímto datem na Islandu.¹⁶⁷

Irský zákoník práce otcovskou dovolenou nezná a zaměstnavatel není povinen poskytnout zaměstnanému muži otcovskou dovolenou (ať už placenou, nebo neplacenou). Zaměstnavatel má možnost poskytnout svému zaměstnanci otcovskou dovolenou na základě pracovní smlouvy. Někteří zaměstnavatelé tuto možnost využívají (např. státní správa) a poskytují období placené dovolené pro mužské zaměstnance po narození jejich dítěte. Otcové zaměstnaní ve státní správě mají nárok na období speciální (otcovské) dovolené – tři dny s platem v souvislosti s narozením dítěte.¹⁶⁸

V **Norsku** mají nárok na dovolenou při narození dítěte všichni otcové. Jde o dva druhy volna. „Dny otců“ jsou dva týdny po porodu, které si musí otec vybrat bez podmínky a finanční podpora během této doby je dohodnuta se zaměstnavatelem ve smlouvě o zaměstnání a zaměstnavatel tuto podporu také vyplácí. Druhá je otcovská kvóta, což je šest týdnů, které jsou součástí rodičovské dovolené a které musí být vyčerpané do tří let od porodu. Těchto šest týdnů si může vybrat kdykoliv během rodičovské dovolené, nemusí je tedy vybrat na začátku rodičovské dovolené, s výjimkou vícečetných porodů. Otcovskou kvótu může otec rozdělit (po dohodě se zaměstnavatelem), nebo si ji vybrat najednou. Otcovská kvóta může být převedena na matku pouze za předpokladu, že je otec nemocen nebo jinak neschopný se o dítě starat, nebo pokud spolu matka a otec nežijí.¹⁶⁹ Během otcovské kvóty se vyplácí rodičovský příspěvek ve výši 80%, nebo 100% mzdy, podle délky rodičovské dovolené.¹⁷⁰

Ve **Finsku** se otcovská dovolená nazývá „měsíc otce“. Během období vyplácení mateřských nebo rodičovských přídatků má otec nárok na 1 – 18 pracovních dní včetně sobot, které může čerpat v jednom až čtyřech blocích. Pokud si otec vezme nejméně

---

¹⁶⁷ *Ministry of Welfare* [online]. 2000 [cit. 2011-03-28]. Act on Maternity/Paternity Leave and Parental Leave, No. 95/2000. Dostupné z WWW: <http://eng.velferdarraduneyti.is/media/acrobat-enskar_sidur/Act-on-maternity-paternity-leave-with-subsequent-amendments.pdf>.

¹⁶⁸ *Citizens Information: Public Service Information* [online]. 29. 04. 2010 [cit. 2011-03-10]. Paternity Leave. Dostupné z WWW: <http://www.citizensinformation.ie/en/employment/employment_rights_and_conditions/leave_and_holidays/paternity_leave.html#1a82be>.

¹⁶⁹ *Council of Europe: The Council of Europe Family Policy Database* [online]. 30. 04. 2009 [cit. 2011-04-17]. Paternity Leave. Dostupné z WWW: <http://www.coe.int/t/dg3/familypolicy/Source/3_3_2%20Paternity%20leave.pdf>.

¹⁷⁰ *Council of Europe: The Council of Europe Family Policy Database* [online]. 30. 04. 2009 [cit. 2011-04-17]. Parental Leave. Dostupné z WWW: <http://www.coe.int/t/dg3/familypolicy/Source/3_3_3%20Parental%20leave.pdf>; *Ministry of Education and Research* [online]. 2011 [cit. 2011-03-05]. Early Childhood Education and Care Policy. Dostupné z WWW: <<http://www.regjeringen.no/en/dep/kd/Selected-topics/kindergarden/early-childhood-education-and-care-polic.html?id=491283>>.

12 pracovních dní otcovské dovolené, dostane dalších 1 – 24 pracovních dní dodatečné dovolené. Toto období 13 – 36 dnů se označuje jako „měsíc otce“. „Měsíc otce“ musí být vybrán během jednoho časového bloku, a to během 180 kalendářních dní (asi šest měsíců) od ukončení vyplácení rodičovského příspěvku. Pokud není „měsíc otce“ vybrán bezprostředně po ukončení vyplácení rodičovského přídatku, jeden z rodičů musí zůstat doma s dítětem, dokud nebude „měsíc otce“ vyčerpán.¹⁷¹ Na prvních 12 pracovních dní „měsíce otce“ mají otcové nárok na rodičovský přídatek a pro následující 1 – 24 dní na otcovský přídatek. Oba činí 75% příjmu¹⁷². Během „měsíce otců“ nemají matky nárok na rodičovský přídatek.¹⁷³ Otec nesmí během „měsíce otce“ pracovat, ledaže by byl odpovědný za péči o dítě pouze on. Otec může během otcovské dovolené studovat, a pokud prokáže, že během studia hlídá dítě, má nárok na příslušný přídatek v minimální výši. Otec má nárok na otcovskou dovolenou i v případě, že právě vykonává vojenskou, nebo civilní službu, pak dostává otcovský přídatek v minimální výši.¹⁷⁴

Ve **Slovinsku** otcovská dovolená existuje a právo na ní je nepřenosné. Otcovská dovolená trvá 90 dní. Otec má povinnost využít dovolenou trvající nejméně 15 dní ve formě plné absence z práce, a to do šesti měsíců věku dítěte.¹⁷⁵ Během těchto prvních 15 dní dostane otec 100% průměrné mzdy¹⁷⁶.¹⁷⁷ Zbývajících 75 dní dovolené ve formě kompletní absence z

---

¹⁷¹ WITHERSPOON, Gillian; Gillen, Laura; Richarson, Megan. *Tulane University* [online]. 05. 05. 2009 [cit. 2011-03-06]. Family Leave Policies. Dostupné z WWW: <<http://www.tulane.edu/~rouxbee/soci626/finland/familyleave.html>>.

¹⁷² Tato výše dávky je dostupná pro roční příjem až do 51 510 €; pro převyšující část příjmu se počítá pouze 32,5%. (Kela. *Guide to benefits* [online]. 2011. Helsinki: [s.n.], 2011 [cit. 2011-04-01]. Dostupné z WWW: <[http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/180808091909HS/\\$File/Pahkina_eng.pdf?OpenElement](http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/180808091909HS/$File/Pahkina_eng.pdf?OpenElement)>.)

¹⁷³ Kela. *Guide to benefits* [online]. 2011. Helsinki: [s.n.], 2011 [cit. 2011-04-01]. Dostupné z WWW: <[http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/180808091909HS/\\$File/Pahkina_eng.pdf?OpenElement](http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/180808091909HS/$File/Pahkina_eng.pdf?OpenElement)>

¹⁷⁴ Kela. *Guide to benefits* [online]. 2011. Helsinki: [s.n.], 2011 [cit. 2011-04-01]. Dostupné z WWW: <[http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/180808091909HS/\\$File/Pahkina_eng.pdf?OpenElement](http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/180808091909HS/$File/Pahkina_eng.pdf?OpenElement)>

¹⁷⁵ *Ministry of Labour, Family and Social Affairs: Government of the Republic of Slovenia* [online]. 2011 [cit. 2011-03-20]. Rights under Insurance for Parental Protection. Dostupné z WWW: <http://www.mdds.gov.si/en/areas_of_work/family/types_of_family_benefit/rights_under_insurance_for_parental_protection/>.

¹⁷⁶ Je stanoveno maximum, které činí 2,5násobek průměrné mzdy na Slovinsku (pro rok 2009 platilo přibližně 315,5 € měsíčně), a minimum, což je 55% z minimální mzdy (pro rok 2009 platilo přibližně 290 € měsíčně). (*Council of Europe: The Council of Europe Family Policy Database* [online]. 30. 04. 2009 [cit. 2011-05-04]. Paternity Leave. Dostupné z WWW: <http://www.coe.int/t/dg3/familypolicy/Source/3_3_2%20Paternity%20leave.pdf>.)

¹⁷⁷ *Council of Europe: The Council of Europe Family Policy Database* [online]. 30. 04. 2009 [cit. 2011-05-04]. Paternity Leave. Dostupné z WWW: <http://www.coe.int/t/dg3/familypolicy/Source/3_3_2%20Paternity%20leave.pdf>.

práce má otec využít do tří let věku dítěte.¹⁷⁸ Po těchto 75 dní jsou otci vypláceny příspěvky sociálního zabezpečení založené na minimální mzdě (pro rok 2009 přibližně 80 € měsíčně).¹⁷⁹ Otec může využít otcovskou dovolenou v jednom časovém bloku, nebo po jednotlivých dnech. Když matka nemá nárok na mateřskou dovolenou a otec nemá nárok na uplatnění tohoto práva, musí otec využít 15 dnů otcovské dovolené, jakmile je dítěti 77 dní věku.¹⁸⁰

V **České republice**, na **Slovensku** a v **Polsku** otcovská dovolená neexistuje vůbec, ale otec tady má stejný nárok na rodičovskou dovolenou jako matka a navíc má možnost po dohodě s matkou dítěte využít část mateřské dovolené. V České republice se může matka s otcem po vzájemné dohodě střídat na mateřské dovolené od počátku sedmého týdne po porodu a ten z nich, který má právě dítě v péči, má nárok jak na dovolenou, tak na peněžitou pomoc v mateřství, pokud splňuje podmínky nároku.¹⁸¹ Na Slovensku se po dohodě může matka s otcem střídat po uplynutí šesti týdnů od porodu a otec během doby, po kterou je na dovolené, může pobírat mateřskou dávku.¹⁸² V Polsku může matka přenechat otci část mateřské dovolené po 14 týdnech na mateřské dovolené. Otec s tím musí souhlasit, musí přerušit placené aktivity a starat se o dítě.¹⁸³

Rodičovská dovolená a související dávky

Určitá forma rodičovské dovolené existuje ve všech sledovaných státech a jde o dovolenou za účelem péče o malé dítě.

Na **Islandu** mají oba rodiče nezávislé, nepřenosné právo na rodičovskou dovolenou, které zaniká, když je dítěti osm let. Pokud je dítěti staršímu osmi let diagnostikována vážná choroba a nárok na rodičovskou dovolenou nebyl ještě zcelem vyčerpán, je možné ji využít,

---

¹⁷⁸ *Ministry of Labour, Family and Social Affairs: Government of the Republic of Slovenia* [online]. 2011 [cit. 2011-03-20]. Rights under Insurance for Parental Protection. Dostupné z WWW: <http://www.mdds.gov.si/en/areas_of_work/family/types_of_family_benefit/rights_under_insurance_for_parental_protection/>.

¹⁷⁹ *Council of Europe: The Council of Europe Family Policy Database* [online]. 30. 04. 2009 [cit. 2011-05-04]. Paternity Leave. Dostupné z WWW: <http://www.coe.int/t/dg3/familypolicy/Source/3_3_2%20Paternity%20leave.pdf>.

¹⁸⁰ *Ministry of Labour, Family and Social Affairs: Government of the Republic of Slovenia* [online]. 2011 [cit. 2011-03-20]. Rights under Insurance for Parental Protection. Dostupné z WWW: <http://www.mdds.gov.si/en/areas_of_work/family/types_of_family_benefit/rights_under_insurance_for_parental_protection/>.

¹⁸¹ *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2011 [cit. 2011-04-30]. Rodina. Dostupné z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/4#fpr>>.

¹⁸² Sociálna poisťovňa. [online] 2011. [cit. 2011-02-15] Dostupné z WWW: <<http://www.socpoist.sk/materske/1293s>>

¹⁸³ *Ministry of Labour and Social Policy* [online]. 2005 [cit. 2011-03-27]. Sickness and maternity insurance. Dostupné z WWW: <<http://www.mpips.gov.pl/index.php?gid=878>>.

dokud dítě nedosáhne 18 let. Na rodičovskou dovolenou má nárok zaměstnanec, který pracoval u stejného zaměstnavatele nejméně šest po sobě následujících měsíců. Rodičovská dovolená je neplacená a trvá 13 týdnů na každé dítě¹⁸⁴, nebo déle, pokud zaměstnavatel souhlasí. Struktura rodičovské dovolené závisí z velké části na zaměstnavateli, takže i když má rodič právo vybrat si rodičovskou dovolenou v jednom souvislém bloku, může po dohodě se zaměstnavatelem rodičovskou dovolenou rozdělit, nebo ji využívat souběžně s prací na zkrácený úvazek. Ve výjimečných případech, pokud si to vynutí fungování podniku, může zaměstnavatel svému zaměstnanci rodičovskou dovolenou odložit, nejvíc o šest měsíců a jen jednou. Rodičovská dovolená nesmí být odložena, pokud ji rodič čerpá bezprostředně po mateřské/otcovské dovolené, nebo pokud jí využívá v případě vážné nemoci dítěte. Kvůli nebo během rodičovské dovolené nesmí být zaměstnanec propuštěn, zaměstnanec se má po jejím skončení vrátit na své místo, případně má nárok na srovnatelnou pozici se stejným platem.¹⁸⁵

V **Irsku** funguje rodičovská dovolená na podobném principu. Rodiče si mohou vzít neplacenou rodičovskou dovolenou kdykoli do osmi let věku dítěte, případně do 16 let věku, pokud je dítě hendikepované. Rodičovská dovolená trvá celkem 14 pracovních týdnů na každé dítě,¹⁸⁶ nebo déle, pokud zaměstnavatel souhlasí. Rodič může dovolenou vybrat v jednom souvislém období nebo ve dvou obdobích, ale pokud zaměstnavatel souhlasí, je možné ji čerpat po menších částech. Oba rodiče mají stejný oddělený nárok na rodičovskou dovolenou, ovšem pouze pokud oba nepracují u stejného zaměstnavatele, pak může o dovolenou žádat pouze jeden z nich, nebo může jeden využít nárok za oba. Podmínkou nároku na rodičovskou dovolenou je, že rodič musí pro svého zaměstnavatele pracovat minimálně rok před rodičovskou dovolenou. Zaměstnavatel může rodiči dovolenou odmítnout, ale také jednou odložit až o šest měsíců, případně zrušit, pokud ji rodič nevyužívá k péči o dítě. Rodičovská dovolená je neplacená, rodič nemá nárok na plat od zaměstnavatele,

---

¹⁸⁴ Zaměstnanec může vyčerpat maximálně 13 týdnů rodičovské dovolené v každém dvanáctiměsíčním období. (*Ministry of Welfare* [online]. 2000 [cit. 2011-03-28]. Act on Maternity/Paternity Leave and Parental Leave, No. 95/2000. Dostupné z WWW: <http://eng.velferdarraduneyti.is/media/acrobat-enskar_sidur/Act-on-maternity-paternity-leave-with-subsequent-amendments.pdf>.)

¹⁸⁵ *Ministry of Welfare* [online]. 2000 [cit. 2011-03-28]. Act on Maternity/Paternity Leave and Parental Leave, No. 95/2000. Dostupné z WWW: <http://eng.velferdarraduneyti.is/media/acrobat-enskar_sidur/Act-on-maternity-paternity-leave-with-subsequent-amendments.pdf>.

¹⁸⁶ Pokud má zaměstnanec víc než jedno dítě, je rodičovská dovolená omezena na 14 týdnů v období 12 měsíců, toto omezení se neuplatňuje v případě vícečetného porodu. (*Citizens Information: Public Service Information* [online]. 1. 11. 2010 [cit. 2011-03-17]. Parental Leave. Dostupné z WWW: <http://www.citizensinformation.ie/en/employment/employment_rights_and_conditions/leave_and_holidays/parental_leave.html>.)

ani na žádnou sociální dávku podobnou dávce v mateřství. To, že si rodič vezme rodičovskou dovolenou, neovlivňuje jeho další práva v zaměstnání, po návratu má nárok na své původní místo, případně na odpovídající alternativu se stejným platem, a pokud došlo ke zvýšení platů nebo jiným změnám, během jeho dovolené, má na ně rodič nárok.¹⁸⁷

Norové používají označení rodičovská dovolená pro celé období, kdy se rodič po porodu stará o dítě (těhotenskou dovolenou, poporodní dovolenou a rodičovskou dovolenou). Celá „hromadná rodičovská dovolená“ trvá buď 54 týdnů s 80% náhradou mzdy, nebo 44 týdnů se 100% náhradou mzdy,¹⁸⁸ z toho je devět týdnů určeno pro matky jako mateřská dovolená, šest týdnů pro otce jako otcovská kvóta a zbývajících 39, případně 29 týdnů tvoří rodičovská dovolená, na kterou se vztahuje rodinný nárok, tj. může ji využít buď matka, nebo otec.¹⁸⁹ Podmínkou nároku na rodičovskou dovolenou je, že rodič musí být zaměstnaný šest z posledních deseti měsíců před porodem a za předchozí rok musel vydělat nejméně polovinu základní částky národního pojištění. Otec může využít 29, nebo 39 týdnů placené dovolené, i když na ni matka nemá nárok, ale od matky se požaduje, aby po tu dobu pracovala na plný úvazek nebo prezenčně studovala. Pokud se narodí více než jedno dítě, „hromadná rodičovská dovolená“ se prodlužuje o sedm týdnů na každé dítě s 80% náhradou platu, nebo o pět týdnů na každé dítě se 100% náhradou platu. Pokud dítě zemře během období „hromadné rodičovské dovolené“, rodiče dostanou finanční podporu na období šesti týdnů, potom, co dítě zemřelo. Po prvních šesti týdnech je možné odložit část placené rodičovské dovolené, pokud ji rodiče vyberou do tří let od porodu a pokud je rodič pobírající finanční podporu zaměstnán na plný úvazek. Nebo je po šesti týdnech možné, aby jeden nebo oba rodiče spojili placenou rodičovskou dovolenou s prací na částečný úvazek. Pokud si rodiče vezmou menší než plnou dávku, prodlouží se tím trvání placené dovolené. Pokud se oba rodiče rozhodnou zkombinovat rodičovskou dávku s prací na částečný úvazek (například každý pracuje na

---

¹⁸⁷ *Citizens Information: Public Service Information* [online]. 1. 11. 2010 [cit. 2011-03-17]. Parental Leave. Dostupné z WWW:

<http://www.citizensinformation.ie/en/employment/employment_rights_and_conditions/leave_and_holidays/parental_leave.html>.

¹⁸⁸ Maximum je šestinásobek základní částky národního pojištění (pro rok 2006 činí 46 360 €). Nezaměstnané ženy dostávají paušální částku, což bylo v roce 2009 zhruba 5000 €. (*Council of Europe: The Council of Europe Family Policy Database* [online]. 30. 04. 2009 [cit. 2011-04-17]. Parental Leave. Dostupné z WWW: <http://www.coe.int/t/dg3/familypolicy/Source/3_3_3%20Parental%20leave.pdf>.)

¹⁸⁹ *Council of Europe: The Council of Europe Family Policy Database* [online]. 30. 04. 2009 [cit. 2011-04-17]. Parental Leave. Dostupné z WWW:

<http://www.coe.int/t/dg3/familypolicy/Source/3_3_3%20Parental%20leave.pdf>; *Ministry of Education and Research* [online]. 2011 [cit. 2011-03-05]. Early Childhood Education and Care Policy. Dostupné z WWW: <<http://www.regjeringen.no/en/dep/kd/Selected-topics/kindergarden/early-childhood-education-and-care-polic.html?id=491283>>.

poloviční úvazek), nevede to k prodloužení dovolené. Vždy je nutný písemný souhlas zaměstnavatele.¹⁹⁰

Finsko poskytuje samostatnou rodičovskou dovolenou, na níž se váže rodičovský přídavek, dovolenou může využívat buď otec, nebo matka.¹⁹¹ Rodičovský přídavek se vyplácí bezprostředně po přídavku v mateřství a délka vyplácení závisí na počtu dětí v rodině. Pokud je v rodině jedno dítě, trvá vyplácení 158 pracovních dnů včetně sobot, v případě vícečetného porodu je vyplácení prodlouženo o 60 pracovních dní na druhé a každé další narozené dítě. Rozšíření může být zrealizováno buď tak, že si oba rodiče vezmou rodičovskou dovolenou ve stejnou dobu (v takovém případě se celková doba trvání dovolené neprodlužuje), nebo tak, že jeden z rodičů využije prodloužení na konci mateřské nebo rodičovské dovolené.¹⁹² Rodičovský přídavek pro matky, nebo otce se vyplácí prvních 30 pracovních dnů a rovná se 75% jejich příjmu.¹⁹³ Minimální částka činí 22,04 € za pracovní den. Ve Finsku existuje také částečný rodičovský přídavek (během částečné rodičovské dovolené), který dostává současně otec i matka, ale pouze za předpokladu, že oba pracují na částečný úvazek a o povinnosti spojené s péčí o dítě se dělí (tj. například jeden dítě hlídá dopoledne, druhý odpoledne). Oba rodiče se musí se svým zaměstnavatelem dohodnout na práci na částečný úvazek nejméně na dva měsíce se 40 – 60% plného platu a plné pracovní doby. Pokud jeden z rodičů nadále nesplňuje tyto požadavky, ani jeden z rodičů nemůže dále dostávat částečný rodičovský přídavek a rodič, který hlídá dítě, dostane řádný rodičovský přídavek. Rodiče samoživitelé a studenti nemají na částečný rodičovský příspěvek nárok. Částečný rodičovský přídavek je polovina rodičovského přídavku, který by měl být vyplácen.¹⁹⁴

V **České republice** se rodičovská dovolená poskytuje matce, nebo otci, nejdéle do tří let věku dítěte. Rodičovská dovolená nemusí být čerpána v celku, rodič ji může ukončit a

---

¹⁹⁰ *Council of Europe: The Council of Europe Family Policy Database* [online]. 30. 04. 2009 [cit. 2011-04-17]. Parental Leave. Dostupné z WWW:

<http://www.coe.int/t/dg3/familypolicy/Source/3_3_3%20Parental%20leave.pdf>.

¹⁹¹ Nárok na přídavek má i rodič, který žije v registrovaném partnerství, pokud hlídá dítě partnera, i když není biologickým rodičem tohoto dítěte. Podmínkou je, aby bylo partnerství registrováno předtím, než se dítě narodí. (Kela. *Guide to benefits* [online]. 2011. Helsinky: [s.n.], 2011 [cit. 2011-04-01]. Dostupné z WWW: <[http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/180808091909HS/\\$File/Pahkina_eng.pdf?OpenElement](http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/180808091909HS/$File/Pahkina_eng.pdf?OpenElement)>).

¹⁹² WITHERSPOON, Gillian; Gillen, Laura; Richardson, Megan. *Tulane University* [online]. 05. 05. 2009 [cit. 2011-03-06]. Family Leave Policies. Dostupné z WWW: <<http://www.tulane.edu/~rouxbee/soci626/finland/familyleave.html>>.

¹⁹³ Tato výše dávky je dostupná pro roční příjem až do 51 510 €; pro převyšující část příjmu je míra 32,5%. V jaké výši se vyplácí přídavek dále se mi nepodařilo zjistit. (Kela. *Guide to benefits* [online]. 2011. Helsinky: [s.n.], 2011. [cit. 2011-04-01]. Dostupné z WWW:

<[http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/180808091909HS/\\$File/Pahkina_eng.pdf?OpenElement](http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/180808091909HS/$File/Pahkina_eng.pdf?OpenElement)>).

¹⁹⁴ Kela. *Guide to benefits* [online]. 2011. Helsinky: [s.n.], 2011 [cit. 2011-04-01]. Dostupné z WWW: <[http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/180808091909HS/\\$File/Pahkina_eng.pdf?OpenElement](http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/180808091909HS/$File/Pahkina_eng.pdf?OpenElement)>

kdykoliv do tří let od porodu o ní opět požádat. Po dobu čerpání rodičovské dovolené přísluší rodiči rodičovský příspěvek.¹⁹⁵ Rodičovský příspěvek je dávka státní sociální podpory, na kterou má nárok rodič, který po celý kalendářní měsíc osobně, celodenně a řádně pečuje o nejmladší dítě v rodině. Čerpání rodičovského příspěvku je flexibilní. Rodičovský příspěvek je stanoven ve čtyřech pevných měsíčních částkách podle délky čerpání příspěvku. Při rychlejším čerpání se vyplácí zvýšená částka 469,74 € měsíčně do 24 měsíců věku dítěte (dvou let), pokud měla matka nárok na peněžitou pomoc v mateřství ve výši alespoň 15,66 € za kalendářní den. Při klasickém čerpání se po peněžitě pomoci v mateřství vyplácí základní míra 313,16 € měsíčně do 36 měsíců věku dítěte (tří let). Při pomalejším čerpání se po peněžitě pomoci v mateřství, nebo od narození dítěte (pokud rodič nemá nárok na peněžitou pomoc v mateřství) vyplácí příspěvek v základní výměře 313,16 € do devíti měsíců věku dítěte, dále jen ve snížené výměře 156,58 € do 48 měsíců věku dítěte (čtyř let).¹⁹⁶ Podmínkou pro nárok na rodičovský příspěvek je celodenní péče, tzn., že dítě mladší tří let nenavštěvuje jesle, mateřskou školu nebo jiné zařízení pro děti předškolního věku déle než pět kalendářních dnů v kalendářním měsíci. Dítě starší tří let může pravidelně navštěvovat mateřskou školu nebo jiné podobné zařízení v rozsahu ne více než čtyři hodiny denně nebo nejvýše pět kalendářních dnů v kalendářním měsíci. Příjmy rodiče nejsou sledovány. Rodič může při nároku na výplatu rodičovského příspěvku pracovat, ale musí v této době zajistit péči o dítě jinou zletilou osobou. Pokud se v rodině narodí další dítě, nárok na rodičovský příspěvek na starší dítě okamžitě zaniká.¹⁹⁷

Rodičovská dovolená na **Slovensku** trvá po dobu pobírání rodičovského příspěvku, a to nejdéle do tří let věku dítěte, případně do šesti let věku dítěte, pokud je dítě v dlouhodobě nepříznivém zdravotním stavu. Rodičovský příspěvek je státní sociální dávka. Na rodičovský příspěvek a rodičovskou dovolenou má nárok taková osoba, která zabezpečuje řádnou péči o dítě. Nárok má jen jedna oprávněná osoba, a to buď rodič dítěte (matka, nebo otec), nebo fyzická osoba, které je dítě svěřeno do péče, nebo manžel/ka rodiče dítěte, pokud žije s rodičem dítěte ve stejné domácnosti. Pokud je v rodině víc dětí do tří, případně do šesti let,

---

¹⁹⁵ *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2011 [cit. 2011-04-30]. Rodina. Dostupné z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/4#fpr>>.

¹⁹⁶ Pokud je dítě zdravotně postižené, má rodič ode dne zjištění tohoto stavu nárok na rodičovský příspěvek v základní míře, tj. 313,16 €, a to do sedmi let věku dítěte, bez ohledu na dříve zvolenou formu čerpání rodičovského příspěvku. Pokud rodič pečuje o postižené dítě ve věku sedm až patnáct let a toto dítě nepobírá příspěvek na péči, náleží mu rodičovský příspěvek v nižší výměře, tj. 123,61 € měsíčně. (*Integrovaný portál MPSV* [online]. 21. 12. 2010 [cit. 2011-04-30]. Rodičovský příspěvek. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/rodicovsky_prisp>.)

¹⁹⁷ *Integrovaný portál MPSV* [online]. 21. 12. 2010 [cit. 2011-04-30]. Rodičovský příspěvek. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/rodicovsky_prisp>.

vzniká jen jeden nárok na rodičovský příspěvek. Výše rodičovského příspěvku pro rok 2011 činí 190,10 € měsíčně. Pokud oprávněná osoba pečuje o dvě a více současně narozených dětí, rodičovský příspěvek se zvyšuje o 25% na každé dítě, které se narodilo současně. Od 1. ledna 2011 může rodič při pobírání příspěvku pracovat a je na něm, jakou formou péči o dítě zabezpečí. To je změna oproti předchozímu období, kdy rodič pracovat nesměl a dítě nesmělo být v jeslích (nebo pouze méně než 4 hodiny denně, pokud byli rodiče postižení, nebo pokud bylo dítě v dlouhodobě špatném zdravotním stavu). Úřad práce, sociálních věcí a rodiny může snížit rodičovský příspěvek měsíčně na 5% sumy na dobu minimálně tří měsíců, pokud oprávněná osoba nedbá nejméně tři po sobě následující měsíce o řádné plnění povinné školní docházky dalšího dítěte v její péči.¹⁹⁸

Slovensko používá označení rodičovská dovolená jako shrnující označení mateřské a otcovské dovolené a dovolené na péči a hlídání dítěte, což je dovolená, která bezprostředně následuje po mateřské dovolené. Dovolená na péči a hlídání dítěte trvá 260 dní (asi 37 týdnů) a mohou ji využít oba rodiče (případně jiná osoba), buď matka, nebo otec, nebo se o ni mohou na základě písemné dohody podělit.¹⁹⁹ Rodičovská dovolená může být vybrána v délce 520 dní ve formě částečné dovolené kombinované s prací na částečný úvazek. Pokud je rodičovská dovolená vybírána v této formě, dávka bude v souladu s tím snižena.²⁰⁰ Při vícečetném porodu se dovolená prodlužuje o 90 dní na druhé a každé další živě narozené dítě. V případě předčasného porodu je dovolená prodloužená o počet dní, o které bylo těhotenství kratší než 260 dní. Pokud se narodí dítě, které potřebuje speciální péči, může být dovolená prodloužená o 90 dní. Pokud se rodiče v době porodu už starají o tři děti ve věku pod osm let, dovolená se prodlužuje o 60 dní. Pokud se rodiče v době porodu starají o čtyři nebo více dětí mladší osmi let věku, dovolená se rozšiřuje o 90 dní. Část dovolené na péči a hlídání dětí v trvání maximálně 75 dnů může být odložena a využita dokud dítě nedosáhne osmi let věku. Pokud se u dítěte objeví nějaké narušení fyzického nebo mentálního vývoje nebo vážná choroba potom, co bylo právo na dovolenou na péči a hlídání vyčerpáno, a dítě ještě nemá 18 let, má jeden z rodičů nárok na dalších 90 dní dovolené na péči a hlídání, a to ode dne

---

¹⁹⁸ *Dávkový informačný servis*. [online] 2011. [cit. 2011-02-16] Dostupné z WWW: <<http://www.employment.gov.sk/DIS/dis/index.php?SMC=1&id=109>>.

¹⁹⁹ *Ministry of Labour, Family and Social Affairs: Government of the Republic of Slovenia* [online]. 2011 [cit. 2011-03-20]. Rights under Insurance for Parental Protection. Dostupné z WWW: <http://www.mdds.gov.si/en/areas_of_work/family/types_of_family_benefit/rights_under_insurance_for_parental_protection/>.

²⁰⁰ *Council of Europe: The Council of Europe Family Policy Database* [online]. 30. 04. 2009 [cit. 2011-05-04]. Parental Leave. Dostupné z WWW: <http://www.coe.int/t/dg3/familypolicy/Source/3_3_3%20Parental%20leave.pdf>.

odhalení tohoto důvodu.²⁰¹ Během dovolené se vyplácí rodičovská dávka ve výši 100% průměrné mzdy až do stanoveného maxima.²⁰² Pokud nemá rodič pojištění, má po dobu 365 dní nárok na měsíční částku 195,56 €. ²⁰³

Rodičovská dovolená v **Polsku** trvá 24 kalendářních měsíců. Pokud se narodila dvojčata, trvá rodičovská dovolená 36 měsíců, a pokud je dítě postižené, trvá 72 měsíců. K rodičovské dovolené se váže příplatek s ohledem na péči o dítě během doby rodičovské dovolené, což je příplatek k rodinnému přídavku, na který má rodič nárok, pokud splní příjmová kritéria.²⁰⁴ Nárok na příplatek mají rodiče, tedy jeden z rodičů, nebo jeden ze zákonných zástupců dítěte, nebo dospělá osoba, která studuje a jako samoživitel vychovává dítě, a není ani živená rodiči, ani nedostává alimenty. Příplatek s ohledem na péči o dítě během doby rodičovské dovolené náleží osobám s nárokem na rodičovskou dovolenou a vyplácí se tedy po dobu 24 až 72 kalendářních měsíců. Příplatek činí 101,19 € měsíčně. Rodič nemá na příplatek nárok, pokud před rodičovskou dovolenou pracoval méně než šest měsíců. Nárok na příplatek rodič ztrácí, pokud začne během rodičovské dovolené pracovat, nebo pokud tráví dítě nejméně pět dní každý týden v jeslích, mateřské škole nebo podobné instituci. Rodič nemá nárok na příplatek, pokud dostává přídavek v mateřství během rodičovské dovolené. Na přídavek nemá nárok osoba, která dostává sociální důchod, starobní důchod, invalidní důchod nebo dávku na péči.²⁰⁵

Přídavek na dítě

Přídavek na dítě je pravidelná měsíční dávka určená na částečné pokrytí výchovy a výživy dětí. Zpravidla se vyplácí na děti do 16 až 26 let, podle jednotlivých států a podle zdravotního

---

²⁰¹ *Ministry of Labour, Family and Social Affairs: Government of the Republic of Slovenia* [online]. 2011 [cit. 2011-03-20]. Rights under Insurance for Parental Protection. Dostupné z WWW: <http://www.mdds.gov.si/en/areas_of_work/family/types_of_family_benefit/rights_under_insurance_for_parental_protection/>.

²⁰² *Council of Europe: The Council of Europe Family Policy Database* [online]. 30. 04. 2009 [cit. 2011-05-04]. Parental Leave. Dostupné z WWW: <http://www.coe.int/t/dg3/familypolicy/Source/3_3_3%20Parental%20leave.pdf>.

²⁰³ *Ministry of Labour, Family and Social Affairs: Government of the Republic of Slovenia* [online]. 2011 [cit. 2011-04-21]. Types of Family Benefit. Dostupné z WWW: <http://www.mdds.gov.si/en/areas_of_work/family/types_of_family_benefit/>.

²⁰⁴ Pro rok 2011 vzniká právo na rodinné přídavky, pokud čistý měsíční příjem na hlavu nepřesahuje 127,5 € (nebo 136,1 €, pokud je v rodině invalidní dítě), a v případě zemědělské činnosti se počítá, že měsíční příjem z 1 hektaru odpovídá 50% z 127,5 €, tj. 63,75 €. Příjem ze zemědělské činnosti a nezemědělské výděly se sčítají. (*Ministry of Labour and Social Policy* [online]. 2005 [cit. 2011-03-27]. Family benefits. Dostupné z WWW: <<http://www.mpips.gov.pl/index.php?gid=761>>.)

²⁰⁵ *Ministry of Labour and Social Policy* [online]. 2005 [cit. 2011-03-27]. Family benefits. Dostupné z WWW: <<http://www.mpips.gov.pl/index.php?gid=761>>.

stavu dítěte, nebo podle toho, jestli dítě studuje. Přídavek na dítě mají všechny státy, ale jejich přístup k němu se liší.

Island poskytuje přídavky na dítě v závislosti na rodinném stavu rodičů, počtu dětí a příjmu. Přídavek na dítě náleží na Islandu na děti od 1 roku věku do 18 let, tedy do 18. narozenin dítěte.²⁰⁶ Přídavek dostávají oba rodiče, v takovém případě je mezi ně rozdělen,²⁰⁷ nebo pokud jsou rodiče rozvedení, je přídavek na dítě vyplácen tomu rodiči, se kterým dítě žije.²⁰⁸ Jedinou podmínkou pro získání nároku na přídavek, kromě věku dítěte, je trvalý pobyt na Islandu. Výše dávky potom závisí na zdanitelném příjmu obou rodičů. Je stanoven příjmový limit (pro rok 2006 pro samoživitele 791,40 € měsíčně a pro manžele a nesezdané páry 1582,80 € měsíčně), ale to neznamená, že by lidé s vyššími příjmy neměli na dávku nárok. Pokud rodič přesáhne limit, je platba redukována – pro rodiče s jedním dítětem je částka přídavku snížena o 2% z příjmu nad příjmový limit, pro rodiče se dvěma dětmi je snížena o 5% a pro rodiče tří a více dětí o 7%.²⁰⁹ Částka přídavku zohledňuje nejen příjem a počet dětí v rodině, ale i rodinný stav rodičů.²¹⁰ Existuje i příplatek k přídavku na dítě, který nezávisí na příjmu rodičů, ani na jiných okolnostech. Tento příplatek je vyplácen pouze na děti mladší 7 let věku, a je to pevná částka 31,81 € měsíčně (pro rok 2006).²¹¹ Přídavek na dítě na rok 2008 činil:

Tabulka 2: Přídavek na dítě na Islandu za rok 2008 (měsíčně)

	Manželé nebo nesezdaní partneři	Samoživitelé
První dítě	79,21 €	131,92 €
Druhé a každé další dítě	94,28 €	135,32 €

Zdroj: *Council of Europe: The Council of Europe Family Policy Database* [online]. 30. 4. 2009 [cit. 2011-04-25]. Family/Child allowances. Dostupné z WWW: <http://www.coe.int/t/dg3/familypolicy/Source/2_1_i%20System%20of%20family%20allowances.pdf>.

²⁰⁶ *RSK: Ríkisskattstjóri* [online]. 2011 [cit. 2011-03-28]. Child benefit in Iceland. Dostupné z WWW: <<http://www.rsk.is/international/en/individuals/childbenefit>>.

²⁰⁷ *Council of Europe: The Council of Europe Family Policy Database* [online]. 30. 4. 2009 [cit. 2011-04-25]. Family/Child allowances. Dostupné z WWW: <http://www.coe.int/t/dg3/familypolicy/Source/2_1_i%20System%20of%20family%20allowances.pdf>.

²⁰⁸ *Island.is* [online]. 2011 [cit. 2011-04-03]. Child benefits. Dostupné z WWW: <http://en.island.is/family/having_a_baby/child_benefits>.

²⁰⁹ *Council of Europe: The Council of Europe Family Policy Database* [online]. 30. 4. 2009 [cit. 2011-04-25]. Family/Child allowances. Dostupné z WWW: <http://www.coe.int/t/dg3/familypolicy/Source/2_1_i%20System%20of%20family%20allowances.pdf>.

²¹⁰ *Island.is* [online]. 2011 [cit. 2011-04-03]. Child benefits. Dostupné z WWW: <http://en.island.is/family/having_a_baby/child_benefits>.

²¹¹ *Council of Europe: The Council of Europe Family Policy Database* [online]. 30. 4. 2009 [cit. 2011-04-25]. Family/Child allowances. Dostupné z WWW: <http://www.coe.int/t/dg3/familypolicy/Source/2_1_i%20System%20of%20family%20allowances.pdf>.

Naproti tomu **Irsko** poskytuje pravidelnou měsíční dávku, která nezávisí ani na příjmu, ani na rodinném stavu rodičů. Výše přídatku na dítě závisí pouze na počtu dětí. Přídavek na dítě náleží na všechny děti mladší 16 let věku. Dávka může náležet i na dítě mladší 18 let věku, pokud je dítě postižené, prezenčně studuje, nebo navštěvuje vzdělávací kurzy. Dávku může dostávat jeden z rodičů, nebo opatrovník dítěte, nikoli dítě samo. Do 16 let je tak dávka univerzální, v 16 a 17 letech se váže na studium (pak dávka náleží od září do června) nebo na postižení. Výše dávky se odvíjí od počtu dětí v rodině:²¹²

Tabulka 3: Přídavek na dítě v Irsku v roce 2011 (měsíčně)

Jedno dítě	Dvě děti	Tři děti	Čtyři děti	Pět dětí	Šest dětí	Sedm dětí	Osm dětí
140€	280 €	447€	624€	801€	978€	1 155€	1 332€

Zdroj: *Department of Social Protection* [online]. 2011 [cit. 2011-03-10]. Child Benefit. Dostupné z WWW: <<http://www.welfare.ie/EN/Schemes/BirthChildrenAndFamilies/ChildRelatedPayments/Pages/cb.aspx>>.

Irsko zvýhodňuje početné rodiny a také podporuje ženy v případě vícečetného porodu. Přídavky na dítě na dvojčata činí 1,5 násobek příslušné měsíční částky na každé dítě podle jejich pořadí. V případě porodu trojčat nebo většího počtu dětí je míra přídatku dvojnásobkem příslušné částky, která činí na 1. a 2. dítě 140 € měsíčně, na 3. dítě 167 € a na čtvrté a následující dítě 177 €. Tyto částky se pak násobí 1,5x nebo 2x.²¹³ Kromě toho se na všechny vícečetné porody vyplácí jednorázová dávka 635 €, a to v době narození dětí, potom když děti dosáhnou čtyř let, a pak 12 let.²¹⁴

Norsko si pro nárok na přídavek na dítě neklade žádné podmínky. Nárok na přídavek na dítě se vztahuje na každé dítě do 18 let věku, které žije v Norsku (minimálně 12 po sobě následujících měsíců). Přídavek na dítě může dostávat jeden z jeho rodičů. Pokud mají po rozvodu dítě ve střídavé péči, je mezi ně přídavek na dítě rovnoměrně rozdělen. Přídavek na dítě mohou dostávat také nevlastní rodiče, jiná osoba, která pečuje o dítě, nebo instituce péče o dítě, pokud tam dítě trvale žije (tj. déle než tři měsíce). Norsko vyplácí i takzvaný rozšířený přídavek na dítě, který je určen rodiči, který žije sám, nebo odděleně od partnera, je rozvedený nebo ovdověl. Rozšířený přídavek se vztahuje na osoby, které nejsou ženaté/vdané a nežijí s druhým rodičem dítěte. Týká se to i rodičů, kteří žijí de facto odděleně nejméně šest měsíců, a to po rozluce, bez soudního rozhodnutí, pokud je jeden z partnerů ve vězení nebo ve

²¹² *Department of Social Protection* [online]. 2011 [cit. 2011-03-10]. Child Benefit. Dostupné z WWW: <<http://www.welfare.ie/EN/Schemes/BirthChildrenAndFamilies/ChildRelatedPayments/Pages/cb.aspx>>.

²¹³ Příklad: pokud má rodič už dvě děti a narodí se mu dvojčata, budou dvojčata třetí a čtvrté dítě v rodině. Proto bude měsíční platba na dvojčata 250 € (1,5 x 167 €) plus 265,50 € (1,5 x 177 €). *Department of Social Protection* [online]. 2011 [cit. 2011-03-10]. Child Benefit. Dostupné z WWW: <<http://www.welfare.ie/EN/Schemes/BirthChildrenAndFamilies/ChildRelatedPayments/Pages/cb.aspx>>.

²¹⁴ *Department of Social Protection* [online]. 2011 [cit. 2011-03-10]. Child Benefit. Dostupné z WWW: <<http://www.welfare.ie/EN/Schemes/BirthChildrenAndFamilies/ChildRelatedPayments/Pages/cb.aspx>>.

vazbě, nebo pokud je po tu dobu pohřešovaný. Nárok na rozšířený přídavek zaniká, pokud pečující osoba vstoupí do manželství, nebo pokud vstoupí do nesezdaného soužití s někým, s kým nemá po dobu 12 měsíců dítě. Rodič může dostávat běžný přídavek na dítě, což je fixní částka na každé dítě, která činí 123,44 € měsíčně. Dále může mít nárok na Finnmarkský příplatek, který je určen pro lidi, kteří žijí v kraji Finnmark (územněsprávní jednotka v severní části Norska) nebo v jednom z následujících samosprávných územních celků kraje Nord-Troms: Karlsøy, Kvænangen, Kåfjord, Lyngen, Nordreisa, Skjervøy nebo Storfjord. Finnmarkský příplatek činí na jedno dítě měsíčně 40,72 €. Dále existuje Svalbardský příplatek, pro lidi, kteří žijí na Špicberkách (Svalbard) a jeho výše je měsíčně na jedno dítě 40,72 €. Rozšířený přídavek na dítě určený samoživitelům je přídavek na jedno dítě navíc, než kolik jich je v rodině, tj. 123,44 € měsíčně. Kojenecký příplatek je zvláštní přídavek na dítě pro samoživitele s dítětem ve věku tři nebo méně let, kteří dostávají rozšířený přídavek na dítě a plný přechodný přídavek. Zvláštní kojenecký příplatek pro samoživitele se vyplácí ve výši 83,99 € měsíčně na dítě.²¹⁵

Také **Finsko** podmiňuje přídavek na dítě pouze trvalým pobytem a počtem dětí. Přídavek na dítě se vyplácí na dítě do 17 let věku, a to od měsíce následujícího po měsíci narození do měsíce, ve kterém dosáhne 17 let věku. Dávka se vyplácí matce, nebo otci, nebo jinému živiteli dítěte, v některých případech i samotnému dítěti, pokud je starší 15 let. Kromě přídavku na dítě poskytuje Finsko příplatek pro rodiče samoživitele, což jsou rodiče, kteří nejsou v manželském svazku a nežijí v nesezdaném soužití. Při posuzování přídavku na dítě nezáleží na tom, jestli má dítě v péči jeden rodič, nebo jestli bylo dítě svěřeno rodičům do střídavé péče. Rodiče samoživitelé dostanou příplatek na každé dítě.²¹⁶

Tabulka 4: Přídavek na dítě ve Finsku na rok 2011 (měsíčně)

První dítě	Druhé dítě	Třetí dítě	Čtvrté dítě	Páté a každé následující dítě	Příplatek pro rodiče samoživitele
100,40€	110,94€	141,56€	162,15€	182,73€	46,79€

Zdroj: Kela. *Guide to benefits* [online]. 2011. Helsinky: [s.n.], 2011 [cit. 2011-04-01]. Dostupné z WWW: <[http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/180808091909HS/\\$File/Pahkina_eng.pdf?OpenElement](http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/180808091909HS/$File/Pahkina_eng.pdf?OpenElement)>

Přídavek na dítě v **České republice** je oproti tomu podmíněn příjmem. Přídavek na dítě se vyplácí na nezaopatřené dítě, což je dítě do konce povinné školní docházky, případně

²¹⁵ NAV [online]. 2011. [cit. 2011-03-05]. Child benefit. Dostupné z WWW: <<http://www.nav.no/English/Stay+in+Norway/212728.cms>>.

²¹⁶ Kela. *Guide to benefits* [online]. 2011. Helsinky: [s.n.], 2011 [cit. 2011-04-01]. Dostupné z WWW: <[http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/180808091909HS/\\$File/Pahkina_eng.pdf?OpenElement](http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/180808091909HS/$File/Pahkina_eng.pdf?OpenElement)>

déle, pokud se soustavně připravuje na budoucí povolání, nebo je zdravotně postižený, a to nejdéle do 26 let věku. Aby měli rodiče nárok na přídavek na dítě, je nutné posoudit jejich příjem za předchozí kalendářní rok. Nárok na přídavek na dítě vzniká, jen pokud příjem rodiny nepřesahuje 2,4 násobek životního minima.²¹⁷ Životní minimum domácnosti je součet částek životního minima jednotlivých členů domácnosti (tabulka VI, viz přílohy).²¹⁸ Přídavek na dítě je vyplácen ve třech výších podle věku dítěte. Na dítě ve věku do šesti let činí dávka měsíčně 20,60 €. Od šesti do 15 let je přídavek na dítě vyplácen ve výši 25,13 € měsíčně. A pro dítě od 15 do 26 let věku činí 28,84 € měsíčně.²¹⁹

Na **Slovensku** mají nejen přídavek na dítě, ale také příplatek k přídavku na dítě. Přídavek na dítě náleží na nezaopatřené dítě, což je dítě do konce povinné školní docházky, nebo i déle, pokud se soustavně připravuje na budoucí povolání (dokud nezíská vysokoškolské vzdělání druhého stupně) nebo pokud se pro svůj nepříznivý zdravotní stav nemůže připravovat na povolání, nebo vykonávat výdělečnou činnost. Přídavek na dítě dostává rodič, nebo osoba, které je dítě svěřeno do péče nahrazující péči rodičů, případně plnoleté nezaopatřené dítě, pokud samo není rodičem nezaopatřeného dítěte, nebo pokud uzavřelo manželství, nebo jeho manželství zaniklo. Podmínkou, aby měl rodič nárok na přídavek, je trvalý nebo přechodný pobyt na Slovensku a péče o nezaopatřené dítě. Výše přídavku na dítě je 22,01 € měsíčně. Přídavek na dítě využívá podobně jako jiné slovenské dávky institut „osobitného příjemce“, kdy je osobě, která nevyužívá přídavek na účely, ke kterým je určený, přídavek odebrán a poukázán jiné oprávněné osobě, nebo obci, kde má nezaopatřené dítě trvalý, nebo přechodný pobyt. Příplatek k přídavku na dítě vyplácí stát oprávněné osobě k přídavku na dítě, na které není možné uplatnit daňový bonus. Oprávněnou osobou je rodič dítěte, nebo osoba, které bylo dítě svěřeno do péče. K příplatku k přídavku se váže několik podmínek, tedy splnění podmínek pro nárok na přídavek na dítě, potom pobírání starobního důchodu, předčasného starobního důchodu, invalidního důchodu z důvodu poklesu schopnosti vykonávat výdělečnou činnost o víc než 70%, výsluhového důchodu po dovršení věku potřebného pro nárok na starobní důchod, nebo pobírání důchodové dávky tohoto druhu v cizině oprávněnou osobou a další fyzickou osobou, která může uplatnit daňový bonus, tj. druhý rodič, druhý náhradní rodič nebo manžel rodiče, který není rodičem nezaopatřeného

---

²¹⁷ *Integrovaný portál MPSV* [online]. 5. 8. 2010 [cit. 2011-04-01]. Přídavek na dítě. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/prid_na_dite>.

²¹⁸ *Integrovaný portál MPSV* [online]. 1. 1. 2011 [cit. 2011-04-30]. Životní a existenční minimum. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/zivotni_min>.

²¹⁹ *Integrovaný portál MPSV* [online]. 5. 8. 2010 [cit. 2011-04-01]. Přídavek na dítě. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/prid_na_dite>.

dítěte, pokud žije s nezaopatřeným dítětem v domácnosti. Podmínkou nároku je také nevykonávání výdělečné činnosti rodičem, nebo osobou, které je nezaopatřené dítě svěřeno do péče, a další fyzickou osobou, která si může uplatnit daňový bonus. Zároveň platí, že nesmí přiznat daňový bonus na nezaopatřené dítě, na které si oprávněná osoba uplatnila nárok na příspěvek na dítě. Výše tohoto příplatku k příspěvku je 10,32 € měsíčně.²²⁰

Tabulka 5: Příspěvek na dítě ve Slovinsku od 1. července 2010 (měsíčně)

Příjem na člena rodiny jako % průměrné mzdy ve Slovinsku	Částka příspěvku na dítě na každé dítě		
	První dítě	Druhé dítě	Třetí a následující děti
Až do 15% (až do 215,84 €)	114,31 €	125,73 €	137,18 €
15% až 25% (215,84 € až 359,74 €)	97,73 €	108,04 €	118,28 €
25% až 30% (359,74 € až 431,69 €)	74,48 €	83,25 €	91,98 €
30% až 35% (431,69 € až 503,64 €)	58,75 €	67,03 €	75,47 €
35% až 45% (503,64 € až 647,53 €)	48,04 €	56,06 €	64,03 €
45% až 55% (647,53 € až 791,43 €)	30,44 €	38,10 €	45,71 €
55% až 75% (791,43 € až 1.079,22 €)	22,83 €	30,44 €	38,10 €
75% až 99% (1.079,22 € až 1.424,57 €)	19,88 €	27,50 €	35,11 €

Zdroj: *Ministry of Labour, Family and Social Affairs: Government of the Republic of Slovenia* [online]. 2011 [cit. 2011-04-21]. Types of Family Benefit . Dostupné z WWW: <http://www.mdds.gov.si/en/areas_of_work/family/types_of_family_benefit/>.

Na **Slovinsku** se příspěvek na dítě váže na příjem a na počet dětí. Nárok na příspěvek na dítě vzniká od narození dítěte do jeho 18 let, případně jeho 26 let, pokud prezenčně studuje a má status žáka, studenta nebo učně. Výjimečně je možné tuto dobu prodloužit, pokud terciární vzdělání trvá pět, nebo šest let, pak je status dítěte prodloužen o 12, nebo 24 měsíců, nebo kvůli rozsáhlé nemoci, zranění nebo vojenské službě, kvůli kterým nemohla tato osoba dokončit vzdělání v předepsané době (status dítěte je rozšířen úměrně k počtu dní, po které bylo vzdělávání prodlouženo). Nárok na příspěvek má jeden z rodičů nebo jiná pečující osoba, případně samo dítě, pokud je starší 18 let a nemá rodiče, nebo s rodiči nežije ve společné domácnosti. Podmínkou nároku je pobyt ve Slovinské republice. Aby vznikl nárok na příspěvek na dítě, nesmí příjem na člena rodiny přesáhnout 99% průměrné slovinské měsíční mzdy²²¹. Podle měsíčního příjmu na jednotlivce se rodiny klasifikují do tříd a podle toho se určuje míra příspěvků. Celková míra příspěvků na dítě se stanoví pro všechny děti v rodině,

²²⁰ *Dávkový informačný servis*. [online] 2011. [cit. 16. 2. 2011] Dostupné z WWW: <<http://www.employment.gov.sk/DIS/dis/index.php?SMC=1&id=109>>.

²²¹ Průměrný měsíční příjem na člena rodiny se počítá vydělením celkového příjmu rodiny počtem měsíců, kterých se příjem týká, a pak počtem členů rodiny. (*Ministry of Labour, Family and Social Affairs: Government of the Republic of Slovenia* [online]. 2011 [cit. 2011-04-21]. Types of Family Benefit. Dostupné z WWW: <http://www.mdds.gov.si/en/areas_of_work/family/types_of_family_benefit/>.)

kteří mají nárok na přídatky na dítě, tím způsobem, že jsou jednotlivé částky přídatků na dítě na každé dítě sečteny dohromady. Částka přídatku může být za určitých podmínek i vyšší. Jednotlivé částky se zvýší o 10%, pokud dítě žije v rodině samoživitele. Částka se zvýší o 20%, pokud dítě předškolního věku nechodí do mateřské školy.²²²

Poláci nazývají přídatvek na dítě rodinným přídatkem a je také vázaný na příjem. Přídatvek na dítě se vyplácí na děti do 18 let věku, případně do 21 let věku dítěte za předpokladu, že dítě studuje ve stálé, večerní, nebo dálkové škole nebo kurzu, nebo do 24 let věku dítěte, pokud dítě pokračuje ve vzdělání na úrovni univerzity/vyšší odborné školy a má potvrzení o středně těžké až těžké invaliditě. Na přídatvek má nárok jeden z rodičů, nebo jeden ze zákonných zástupců dítěte, nebo dospělá osoba, která studuje a jako samoživitel vychovává dítě, ale nesmí být živena rodiči, ani nesmí dostávat alimenty. Aby měl rodič nárok na přídatvek na dítě, musí splnit kritérium příjmu pro rodinné přídatky (přídatvek na dítě). Pro rok 2011 vzniká právo na rodinné přídatky, pokud čistý měsíční příjem na hlavu nepřesahuje 127,5 € (nebo 136,1 €, pokud je v rodině invalidní dítě), a v případě zemědělské činnosti se počítá, že měsíční příjem z hektaru odpovídá 50% z 127,5 €, tj. 63,75 €. Příjem ze zemědělské činnosti a nezemědělské výdělky se sčítají. Pokud rodina nepřesáhne tento příjem na hlavu, dostává částku přídatku podle věku dítěte. Od 1. listopadu 2009 jsou částky přídatku: 17,20 € měsíčně na dítě do pěti let věku, 23,02 € měsíčně na dítě ve věku mezi pěti a osmnácti lety a 24,79 € měsíčně na dítě ve věku mezi 18 a 24 lety.²²³

4. 3. Analýza

Dávka určená pro matky vystavené zdravotnímu riziku v práci

V ochraně těhotných žen a matek v práci panuje téměř shoda. Všechny sledované státy nějakým způsobem chrání těhotné ženy, kojící ženy a ženy, které nedávno porodily před bezpečnostními a zdravotními riziky v práci. Tyto ženy by neměly vykonávat práci, která je nějakým způsobem nebezpečná pro jejich zdraví, ohrožuje jejich těhotenství, nebo jejich dítě.²²⁴ Zaměstnavatelé by měli v případě ohrožení těhotných žen změnit pracovní podmínky nebo pracovní dobu. Pokud to není z provozních důvodů možné, měli by ženu přesunout na

---

²²² *Ministry of Labour, Family and Social Affairs: Government of the Republic of Slovenia* [online]. 2011 [cit. 2011-04-21]. Types of Family Benefit. Dostupné z WWW:

<http://www.mdds.gov.si/en/areas_of_work/family/types_of_family_benefit/>.

²²³ *Ministry of Labour and Social Policy* [online]. 2005 [cit. 2011-03-27]. Family benefits. Dostupné z WWW: <<http://www.mpips.gov.pl/index.php?gid=761>>.

²²⁴ Většinou se jedná o fyzicky nebo extrémně psychicky náročnou práci, práci s chemickými látkami, práci v noci nebo práci přes čas, apod.

jinou pracovní pozici, kde jí nehrozí zdravotní a bezpečnostní riziko. Zároveň platí, že by si žena měla zachovat svůj původní plat. Pokud byla přesunuta na jinou práci, ke které náleží nižší mzda, měl by být rozdíl mezi těmito dvěma platy nějakým způsobem vyrovnán. V této chvíli se postup států začíná lišit. Rozdíl buď uhradí zaměstnavatel, nebo stát prostřednictvím sociálních dávek, nebo je hrazen z pojištění. V některých státech má zaměstnavatel ještě další možnost, a to dočasně uvolnit ženu z práce. V takovém případě má nárok na náhradu mzdy, kterou zajišťuje buď zaměstnavatel, nebo pojištění, nebo stát.

Sledované státy s nízkou porodností většinou nenabízejí možnost poslat ženu na dovolenou z důvodu její bezpečnosti v těhotenství a mateřství (vyjma Polska), v těchto státech je žena v takovém případě pouze převedena na jinou práci, která ji nijak neohrožuje, a je jí případně doplacena mzda do původní výše. Naproti tomu sledované státy s vysokou plodností umožňují zaměstnavateli poslat ženu na dovolenou ještě před tím, než nastoupí na mateřskou dovolenou, případně po ní.

Nejvýraznější rozdíl mezi státy s vysokou porodností a státy s nízkou porodností je ten, že státy s vysokou porodností zaručují ženě finanční podporu v okamžiku, kdy nastoupí na dovolenou, protože kvůli zdravotním rizikům nemůže vykonávat svou práci. Při přesunu na jinou práci má nárok na stejnou mzdu, což je odpovědnost zaměstnavatele. Zatímco státy s nízkou porodností (bez Polska) takovou dovolenou neposkytují a jedinou možností pro ženy je přearažení na jinou, bezpečnější práci. Stát v tomto případě garantuje zachování původní výše příjmu (kromě Slovenska, to nevyplácí celý rozdíl v příjmech). Polsko poskytuje dovolenou a kompenzace platu je možná během dovolené i při přesunu na jinou práci s nižším platem.

Pokud jde o finanční stránku, tak Norsko a Irsko poskytují sice náhradu platu, ale ta má svou horní hranici a u Irska i dolní hranici, kterou nepřekračuje. Většina států, bez ohledu na výši porodnosti se snaží nahradit ženě ztracený plat, a to v jeho původní výši, buď nahradí celý plat (Island, Norsko), nebo vyrovnají rozdíl mezi předchozím a současným platem (Česká republika, Slovinsko, Polsko). To souvisí s tím, zda je náhrada platu poskytována při práci, nebo během dovolené. Finsko poskytuje ženě 90% platu a Slovensko hradí 55% rozdílu mezi předchozím a sníženým platem.

Zodpovědnost za finanční podporu ženy má povětšinou stát. Zaměstnavatel je povinen zajistit opatření, která mají zdravotnímu ohrožení těhotné ženy zabránit, v některých státech má ale zaměstnavatel zodpovědnost i za finanční stránku – má zajistit plat v náležité výši i v době, kdy je žena uvolněná z práce (Island a Slovinsko, částečně Irsko). Ve většině států

vyplácí finanční náhradu stát (Norsko, Finsko, Polsko, částečně Irsko), nebo je náhrada vyplácena z nemocenského pojištění (ČR a Slovensko).

Všechny státy se zaměřují na těhotné ženy, většinou dokud nenastoupí na mateřskou dovolenou. Některé státy se zaměřují pouze na těhotné ženy a jinou skupinu žen nepodporují (Finsko, Norsko). Další státy věnují pozornost těhotným ženám a ženám, které kojí (Polsko a Slovinsko). Zbývající sledované státy zahrnují pod ochranu těhotné ženy, kojící ženy a ženy po porodu (Irsko, Island, Česká republika), přičemž chápání těchto pojmů se liší.²²⁵ Slovensko vynechává ochranu kojících žen, ale chrání ženu, která nedávno porodila (tj. ženu do devátého měsíce po porodu, kam zcela jistě spadá i většina kojících žen).

Ukazuje se rozdíl v chápání doby nutné k ochraně ženy po porodu. U sledovaných států s vysokou porodností nejsou ženy po porodu cílem ochrany vůbec (Finsko, Norsko, Island), nebo jsou chráněny několik měsíců (Irsko). Předpokládá se ale, že žena po porodu nastoupí na mateřskou dovolenou, a tudíž se práce alespoň po určitou dobu nebude účastnit. Sledované státy s nízkou porodností naopak vždy chrání ženu po porodu, ať už se ochrana vztahuje pouze na kojící ženy (Polsko, Slovinsko), kde není udána délka kojení, nebo se vztahuje na ochranu žen po porodu (Slovensko), nebo na obojí (ČR). Ochrana žen po porodu je u těchto států poměrně dlouhá. Tato stanovená doba přesahuje délku mateřské dovolené, kterou je žena povinna využít po porodu. Většina států neomezuje dobu kojení časově (Polsko, Slovinsko, Česká republika, Island), což odpovídá rozmanitosti tohoto problému v praxi i tomu, že dítě je po dobu kojení bezprostředně spjato s matkou, a tudíž vystaveno stejným rizikům jako ona, podobně jako v těhotenství. Irsko naopak omezuje kojení časově, do 26 týdnů po porodu, což je zhruba do půl roku dítěte. Státy s vyšší porodností se tak zaměřují spíše na ochranu těhotných žen, než žen po porodu. A státy s nízkou porodností chrání ženy před i po porodu, a to poměrně dlouhou dobu. Tato délka ochrany může způsobovat problémy jejich zaměstnavatelům.

Samozřejmou podmínkou pro nárok na finanční podporu je těhotenství nebo mateřství, riziko v práci a v důsledku toho snížení, nebo ztráta platu kvůli přesunu na jinou práci, nebo odchodu na dovolenou. V některých státech stačí splnění těchto podmínek a žena získá nárok na finanční podporu. Například na Islandu, ale také ve Slovinsku nemusí žena splňovat žádné další podmínky, péče o těhotnou zaměstnankyni ohroženou na pracovišti je zde zcela úkolem

---

²²⁵ Irsko považuje za kojící ženu matku, která kojí do 26 týdnů po porodu (6,5 měsíce), a za ženu, která nedávno porodila, považuje ženu do 16 týdnů po porodu (4 měsíce), toto období se kryje s mateřskou dovolenou. Island kojící ženu nespécifikuje časově a za ženu, která nedávno porodila, považuje ženu do 14 dní, ale po tuto dobu musí žena čerpat mateřskou dovolenou. Česká republika také neomezuje kojení časově a ženu, která nedávno porodila, definuje jako ženu do 9 měsíce po porodu.

zaměstnavatele. Ohrožení v práci a následný přesun na jinou pozici nebo udělení dovolené z bezpečnostních důvodů je dostatečný důvod k získání kompenzačního přídatku také v Polsku. V dalších státech musí žena splňovat navíc i jiné podmínky. Výrazná podobnost je v tomto případě mezi Slovenskem a Českou republikou, v obou státech musí mít žena, aby měla nárok na finanční podporu navíc ještě nemocenské pojištění a k tomu příjem, ze kterého se vypočítává výše dávky. Irsko také trvá na splnění podmínek sociálního pojištění a zároveň vyžaduje, aby byla žena zaměstnaná v Irsku, příjem zohledňuje při určování výše dávky. Finsko vyžaduje pojištění ženy a dále trvalý pobyt. Jen Norsko nezohledňuje pojištění, používá ho spíše jako normu, protože nárok na dávku je podmíněn příjmem ve výši minimálně poloviny základní sumy národního pojištění a dále tím, že žena musí u zaměstnavatele pracovat nejméně 4 týdny před vznikem nároku.

Nedá se tedy říci, že je v dávkách nějaký podstatný rozdíl mezi státy s vysokou a nízkou porodností. Podmínky se liší stát od státu, Slovensko a Česko mají nápadně podobný systém a Slovinsko, Polsko a Island mají podmínky omezené na minimum. Zcela samozřejmě se tato dávka týká pouze zaměstnaných žen, protože nezaměstnanou ženu nemohou ohrožovat pracovní podmínky v zaměstnání.

Všechny státy chrání těhotnou ženu před možnými riziky v práci. Státy s vysokou porodností dávají zaměstnavatelům možnost ženu poslat na dovolenou, pokud ji není možné přesunout na jinou pracovní pozici, což v případech mnoha menších podniků skutečně možné není. Tyto státy se zaměřují spíše na těhotné ženy a ženám po porodu není věnováno tolik pozornosti, navíc je doba, po kterou je podle zákona nutné ženu chránit, kratší, než u států s nízkou porodností. Státy s nízkou porodností naopak upřednostňují přerazení ženy na jinou práci a finanční dorovnání mzdy, pokud se v důsledku přesunu plat sníží. Zaměstnavatelé tak musí hledat pro ženu jinou pozici, protože nemají možnost ženu uvolnit z práce (až na Polsko). Státy s nízkou porodností chrání nejen těhotnou ženu, ale chrání i ženu po porodu, a to po dobu, kdy kojí, nebo poměrně dlouhou dobu po porodu bez ohledu na kojení, což je ohleduplné vůči ženě a dítěti. Společné pro státy obou skupin je, že se snaží ženě nahradit vzniklou finanční ztrátu, většinou do výše původního platu. Tuto finanční odpovědnost má na starost většinou stát, nebo jde o dávky hrazené z pojištění. Ve výjimečných případech je odpovědnost zcela na straně zaměstnavatele. Státy s nízkou plodností jsou touto ochranou méně finančně zatížené. Doplácí se pouze rozdíl mezi původní a sníženou mzdou a navíc přímou odpovědnost má stát jen v případě Polska. Ve zbylých sledovaných státech si žena na tuto kompenzaci našetří sama prostřednictvím odvodů na nemocenské pojištění, nebo je odpovědnost na zaměstnavateli. Ve státech s vysokou porodností při přesunu ženy na jinou

práci s nižším platem dorovnáává příjem do původní výše zaměstnavatel, ale za vyplácení náhrady platu na dovolené má až na Island odpovědnost vždy stát.

Porodné

Porodné se ve sledovaných státech liší v mnoha ohledech.²²⁶ Je možné sledovat jeho existenci, či neexistenci, závislost na příjmu, formu, jakou je poskytované, jeho účel a cíl, jeho výši, děti, na které je určeno, atd.

Porodné neexistuje pouze na Islandu, ostatní sledované státy nějakou formu porodného mají, i když ne vždy se vztahuje na všechny děti. Irské porodné je omezeno pouze na porody vícerčat, v případě, že se při porodu narodí pouze jedno dítě, nemá rodič nárok na žádnou dávku odpovídající porodnému. V České republice se porodné vztahuje pouze k prvnímu porodu, ať už jednoho dítěte, nebo vícerčat. Na každý další porod se už nárok na porodné nevztahuje. V ostatních zemích bez ohledu na plodnost (Norsko, Finsko, Polsko, Slovinsko a Slovensko) se porodné poskytuje na každé narozené dítě, které splní stanovené podmínky.²²⁷ Porodné je poskytováno ve všech sledovaných státech s nízkou porodností, i když v České republice je zásadně omezeno, a až na Island je poskytováno i ve státech s vysokou porodností, i když v Irsku je nárok na porodné omezen.

S tím, jaké dítě má na porodné nárok, souvisí závislost porodného na příjmu. To, zda bude mít rodina nárok na porodné, závisí na výši příjmu rodiny v České republice a v Polsku. Pokud příjem rodiny v těchto státech překročí stanovenou výši, přestává mít rodina na porodné nárok, i když splňuje ostatní podmínky. Ve zbývajících státech, tedy Irsku, Norsku, Finsku, Slovensku a Slovinsku, porodné na příjmu nezávisí. To, že v České republice a Polsku závisí nárok na porodné na příjmu, samo o sobě nic nevyovídá, ale v těchto státech závisí na příjmu i další dávky ze sociálního systému (např. příspěvek na dítě). Sociální systém České republiky a sociální systém Polska jsou zaměřené na pomoc sociálně slabším a narození a výchova dítěte se považuje za zátěž pouze v rodinách s nízkými příjmy. Většina dávek zaměřených na podporu rodin s dětmi zde není vyplácena plošně, a proto se dle mého názoru mívá účinkem, tedy nepodporují porodnost jako takovou.

Můžeme porovnávat i výši porodného a vztahovat ji k průměrné měsíční mzdě. Zdaleka nejvyšší porodné je v Norsku 4487,53 €, kde se téměř rovná průměrné mzdě

---

²²⁶ Přehled porodného a průměrné měsíční mzdy ve sledovaných zemích obsahuje tabulka IX, viz přílohy.

²²⁷ Slovensko poskytuje příspěvek při narození dítěte na každé dítě a příspěvek k příspěvku při narození dítěte je poskytován pouze na první, druhý a třetí porod, což je neobvyklé, protože běžnější je, že čím vyšší je pořadí dítěte v rodině, tím je k němu stát v rámci rodinných dávek štedřejší (viz příspěvek na dítě).

4 505,09 €.²²⁸ V ostatních státech s vysokou porodností, tedy Irsku a hlavně Finsku jde o velmi malé částky, vzhledem k průměrné měsíční mzdě téměř symbolické. Island nemá porodné vůbec. Slovinsko a Polsko vyplácejí porodné ve výši zhruba třetiny průměrné měsíční mzdy. Česká republika vyplácí porodné na jedno dítě v úrovni poloviny z průměrné mzdy, ale při vícečetném porodu se částka blíží průměrné mzdě. Slovenský příspěvek při narození dítěte je vyplácen ve výši asi pětiny průměrné měsíční mzdy, zato příplatek k příspěvku při narození dítěte se průměrné mzdě blíží. Porodné tedy většinou není příliš velká částka a nikdy nepřesáhne výši průměrného platu, ve výjimečných případech se jí může blížit. Rozdíly v této oblasti však nejsou příliš velké.

Porodné nemusí být vypláceno pouze formou finanční dávky. Zajímavou formou porodného je porodné poskytované ve formě výbavy pro novorozené dítě. Tuto možnost nabízí Finsko a Slovinsko. V obou případech si rodič může zvolit, jestli mu vyhovuje více peněžní podpora, nebo zda dá přednost předem připravené „výbavičce“. To jasně ukazuje, za jakým účelem je porodné vypláceno a na co má být využito. Porodné je vždy určené na pokrytí části prvních nákladů spojených s narozením dítěte (jako je kočárek, dětský nábytek, nebo oblečení).

Je zřejmé, že většina sledovaných států při vyplácení porodného nějak zvýhodňuje ženy při narození vícero dětí. Irsko, Finsko, Česká republika a Slovenský příspěvek při narození dítěte zvýhodňují výslovně vícečetné porody a podpora je stanovena vyšší. Pokud není porod vícero dětí zvýhodněn nějakým zvláštním pravidlem, zvýhodňuje již to, že je porodné vyplácené na každé dítě (Norsko, Slovenský příplatek k příspěvku při narození dítěte, Slovinsko, Polsko). Matka totiž dostane porodné na tolik dětí, kolik se jich narodí, což je logicky větší suma než při porodu pouze jednoho dítěte. Tato výhoda při narození více dětí současně určitým způsobem reflektuje zvýšené nároky na výchovu a péči o více dětí současně. Stát se tak snaží ulehčit rodičům dvojčat, trojčat a dalších vícero dětí.

Porodné se ve většině případů vyplácí matce dítěte, v některých případech má na porodné nárok také otec dítěte nebo jiná osoba, a to většinou pokud matka zemřela, nebo není schopná se o dítě starat z jiného důvodu. V každém případě má na dávku nárok vždy ten rodič, který se o dítě stará, upřednostňována je však většinou matka.

---

²²⁸ *Statistic Norway: Statistik sentralbyrå* [online]. 2011 [cit. 2011-04-17]. StatBank Norway - Labour market, wages - Average monthly earnings and average contractual working hours per week for full-time employees, by section. Dostupné z WWW: <http://statbank.ssb.no/statistikkbanken/Default_FR.asp?PXSid=0&nvl=true&PLanguage=1&tilside=selectvarval/define.asp&Tabellid=06949>.

Při srovnávání porodného jsem nenašla rozdíly mezi státy s vyšší porodností a státy s nižší porodností. Porodné se nevyplácí na Islandu, což je stát s vysokou porodností. Irsko, jako stát s vysokou porodností, nemá porodné na každé narozené dítě. Česká republika, stát s nízkou porodností, vztahuje porodné pouze na první porod. Ostatní státy vyplácí porodné na každé dítě. Žádný ze sledovaných států s vysokou porodností nepodmiňuje porodné výší příjmu. Naproti tomu dva státy s nízkou porodností (ČR a Polsko) mají nárok na porodné podmíněný příjmem rodiny a porodné je určeno pouze pro rodiny s nízkými příjmy. Všechny sledované státy, které mají nějakou formu porodného, podporují rodiče vícerčat. Pokud není porodné výslovně navýšené, je jeho suma vyšší minimálně kvůli většímu počtu narozených dětí. Pokud jde o částku porodného, není vztah k vysoké nebo nízké porodnosti jasný, částka nemusí být žádná (Island, příp. Irsko), nebo je spíše symbolická vzhledem k průměrné měsíční mzdě (Finsko), nebo se pohybuje od třetiny k polovině průměrné měsíční mzdy (Česká republika, Slovensko, Slovinsko), případně se průměrné mzdě velmi blíží (Norsko, Slovenský příspěvek k příspěvku při narození dítěte). Pokud by bylo možné zobecňovat, dalo by se říct, že porodné u států s vysokou plodností buď není, nebo je symbolické, ale zato plošné. Naproti tomu u států s nízkou plodností je porodné vyšší, ale jeho vyplácení je často omezené podle příjmu.

Mateřská, otcovská a rodičovská dovolená a související dávky

Mateřská dovolená a související dávky

Mateřskou dovolenou mají ve všech sledovaných státech a ve všech těchto státech je během ní poskytována matkám finanční podpora. Rozdíly mezi jednotlivými státy nejsou nijak zásadní.

Nejdelší mateřskou dovolenou bez ohledu na další možná rozšíření mají na Slovensku (34 týdnů), nejkratší naopak v Norsku (9 týdnů). Pokud seřadím státy podle délky mateřské dovolené od nejdelší po nejkratší, bude pořadí vypadat takto: Slovensko (34 týdnů), Česká republika (28 týdnů), Irsko (26 týdnů), Island (12 týdnů + 12 týdnů), Finsko (17,5 týdne), Polsko (16 týdnů při prvním dítěti a 18 týdnů při každém dalším), Slovinsko (15 týdnů) a Norsko (9 týdnů). Všechny sledované státy (až na Polsko) stanovily, jak velkou část z dovolené musí matka využít před porodem, tedy kdy musí nastoupit na mateřskou dovolenou, a kolik dovolené musí využít po porodu. Polsko stanovilo pouze dobu, kterou musí matka povinně využít, bez ohledu na to, kolik dovolené využije před a po porodu (14 týdnů). V celkové délce mateřské dovolené není patrná žádná jasná tendence vzhledem k vysoké nebo nízké porodnosti, ale státy s vysokou porodností stanoví poněkud kratší

minimální dobu, kterou musí žena využít před porodem. I u doby, kterou musí žena využít po porodu, se objevuje náznak toho, že ve sledovaných státech s vysokou porodností je tato doba kratší. Sledované státy s vyšší porodností tedy stanoví ženám povinnost využít kratší část mateřské dovolené, než státy s nižší porodností. Tento rozdíl není nijak výrazný, aby mohl být směrodatným.

Některé státy poskytují za určitých okolností i rozšíření mateřské dovolené. Nejčastěji zmiňovaným důvodem je porod vícčetat. Při narození vícčetat se poskytovaná mateřská dovolená prodlužuje na Islandu, v České republice, na Slovensku a v Polsku. Další sledované státy (Norsko, Slovinsko, Finsko, Irsko²²⁹) prodlužují až rodičovskou dovolenou. V Norsku a Slovinsku existuje „hromadná rodičovská dovolená“, z ní jsou pak přesně vymezené úseky určené pro matky, proto se prodlužuje až rodičovská dovolená.²³⁰ Takže všechny státy prodlužují mateřskou, nebo rodičovskou dovolenou v případě narození více dětí současně, to odráží vyšší náročnost péče o více dětí najednou. Státy poskytují prodloužení v rozmezí od osmi do třinácti týdnů.

U některých států prozrazuje rozšíření mateřské dovolené specifické cíle podpory. Island zohledňuje nemoc (onemocnění dítěte, nebo matky v souvislosti s porodem). Slovensko podporuje prodloužením mateřské dovolené samoživitele. A Polsko zohledňuje pořadí dětí v rodině.

Zákony většinou berou ohledy i na ženy, které potratí, porodí mrtvé dítě, nebo jejich dítě zemře. Platí, že pokud dojde k potratu po určité době těhotenství, nebo k narození mrtvého dítěte, je doba dovolené zkrácená, ale vždy pokrývá dobu šestinedělí.²³¹ Kromě Slovenska, České republiky, Irska a Islandu se další sledované státy o mateřské dovolené v souvislosti s potratem nebo úmrtím dítěte nezmiňují. Finsko a Slovinsko se tímto problémem nezabývají vůbec a Polsko stanovilo nejkratší možné trvání rodičovské dovolené 14 týdnů. V Norsku platí, že pokud dítě zemře během období „hromadné rodičovské dovolené“, rodiče dostanou finanční podporu na období šesti týdnů od úmrtí dítěte.

Na mateřskou dovolenou má ve všech sledovaných státech vždy primární nárok matka²³². Existují ale okolnosti, za kterých může mít nárok na mateřskou dovolenou i někdo

---

²²⁹ Irsko poskytuje zvýhodnění pro rodiče vícčetat při rodičovské dovolené, totiž rodič může 14 týdnů dovolené na každé dítě vybrat najednou, nemusí mezi dovolenou dělat 12 měsíční pauzu.

²³⁰ Popsáno u rodičovské dovolené.

²³¹ Pouze Irsko poskytuje celou mateřskou dovolenou (26 a 16 týdnů) včetně dávek v mateřství i v případě, že dojde k narození mrtvého plodu nebo k potratu kdykoliv po 24. týdnu těhotenství. Česká republika a Slovensko poskytují v případě narození mrtvého dítěte minimální možné trvání dovolené, tedy 14 týdnů.

²³² Jedinou výjimkou je ve Slovinsku matka mladší 18 let se statutem učně, žákyně nebo studentky, za kterou má dovolenou převzít (se souhlasem matky) otec, nebo prarodič dítěte.

jiný. Nejčastěji má nárok na mateřskou dovolenou otec, za předpokladu, že matka zemře (Island, Irsko, ČR, Slovensko, Slovinsko, Polsko), její zdravotní stav nedovoluje se o dítě starat (Island, ČR, Slovensko, Slovinsko), matka se dítěte vzdá (Slovinsko, Polsko), nebo matka nastoupí výkon trestu odnětí svobody (Island). Některé státy nabízejí možnost, aby se rodiče na mateřské dovolené střídali na základě dohody, většinou od určitého stanoveného týdne po porodu (Island, ČR, Slovensko, Polsko). Na mateřskou dovolenou mohou mít nárok i jiné osoby, než matka a otec, obvykle je to jiná pojištěná osoba (manžel matky, manželka otce, jiný pojištěný člen rodiny) a důvodem je převzetí dítěte do péče z výše uvedených důvodů, nebo z rozhodnutí příslušného orgánu. Nárok na mateřskou dovolenou souvisí s nárokem na mateřskou dávku, takže osoba, která převezme mateřskou dovolenou na místo matky, má také nárok na finanční podporu. Ani tady se neukazuje rozdíl mezi státy s vysokou a nízkou porodností, panuje shoda a odlišnosti jsou způsobené spíše nedostatkem informací, které daný stát poskytuje v anglickém jazyce (např. Finsko, Norsko).

Ve všech sledovaných státech až na Irsko²³³ je po celou dobu mateřské dovolené vyplácena také nějaká finanční podpora. Na získání finanční podpory se ale vztahují jiné podmínky než na získání mateřské dovolené, ke které většinou stačí těhotenství a narození dítěte, případně zaměstnání, protože mateřská dovolená je uvolnění ženy z pracovních povinností. Podmínky pro získání finanční podpory během mateřství jsou ve sledovaných státech velmi podobné. Podmínkou nároku na finanční podporu je vždy těhotenství nebo péče o narozené dítě, dále také pojištění v době vzniku nároku (a určitou dobu předtím), na které se váže zaměstnání nebo samostatně výdělečná činnost, protože pojištění se platí z příjmu a výše dávky také závisí na příjmu. Tento systém platí v Irsku, Finsku, České republice, Slovensku a Polsku, částečně na Islandu, v Norsku a Slovinsku. Takže podmínkou nároku na finanční podporu v mateřství je pojištění. Pokud jde o osoby, které nejsou pojištěné, tedy nejsou aktivní na trhu práce, řeší jejich situaci státy různě. Na Slovensku, v ČR a v Polsku platí, že pokud nemá žena pojištění, nemá nárok na mateřskou a přechází rovnou na rodičovskou dovolenou. Jsou i takové státy, které mají dva druhy finanční podpory během mateřské dovolené. Jedna je založená na pojištění a druhou je paušální částka, která je určená pro ženy, které nemají z nějakého důvodu nárok na podporu z pojištění (Island, Norsko a Slovinsko). Tento druh podpory je vyplácen ze státní pokladny. Tyto tři státy tak podporují nejen zaměstnané ženy, ale poskytují svou podporu i ženám, které například studují, jsou

---

²³³ Irsko poskytuje 26 týdnů mateřské dovolené pokryté dávkou v mateřství a dalších 16 týdnů neplacené mateřské dovolené, na kterou se nevztahuje žádná dávka.

nezaměstnané, nebo jsou v domácnosti. Nejedná se zde o náhradu za ušlý příjem, ale spíše o podporu rodiče, kterému se v souvislosti s narozením dítěte zvýšily výdaje.

Ve výši poskytovaných dávek jsou sice rozdíly, ale neprojevuje se zde žádná jasná tendence, která by od sebe odlišovala státy s vysokou a nízkou plodností. Podpora na základě pojištění se uvádí jako procenta z příjmu ženy, protože je zamýšlená jako náhrada platu a pohybuje se mezi 60 a 100% příjmu. Každý stát (až na Polsko) si stanovil buď nějaké minimum (Finsko, Slovinsko), nebo maximum (Norsko, Česká republika, Slovensko), případně oboje (Island, Irsko).²³⁴ Nedá se říci, že by státy s vysokou nebo nízkou plodností byly štedřejší než ty druhé, ale nejnižší podporu poskytuje jednoznačně Česká republika a Slovensko.²³⁵

Mateřská dovolená je uvolnění z práce, takže se vztahuje převážně k zaměstnaným ženám. V některých případech ale má zaměstnavatel po dohodě se zaměstnankyní nebo na základě pracovní smlouvy určitou svobodu, například v uspořádání mateřské dovolené (Island), nebo vyplácení mzdy a dávky v mateřství během mateřské dovolené (Irsko). Island a Irsko přenechávají zaměstnavateli určité svobody a umožňují zaměstnankyním flexibilitu v čerpání dovolené. Zároveň platí, že mateřská dovolená by neměla ovlivnit vztah zaměstnance a zaměstnavatele. Zaměstnankyně by neměla být kvůli mateřské dovolené znevýhodněná a po mateřské dovolené by se měla vrátit na své původní místo, případně na podobné místo se stejným platem (Island, Irsko, Česká republika). Zbývající státy se o pozici zaměstnavatele nezmiňují.

Otcovská dovolená a související dávky

Tři ze čtyř sledovaných států s vysokou porodností poskytují otcovskou dovolenou a Irsko, jako ten čtvrtý, umožňuje zaměstnavatelům otcovskou dovolenou poskytnout, pokud je to zakotveno v pracovní smlouvě. Oproti tomu státy s nízkou porodností otcovskou dovolenou až na Slovinsko neposkytují. Tyto státy umožňují otci převzít část mateřské dovolené na základě dohody s matkou. Tato možnost může částečně suplovat otcovskou dovolenou, ale rozhodně ji plně nenahradí. Sledované státy s nízkou plodností tímto způsobem vyřazují otce z těsného kontaktu s dítětem v prvních týdnech po porodu a zároveň mu upírají možnost zažít

---

²³⁴ Tato maxima a minima porovnat nelze, protože některé státy mají maximum nebo minimum flexibilní (například jako procenta z příjmu) a jiné státy uvádí paušální částky.

²³⁵ Je možné porovnat dávky, které nejsou poskytovány z pojištění a tedy podle výše platu, kde nejvíce poskytuje Island (601,46 € měsíčně pro studenty a 266,50 € měsíčně pro osoby neaktivní na pracovním trhu), potom Slovinsko (paušálně měsíčně 195,56 €) a Norsko (pro nezaměstnané ženy 5000 €, jednorázově na 44 nebo 54 týdnů). To je příliš málo údajů na vytvoření nějakých závěrů.

a vyzkoušet si každodenní péči o malé dítě. Možnost využít rodičovskou dovolenou dle mého názoru plně nenahrazuje otcovskou dovolenou, protože její využití je čistě dobrovolné a na otce na rodičovské dovolené je stále nahlíženo poněkud s despektem, minimálně v našem prostředí. Tím, že veškerá odpovědnost za péči ve státech s nízkou plodností leží v podstatě na matce, popírají princip rovnoprávnosti mužů a žen, ke kterému se všechny sledované státy hlásí.

Délka otcovské dovolené nevykazuje žádné společné znaky. Dlouhou otcovskou dovolenou poskytuje Island a také Slovinsko (13 – 24 týdnů), proti nim stojí kratší dovolená v Norsku a Finsku (6 – 8 týdnů). Ve srovnání s mateřskou dovolenou je možné říci, že otcovská dovolená nepřesahuje délku mateřské dovolené, ale velmi se jí blíží. Na Islandu má otec nárok na stejně dlouhou dovolenou jako matka. Na Slovinsku je dovolená kratší o dva týdny, v Norsku je kratší o týden a ve Finsku zhruba o deset týdnů. To naznačuje snahu o rovnost v rodině zejména na Islandu, Norsku a Slovinsku. Naproti tomu tam, kde otcovská dovolená není, jsou otcové znevýhodněni. Účelem popsané otcovské dovolené je nejen rovnoprávnost, ale také snaha pomoci otcům navázat kontakt s dítětem v nejranějších fázích jeho života, což je nepopíratelně důležité pro další vývoj jejich vztahu.

Výše náhrady mzdy během otcovské dovolené se pohybuje od 75% do 100% příjmu. Ve srovnání s mateřskou dovolenou lze říci, že výše náhrady je buď stejná jako u mateřské (Island), což je dáno systémovým uspořádáním mateřské a otcovské dovolené, nebo se výši náhrady během mateřské dovolené alespoň blíží (Finsko). Další možností je, že je otcovská dovolená rozdělená, a jedna část poskytované finanční náhrady se shoduje s náhradou poskytovanou matkám na mateřské, zatímco druhá část se liší (Slovinsko, Norsko). Pokud jde o finanční náhradu, je velmi podobná jako náhrada na mateřské dovolené, ale nepřesahuje ji. Rozdíl mezi státy s vysokou a nízkou porodností zde není.

Při poskytování otcovské dovolené má důležitou roli zaměstnavatel, protože právě on uvolňuje otce ze zaměstnání a poté by mu měl zase umožnit návrat na jeho původní místo, nebo jiné místo se stejným platem. V některých státech má ale zaměstnavatel ještě další roli. V Irsku rozhoduje o poskytování otcovské dovolené zaměstnavatel. Někteří irští zaměstnavatelé (například státní správa) poskytují období placené dovolené pro mužské zaměstnance po porodu dítěte. Délku dovolené, nebo to, zda bude placená nebo neplacená, určuje zaměstnavatel. V Norsku je zaměstnavateli svěřeno vyplácení podpory během „dnů otců“ a zaměstnavatel má také určit její výši na základě smlouvy se zaměstnancem. Tam, kde není zaručena otcovská dovolená státem, si může otec v období po narození dítěte vzít „normální“ dovolenou, a závisí pouze na zaměstnavateli, zda bude souhlasit.

Rodičovská dovolená a související dávky

Rodičovská dovolená je vymezena různě. V některých státech je to dovolená poskytovaná na předškolní děti (Island, Irsko), která může být využita po mateřské dovolené, případně po otcovské dovolené, ale nemusí tomu tak nutně být. Jinde jde o dovolenou, která je určena pro rodiče bezprostředně po mateřské, nebo otcovské dovolené a váže se tak na narození dítěte. V dalších státech se rodičovská dovolená vztahuje k narození dítěte, ale tvoří jeden celek s mateřskou, případně otcovskou dovolenou, jakousi „hromadnou rodičovskou dovolenou“.

Rozdíl mezi těmito „typy“ rodičovské dovolené je patrný z toho, do kdy musí rodič dovolenou využít. Island a Irsko jsou země, kde se rodičovská dovolená týká spíše předškoláků (do osmi let věku), než čerstvě narozených dětí.²³⁶ Otázkou zůstává, zda je lze vůbec považovat za rodičovskou dovolenou ve významu používaném v této práci a zda je možné srovnávat je s ostatními státy. Nabízí se vysvětlení, že pod stejným názvem se skrývají jiné obsahy. Přesto budu ve srovnání tuto dovolenou uvádět, aby byly jasně patrné rozdíly v přístupu jednotlivých států.

Zcela jiný typ je rodičovská dovolená v Norsku a ve Slovinsku, kde existuje „hromadná rodičovská dovolená“, která zahrnuje mateřskou, otcovskou a rodičovskou dovolenou. V Norsku je možné čerpat rodičovskou dovolenou do zhruba jednoho roku dítěte.²³⁷ Slovinsko označuje poslední část „hromadné rodičovské dovolené“ jako dovolenou na péči a hlídání dítěte.²³⁸ Rodič má nárok využít tuto dovolenou do necelého jednoho roku věku dítěte, v případě, že během dovolené pracuje na částečný úvazek, tak do zhruba jednoho roku a osmi měsíců dítěte (část dovolené může odložit až do osmi let věku dítěte).

Samostatnou rodičovskou dovolenou mají ve Finsku, v České republice, na Slovensku a v Polsku. Ve Finsku navazuje rodičovská dovolená bezprostředně na mateřskou dovolenou a

---

²³⁶ Na Islandu musí rodič využít 13 týdnů dovolené do osmi let věku dítěte (pokud je dítě závažně nemocné, tak do jeho 18 let). Podobně v Irsku musí rodič využít 14 týdnů dovolené do osmi let věku dítěte (do 16 let, pokud je hendikepované). Navíc jak na Islandu, tak v Irsku je rodičovská dovolená neplacená, není pokryta mzdou od zaměstnavatele, ani podporou od státu.

²³⁷ „Hromadná rodičovská dovolená“ trvá celkem 44, nebo 54 týdnů.

²³⁸ Dovolená na péči a hlídání dítěte trvá 260 dní (asi 37 týdnů), nebo 520 dnů (74 týdnů) ve formě částečné dovolené kombinované s prací na částečný úvazek. Část dovolené na péči a hlídání dětí (maximálně 75 dnů) může být odložena a využita dokud dítě nedosáhne 8 let věku. Od porodu do konce „hromadné rodičovské dovolené“ uběhne 48 týdnů (necelý rok), nebo 85 týdnů (cca rok a osm měsíců), pokud rodič využívá částečnou dovolenou, pokud si rodič část rodičovské dovolené odloží, může ji využít až do osmi let dítěte.

trvá zhruba do devíti měsíců věku dítěte²³⁹. V České republice je možné čerpat rodičovskou dovolenou do tří let věku dítěte, i když rodičovský přídavek je možné vyplácet až do čtyř let věku dítěte. Na Slovensku musí rodiče čerpat dovolenou do tří let věku dítěte, nebo do šesti let, pokud je dítě v nepříznivém zdravotním stavu. V Polsku se trvání rodičovské dovolené liší podle toho, zda se narodí jedno dítě, vícero dětí, nebo zda je dítě postižené.²⁴⁰ Rodičovská dovolená trvá do dvou let a tří měsíců věku dítěte, nebo do tří a půl let věku, pokud se narodí vícero dětí, a do asi šesti let věku, pokud je dítě postižené.

Z uvedených údajů je zřejmé, že státy s nízkou porodností poskytují mnohem delší rodičovskou dovolenou než státy s vysokou porodností. Irsko a Island sice umožňují využít rodičovskou dovolenou v pozdějším věku dítěte, ale dovolená samotná je poměrně krátká. Zbývající dva státy s vysokou porodností (Norsko, Finsko) poskytují dovolenou po delší dobu než na Islandu a v Irsku, ale rodič se do jednoho roku věku dítěte může vrátit do práce. Oba tyto způsoby umožňují rodiči neztratit kontakt s pracovním trhem a snadnější návrat do práce. Po dvou nebo třech letech absence je návrat do zaměstnání obtížnější a tato dlouhodobá absence může odrazovat zaměstnance od pořizování dětí obecně, především dětí druhého a dalšího pořadí, a zaměstnavatele od zaměstnávání potenciálních rodičů a rodičů vůbec, nejčastěji ale matek, protože je pravděpodobnější, že rodičovskou dovolenou využije spíše matka než otec. Tato praxe tak může vést k diskriminaci žen na pracovním trhu a znesnadňuje sladění rodinného a pracovního života ve státech s nízkou porodností.

Nárok na rodičovskou dovolenou mají rodiče dítěte. V některých případech mají oba rodiče nezávislé, nepřenosné právo na využití rodičovské dovolené (Island, Irsko), jinde mají oba rodiče na dovolenou stejný nárok, ale využít dovolenou může pouze jeden z nich, buď otec, nebo matka (Norsko, Finsko, Česká republika, Slovensko, Polsko), a v poslední sledované zemi (Slovinsko) mají nárok na rodičovskou dovolenou oba rodiče, tedy buď otec, nebo matka, nebo ji mohou rodiče využívat společně a současně. Na rodičovskou dovolenou může mít nárok i jiná osoba než rodič, například zákonný zástupce dítěte, kterému je dítě svěřeno do péče, nebo manžel/ka rodiče dítěte, pokud žije s dítětem ve stejné domácnosti (Slovinsko, Slovensko, Polsko). Nárok rodičů je tedy univerzální, často má nárok i jiná osoba, která o dítě skutečně pečuje.

---

²³⁹ Rodičovská dovolená ve Finsku trvá 158 pracovních dnů. Mateřská dovolená trvá 105 pracovních dní, z toho 30-50 dnů před porodem, takže rodičovská dovolená končí cca 39 týdnů po porodu, tj. zhruba do devíti měsíců věku dítěte.

²⁴⁰ V Polsku trvá rodičovská dovolená 24 měsíců, 36 měsíců, pokud se narodí vícero dětí, a 72 měsíců, pokud je dítě postižené. Mateřská dovolená trvá 16 týdnů, 18 týdnů, nebo 26 týdnů, takže rodičovská dovolená končí po zhruba dvou letech a třech měsících (28 měsíců, nebo 28,5 měsíců), nebo po tři a půl letech (42,5 měsíců), pokud se narodí vícero dětí.

Aby mohli mít rodiče nárok na rodičovskou dovolenou, musí splňovat určité podmínky. Tím se státy rozdělí v podstatě do dvou skupin, první skupina států vyžaduje po rodiči, aby byl nějakou stanovenou dobu před nástupem na rodičovskou dovolenou zaměstnán (Island požaduje nejméně šest po sobě následujících měsíců práce u stejného zaměstnavatele, Irsko žádá rok práce u stejného zaměstnavatele, Norsko požaduje, aby byl rodič zaměstnaný šest z posledních deseti měsíců před porodem a za předchozí rok musel vydělat nejméně polovinu základní částky národního pojištění). Druhou skupinou jsou státy, které kladou podmínky pro nárok na finanční podporu při rodičovské dovolené, ale samotnou dovolenou podmiňují jen péčí o narozené dítě (Finsko, Česká republika, Slovensko, Slovinsko a Polsko). Státy s nízkou plodností poskytují rodičovskou dovolenou rodičům univerzálně, naproti tomu státy s vysokou plodností (až na Finsko) mají rodičovskou dovolenou podmíněnou zaměstnáním, které trvalo určitou dobu buď obecně, nebo dokonce u stejného zaměstnavatele. U finanční podpory při rodičovské dovolené je situace jiná a podmínky mnohem složitější.

Při poskytování finančních prostředků postupují státy třemi způsoby. Buď státy poskytují pouze neplacenou rodičovskou dovolenou (Island, Irsko), nebo poskytují finanční náhradu stanovenou jako určité procento z příjmu (Norsko, Finsko, Slovinsko), nebo státy neposkytují náhradu příjmu, ale paušální dávku (Česká republika, Slovensko, Polsko). Je tedy možné říci, že státy, které poskytují paušální dávku, a jsou to všechno státy s nízkou plodností, nerespektují výši příjmu rodiče a tím mohou značnou část populace znevýhodňovat. Pro některé rodiny může být setrvání na rodičovské dovolené značně nevýhodné, pro jiné, zejména ty s nízkými příjmy, je rodičovská dovolená naopak výhodná, nebo alespoň není nevýhodná. Možnost volby výše dávky je v České republice znehodnocena délkou dovolené a na Slovensku a v Polsku naopak rodičovská dovolená postrádá flexibilitu. Naproti tomu náhrada příjmu v Norsku a ve Slovinsku je poměrně velkorysá, Norsko navíc umožňuje volbu výše náhrady a tím i délky dovolené. Finsko se naopak svým přístupem blíží státům s neplacenou rodičovskou dovolenou.

Tam, kde rodiče dostávají finanční podporu, je tato podpora samozřejmě nějak podmíněna. Každý stát má stanovené vlastní podmínky a ty se takřka v ničem neshodují. Obecně ale platí, že na rodičovský přídavek má nárok rodič, který se o dítě skutečně stará. Různé státy mají různé podmínky pro nárok na rodičovské přídavky: zaměstnání (Norsko, Finsko, Polsko), nárok na rodičovskou dovolenou (Finsko), určitý příjmem (Norsko, Polsko), řádná péče o dítě (ČR, Slovensko), nebo pojištění (Slovinsko). Není možné porovnat jednotlivé podmínky, protože jsou příliš různorodé. Zatímco Norsko, poskytuje rodičovský přídavek od určitého příjmu, Polsko naopak stanovilo maximum a nad tuto sumu dávkou

neposkytuje. Polsko tím jasně vyjadřuje podporu sociálně slabým rodinám, ale znevýhodňuje tak všechny ostatní, a Norsko podporuje zaměstnané rodiče. Česká republika a Slovensko na příjem ohledy neberou, právě proto umožnily rodičům během rodičovské dovolené pracovat a přitom pobírat finanční podporu, podmínkou ale je to, že dítě v podstatě nesmí navštěvovat jesle, nebo mateřskou školu, takže rodina si musí zajistit hlídání fyzickou osobou, a pokud musí za toto hlídání platit, pravděpodobně padne celý, nebo velká část přídatku na chůvu. Rodič tak má alespoň nějakou možnost, aby neztratil kontakt s pracovním trhem. Finsko a Slovinsko umožňují rodiči pracovat, ale pouze na částečný úvazek, u toho má pak nárok na částečnou rodičovskou dovolenou i částečný přídatek. Tento přístup vyžaduje ochotu zaměstnavatelů zaměstnat rodiče na částečný úvazek, ale také je to způsob, jak umožnit rodiči kontakt s pracovním trhem. Proti tomu stojí Polsko, které zakazuje pracovat na rodičovské dovolené. Státy s nízkou plodností (až na Polsko) se snaží nějak umožnit rodiči neztratit kontakt s pracovním trhem, což by mohlo vyvážit až přehnaně dlouhou rodičovskou dovolenou. U států s vysokou porodností nelze zkonstatovat něco podobného, ale ani opak.

V některých státech hraje ve věcech rodičovské dovolené důležitou roli zaměstnavatel. Na Islandu a v Irsku má zaměstnavatel velký vliv na strukturu rodičovské dovolené. Zaměstnavatel tam může prodloužit rodičovskou dovolenou, umožnit rodiči vybírat dovolenou po více částech, než je stanoveno zákonem, může dovolenou také z provozních důvodů odložit, nebo odebrat, pokud není správně využívána, a může zaměstnanci umožnit práci na částečný úvazek, aby mohl využít částečnou rodičovskou dovolenou. V dalších státech zaměstnavatel takový vliv nemá, ale pokud poskytne zaměstnanci práci na částečný úvazek, může rodič využít částečnou rodičovskou dovolenou, nebo mohou dovolenou využít oba rodiče, zaměstnavatel to ovšem musí schválit (Norsko, Finsko, Slovinsko). V Polsku, na Slovensku a v České republice nemá zaměstnavatel žádný vliv na uspořádání rodičovské dovolené. Ve státech s nízkou plodností tedy zaměstnavatel nemá žádné pravomoci, nebo jich má jen velmi málo. Ve státech s vysokou plodností mají zaměstnavatelé velký vliv, nebo je jejich vliv omezen poskytováním částečného úvazku.

Při poskytování rodičovské dovolené a rodičovských dávek se často zohledňují různé skupiny obyvatelstva. Obvykle se podporují rodiče, kterým se zároveň narodilo více dětí, děje se tak v Irsku, v Norsku, ve Finsku, na Slovensku, ve Slovinsku a v Polsku. Státy tedy obecně podporují rodiče vícerčat, a pokud tuto skutečnost nezohledňují u rodičovské dovolené, učinily tak již u mateřské dovolené. Rodiče, kterým se narodí postižené dítě, nebo je u něj později diagnostikováno postižení nebo závažná choroba, různými způsoby podporují v rámci rodičovské dovolené Island, Irsko, Česká republika, Slovensko, Slovinsko a Polsko.

Zvláštností je Finské zohledňování homosexuálních rodičů (mohou získat rodičovský přídatek, pokud žijí v registrovaném partnerství). Slovinsko pak prodlužuje rodičovskou dovolenou, pokud má rodina větší počet dětí.

Mateřskou, otcovskou a rodičovskou dovolenou je nutné pojímat jako celek a některé státy to tak opravdu dělají. Přesto je mezi těmito dovolenými rozdíl. Každá je určena pro někoho jiného, za jiných podmínek a má jiný význam. Naprostá shoda je v tom, že tyto dovolené jsou určeny pro péči o dítě. Pokud zkoumáme mateřskou dovolenou u sledovaných států, zjistíme, že rozdíly mezi státy nejsou zásadní. Zato otcovská dovolená ve třech státech s nízkou porodností vůbec neexistuje a rodičovská dovolená sice existuje všude, ale je v každém státě jiná.

Pokud jde o mateřskou dovolenou ve státech s vysokou a s nízkou porodností, nevykazuje zásadní rozdíly v délce dovolené, ani v podmínkách nároku na dovolenou (těhotenství a většinou zaměstnání) ani v tom, kdo má nárok na dovolenou a dávky (matka, případně otec). V tom se všechny státy shodují. Ani výše dávek se nijak výrazně neliší a nelze najít nějakou shodu u států s vysokou plodností a u států s nízkou plodností. Zároveň dávky pokrývají ve všech státech celou dovolenou, až na Irsko, kde je část dovolené neplacená. Přesto se zdá, že státy s vyšší porodností ukládají ženě povinnost využít kratší část dovolené, ale tento rozdíl není nijak velký, takže ho není možné považovat za rozhodující. Všechny státy poskytují podporu v mateřství založenou na pojištění, která je vyplácena ve výši určitých procent z příjmu. Ale Island, Norsko a Slovinsko poskytují i paušální podporu pro nepojištěné matky. Přístup států k mateřské dovolené se liší pouze v detailech, princip je stejný ve státech s vysokou i s nízkou porodností. Je tedy nepravděpodobné, že by na rozdíl v porodnosti mohla mít jakýkoli vliv mateřská dovolená nebo dávky poskytované během ní.

Na otcovské dovolené je jasně patrný rozdíl mezi státy s vysokou porodností a státy s nízkou porodností. Sledované státy s vysokou porodností (až na Irsko) poskytují otcovskou dovolenou a státy s nízkou porodností (až na Slovinsko) ji neposkytují. Státy s nízkou porodností sice umožňují, aby otec na základě dohody s matkou mohl převzít část mateřské dovolené, ale tato možnost nemůže nahradit skutečnou otcovskou dovolenou. Pokud budu otcovskou dovolenou chápat jako ukazatel genderové rovnosti, zjistím, že státy s nižší plodností rovnoprávnost v rodině v tomto směru podporují méně než státy s vysokou plodností. Pokud jde o délku otcovské dovolené a její výši, jsou matky upřednostňovány před otci, protože mateřská dovolená je o trochu delší a stejně nebo více placená. Tento rozdíl není tak podstatný a je pochopitelný, vzhledem k tomu, že dítě je na počátku života více fyzicky

vázané na matku, i když to neznamena, že otce nepotřebuje. Státy s nízkou porodností (až na Slovinsko) méně podporují rovnost mužů a žen v rodině, tedy rovnost mateřských a otcovských rolí. Absence otcovské dovolené převádí veškerou odpovědnost za malé dítě na matku, protože i když mají na rodičovskou dovolenou nárok oba rodiče, obvykle ji využívá matka. To ženu znevýhodňuje na pracovním trhu a zároveň ochuzuje otce, protože mu to komplikuje navázání vztahu s dítětem v prvních týdnech života dítěte a upírá mu to možnost zažít a vyzkoušet si každodenní péči o malé dítě. U států s vysokou plodností (až na Irsko) platí opak a stát se zaměřuje na podporu zmíněných oblastí.

Určitá forma rodičovské dovolené existuje v každém sledovaném státě, ale rodičovská dovolená se vyznačuje velkou různorodostí. Některé státy poskytují neplacenou rodičovskou dovolenou na děti předškolního věku (Island, Irsko), nebo poskytují rodičovskou dovolenou navazující na mateřskou dovolenou, buď jako součást „hromadné rodičovské dovolené“ (Norsko, Slovinsko), nebo poskytují samostatnou rodičovskou dovolenou (Finsko, ČR, Slovensko, Polsko). Státy s nízkou plodností poskytují téměř všechny samostatnou rodičovskou dovolenou, ale u států s vysokou plodností se rodičovská liší. Státy s nízkou plodností se vyznačují mnohem delší dovolenou než státy s vysokou plodností, tato dovolená trvá do 2 – 3 let věku dítěte, což je dvojnásobek, nebo dokonce trojnásobek dovolené států s vysokou plodností, která se neposkytuje déle než do jednoho roku dítěte. Kratší dovolená umožňuje rodičům neztratit kontakt s trhem práce. Finsko a Norsko dovolují rodičům pracovat během dovolené na částečný úvazek a Irsko a Island umožňují rodičům, kteří mají zájem, využít dovolenou v době, kdy se jim to hodí. Státy s nízkou plodností také umožňují rodiči pracovat při rodičovské dovolené (až na Polsko), ale rodič si musí zajistit hlídání, protože možnost umístit dítě do jeslí nebo do školky je značně omezena. Pokud rodič nevyužije možnost pracovat během rodičovské dovolené, je pro něj mnohem obtížnější se do práce vrátit. Tato dlouhá absence znevýhodňuje především ženy, protože právě ony si berou rodičovskou dovolenou nejčastěji, a dlouhá absence může vést k tomu, že rodiče si už další dítě nepořídí. Podmínkou nároku na dovolenou u států s nízkou plodností je jen péče o dítě, proti tomu podmínkou u států s vysokou plodností je to, že byl rodič před vznikem nároku na dovolenou určitou dobu zaměstnán (až na Finsko). S podmínkami nároku na finanční podporu během rodičovské dovolené je to složitější, v podstatě každý stát si definuje své podmínky, které jsou pro srovnání příliš různorodé. Ani výši dávek nelze porovnat, dovolená je buď neplacená, nebo se poskytuje jako procento z příjmu, nebo jako paušální dávka. Státy s paušální dávkou znevýhodňují rodiny s vysokým příjmem, ale mohou být prospěšné pro rodiny s nízkým příjmem.

Podstatnou roli u mateřské, otcovské a rodičovské dovolené má zaměstnavatel. Zaměstnavatel umožňuje zaměstnanci odejít na dovolenou, uvolňuje ho ze zaměstnání. Zároveň platí, že rodič by neměl být znevýhodněn kvůli odchodu na mateřskou, otcovskou, nebo rodičovskou dovolenou a po návratu by měl mít nárok na svou původní práci, případně na podobnou práci se stejným platem. U některých států ale tady role zaměstnavatele končí, v jiných státech má zaměstnavatel podstatnější roli a větší možnosti. Zaměstnavatel má velký vliv na mateřskou dovolenou na Islandu a v Irsku, na otcovskou dovolenou má zaměstnavatel zcela zásadní vliv v Irsku a také v Norsku a rodičovskou dovolenou ovlivňuje z velké části na Islandu a v Irsku a částečně v Norsku, Finsku a ve Slovinsku. Státy s vysokou plodností tedy poskytují zaměstnavatelům mnohem větší volnost a větší vliv na dovolenou vztahující se k narození dítěte. To umožňuje rodičům i zaměstnavatelům značnou flexibilitu v čerpání dovolené.

Všechny sledované státy podporují rodiče, kterým se narodilo více dětí současně. Další významnou znevýhodněnou skupinou jsou postižené děti, které v rámci rodičovské dovolené podporuje Island, Irsko, ČR, Slovensko, Slovinsko a Polsko. Státy podporují prostřednictvím prodloužení dovolené i jiné cílové skupiny, například samoživitele, nemocné děti nebo matky, větší počet dětí v rodině, dokonce i homosexuály.

Přídavek na dítě

Přídavek na dítě je pravidelná měsíční dávka určená na výchovu dětí. Zpravidla se vyplácí na děti do 16 až 26 let, podle jednotlivých států a podle zdravotního stavu dítěte, nebo podle toho, zda dítě studuje. Přídavek na dítě mají všechny státy, ale jejich přístup k němu se liší. Někde jde o plošnou dávku, jinde je omezena příjmem. Někde je výše dávky stejná na každé narozené dítě, jinde se liší podle pořadí narození dítěte, nebo věku dítěte. Některé státy podporují samoživitele, některé velké rodiny, jinde se přistupuje stejně k manželům a k nesezdaným párům. Přídavek na dítě poměrně dobře ukazuje přístup států k podpoře rodin s dětmi a ukazuje priority toho kterého státu v této oblasti.

Přídavky na dítě se liší v chápání dítěte. Státy obvykle přiznávají nárok na přídavek na dítě od narození nebo jednoho roku, do 16 let věku dítěte, nebo dokonce až do 26 let věku. Často závisí délka vyplácení na studiu, nebo zdravotním stavu dítěte. U států s vyšší porodností se přídavek na dítě nikdy nevyplácí na děti starší 18 let, většinou spíše do 17 let, a při vyplácení se nehledí na studium dítěte nebo jeho zdravotní stav. Výjimkou je pouze Irsko, které sice vyplácí dávku do dovršení 17 let, ale na další dva roky je nárok na přídavek podmíněn studiem, nebo postižením dítěte. U států s nižší porodností je přídavek pro všechny

děti vyplácen pouze do konce povinné školní docházky, nebo do 18 let, ale pokud dítě studuje nebo je zdravotně postižené, je možné dostávat přídavek až do 26 let věku (21, nebo 24 let v Polsku). Takže zatímco u států s vysokou porodností je přídavek na dítě zamýšlený jako plošná dávka na všechny děti, ve státech s nižší porodností může ve vyšším věku dítěte fungovat jako podpora studentům, případně postiženým. Vysoký věk vyplácení umožňuje mladým lidem vystudovat vysokou školu a přitom si zachovat status dítěte, což by se dalo pokládat za snahu státu zvýšit vzdělanost populace. U postižených dětí je delší podpora pro rodiče podporou znevýhodněných rodin, kde musí rodiče věnovat svým dětem více pozornosti než je běžné. Delší podpora zároveň pravděpodobně více zatěžuje státní pokladnu, i když ve většině těchto států je podpora rodin omezena příjmem rodičů, takže část populace na podporu nemá nárok.

Shoda panuje v tom, komu mají být přídavky vypláceny. Vždy jsou to rodiče, buď oba dva současně (je mezi ně rozdělen), nebo jeden z nich. Často to také bývá jiná osoba, které je dítě svěřeno do péče (např. nevlastní rodiče, opatrovník dítěte, případně instituce péče o dítě). V některých případech může mít nárok na dávku samo dítě, obvykle to bývá dítě právně odpovědné (od 15 let), nebo „dospělé dítě“ (od 18 let), příkladem může být Finsko, Slovensko, Slovinsko. Pro přídavek na dítě v ČR nebyla tato informace uvedena. Na přídavek na dítě má ve všech sledovaných státech nárok rodič (jeden, nebo oba), nebo jiná osoba, které je dítě svěřeno do péče. Samotnému dítěti, které musí být vždy starší 15 let, případně 18 let, se přídavek vyplácí spíše ve sledovaných státech s nižší plodností a ve Finsku.

Tři ze čtyř států s vysokou porodností při přiznávání přídavků na dítě nijak nezohledňují příjem rodičů (Irsko, Norsko, Finsko). Norsko poskytuje přídavek zcela univerzálně (pro všechny obyvatele stejný) a Finsko a Irsko neomezují nárok příjmem (pouze zohledňují počet dětí v rodině). Island sice používá příjem k určení maximální hranice, po překročení této hranice ale mají rodiče nadále nárok na přídavek, jen se jeho výše snižuje. Island tak dává najevo, že i rodiny s vyššími příjmy mají nárok na podporu od státu, i když státní podpora nemusí být tak vysoká jako u rodin s nižšími příjmy. To naznačuje snahu o univerzální podporu všech rodin s dětmi na rozdíl od sledovaných států s nízkou porodností, z nichž tři (ČR, Slovinsko, Polsko) používají kritérium příjmu k vyřazení některých rodin z nároku na přídavek na dítě.²⁴¹ Poslední stát s nízkou mírou plodnosti je Slovensko, které ale

---

²⁴¹ Česká republika vyřazuje z nároku na přídavek na dítě všechny rodiny, jejichž příjem přesahuje 2,4 násobek životního minima. Na Slovinsku nesmí příjem na člena rodiny přesáhnout 99% průměrné slovinské mzdy, což by mělo umožnit přístup k přídavku na dítě většímu počtu rodin, i když čím vyšší příjem, tím nižší přídavek rodina dostává. Polsko si také stanovilo příjmové kritérium, po jehož překročení ztrácí rodina nárok na přídavek na dítě.

nárok na přídavek na dítě nepodmiňuje příjmem. Situace ve státech s nízkou plodností naznačuje, že státy se svou pomocí snaží zaměřit spíše na vrstvy obyvatelstva s nízkým příjmem a nikoli na rodinu jako takovou, což může snižovat motivace středních vrstev obyvatel pro zakládání a rozšiřování rodin.

Při určování výše dávek státy většinou zohledňují věk nebo počet dětí v rodině. Island, Irsko, Finsko a Slovinsko zohledňují počet dětí v rodině, čím vyšší je pořadí dítěte v rodině, tím vyšší mu náleží částka, a tím se zvýhodňují početnější rodiny. Česká republika a Polsko, oba státy s nižší porodností, podporují rodiny podle věku dítěte, čím je dítě starší, tím vyšší je dávka, protože se předpokládá, že na jeho výživu je třeba více peněz. Naproti tomu Norsko neváže výši přídavku na dítě na věk dětí v rodině nebo na jejich počet, na každé dítě s norským občanstvím je vyplácena paušální měsíční dávka. Podobný přístup zvolilo i Slovensko a jako přídavek na dítě a příplatek k přídavku se vyplácí paušální dávka. Nedá se jednoznačně říci, že státy s vysokou plodností zvýhodňují rodiny s vyšším počtem dětí, a státy s nízkou plodností více podporují starší děti, případně děti, u kterých se předpokládá, že studují, přesto se v tomto malém vzorku objevuje náznak takového trendu. Norsko a Slovensko se proti tomu chovají neutrálně a jejich přídavek na dítě je jednoduše univerzální.

V některých zemích se zohledňuje i rodinný stav rodičů dítěte. Island kromě příjmu a počtu dětí zohledňuje i to, jestli dítě žije v úplné rodině tvořené buď manželi, nebo nesezdanými partnery, které v tomto případě staví na stejnou úroveň, nebo jestli dítě žije se samoživitelem, který má pak nárok na vyšší přídavek. Island tak podporuje samoživitele a svým přístupem k nesezdaným párům dává najevo, že do svého právního řádu přijal existenci nesezdaného soužití jako plnoprávného rodinného uspořádání. Norsko také podporuje samoživitele, norský přídavek na dítě poskytuje dokonce dva příplatky pro samoživitele, a to pro samoživitele obecně a samoživitele s malým dítětem do tří let věku. I tady je za samoživitele považovaná opravdu pouze osoba, která žije sama s dítětem, a osoby v nesezdaném soužití do této kategorie nespádají, takže nesezdané soužití je chápáno jako úplná rodina, podobně jako manželství. I Finsko podporuje samoživitele a samoživitelem není osoba žijící v nesezdaném soužití. Slovinsko zvýhodňuje samoživitele prostřednictvím příplatků k přídavku na dítě. Rodinný stav rodičů se nezohledňuje v Irsku, v České republice, na Slovensku a v Polsku. Většina sledovaných států s nízkou plodností (až na Slovinsko) nezohledňuje rodinný stav žadatelů o přídavek na dítě, tj. neposkytuje zvláštní podporu pro samoživitele. To se liší od přístupu států s vysokou plodností, které až na Irsko všechny

---

Tato suma byla stanovena na 127,5 € jako čistý měsíční příjem na hlavu. To také značně omezuje skupinu obyvatel, která má v Polsku na dávku nárok.

zohledňují horší životní situaci samoživitelů. Zároveň je z přístupu těchto států patrné, že se právně vypořádaly s existencí nesezdaných párů, většina z nich definovala práva a povinnosti nesezdaného soužití a zároveň tím vyloučila nesezdaný pár žijící v jedné domácnosti z kategorie samoživitelů, považuje jej za úplnou rodinu, která nepotřebuje zvýšenou podporu od státu.

Některý státy poskytují v přídavku na dítě ještě další příplatky, které jsou zacílené na různé skupiny populace. Například Island poskytuje paušální příplatek pro rodiče dětí do sedmi let věku, tím podporuje rodiny s dětmi předškolního věku. Irsko se téměř specializuje na podporu velkých rodin, protože kromě navyšování částky přídavku na dítě podle pořadí dětí až do osmého dítěte v rodině také podporuje ženy, kterým se narodila vícero dětí. Norsko nejen podporuje samoživitele, ale bere ohledy i na rodiny, které žijí v nejsevernějších a nejnehostinnějších oblastech Norska, protože je považuje za znevýhodněné. Finsko podporuje přídavkem na dítě samoživitele a rodiny s více dětmi. Na Slovensku existuje příplatek přídavku na dítě, který je poskytován osobám v důchodu (invalidním, starobním, výsluhovém, atd.), které nevydělávají a neuplatňují daňový bonus na dítě. Tato podpora je určena sociálně slabé skupině obyvatel, jakými jsou lidé v důchodu, kteří se starají o nezaopatřené dítě. Slovinsko podporuje samoživitele a rodiče předškolních dětí, které nenavštěvují mateřskou školu, dává tak rodičům možnost rozhodnout se, zda budou o dítě pečovat doma, nebo raději nastoupí do práce. Polsko a Česká republika žádný příplatek neposkytují. Tyto přídavky ukazují priority států.

Vzhledem k dlouhodobému vyplácení přídavku na děti, jsou jeho sumy pouze malé. Porovnání výše přídavku na dítě s průměrnou mzdou v dané zemi nabízí tabulka X, viz přílohy. Státy s vysokou plodností poskytují přídavek ve výši pohybující se kolem sta eur, ve státech s nízkou plodností se pohybuje kolem dvaceti eur, tento rozdíl ale odpovídá diametrálnímu rozdílu v průměrných mzdách. Ve státech s nízkou porodností nepřesahuje průměrná mzda tisíc euro, ve státech s vyšší plodností se průměrná mzda pohybuje kolem tří tisíc eur a více. Nelze tedy říci, že by některý stát poskytoval výrazně vyšší finanční podporu.

Státy s vyšší porodností vyplácí většinou přídavky na dítě maximálně do 18 let, spíše ale do 17 let, a vyplácení nezávisí na tom, jestli dítě studuje, nebo na jeho zdravotním stavu. Tyto přídavky jsou plošné, na všechny děti. Naproti tomu státy s nízkou plodností vyplácí dávky na děti do konce povinné školní docházky nebo do 18 let, ale pokud dítě studuje, nebo pokud je postižené, je chápáno jako nezaopatřené dítě a dávka může být vyplácena až do poměrně vysokého věku (max. 26 let). Student je považován za nezaopatřené dítě, a jako takové potřebuje podporu státu. Důležité také je, že státy s vysokou plodností nepodmiňují

nárok na přídavek příjmem, Island sice příjem zohledňuje, ale rodič s vyšším příjmem než je stanovená hranice neztrácí na přídavek nárok, jeho výše je pouze snížena. Přídavek na dítě je tedy vyplácen skutečně plošně a znamená to, že stát tak podporuje všechny děti, bez ohledu na to, jaký má rodina příjem. Naproti tomu státy s nízkou porodností používají (až na Slovensko, kde je také plošný) kritérium příjmu k vyřazení rodin, jejichž příjem převyšuje stanovenou hranici. Rodiny s vyšším příjmem tak nemají na dávku nárok, což odpovídá politice těchto států, která se zaměřuje na sociálně slabé vrstvy obyvatelstva. Tento přístup také může mít vliv na porodnost, protože ukazuje nespravedlnost státu. Tento vliv je však oslaben výší poskytované dávky, jde totiž o minimální částky vzhledem k průměrné mzdě. Faktem ale zůstává, že státy tak nepodporují rodinu jako takovou, ale jen slabší sociální vrstvy. Výše poskytovaných dávek závisí v některých státech na počtu dětí v rodině (Island, Irsko, Finsko a Slovinsko), což je možné chápat jako zvýhodňování početnějších rodin, další státy určují výši dávky podle věku dítěte (Česká republika, Polsko) a ostatní státy zvolily stejný přístup ke všem, tedy paušálně stanovenou dávku na všechny děti. Státy s nízkou porodností (až na Slovinsko) nezohledňují rodinný stav žadatelů o dávku, neposkytují zvláštní podporu pro samoživitele. Státy s vysokou porodností (až na Irsko) podporují samoživitele a navíc jako samoživitele neberou osobu, která žije v nesezdaném soužití. Tyto státy se vesměs právně vypořádaly s existencí nesezdaného soužití, určily práva a povinnosti těchto párů a uznaly je za úplnou rodinu, tudíž nepotřebují tak vysokou podporu jako samoživitelé. V některých ohledech se státy shodují, například v tom, komu jsou přídavky na dítě vypláceny. Nárok na přídavky mají vždy rodiče, buď oba, nebo jeden z nich, případně jiná fyzická osoba, které bylo dítě svěřeno do péče. Přídavek na dítě obecně může dostávat jen ten, kdo o dítě skutečně pečuje. V některých zemích může přídavek dostávat přímo dítěte (od 15 let výše). Státy se shodují také v tom, že částka vypláceného přídavku na dítě je poměrně malá, poměřováno k průměrné mzdě.

5. ZÁVĚR

Cílem této práce bylo zjistit, zda mají přímá státní opatření na podporu porodnosti a rodiny skutečně vliv na porodnost a rodinu. Abych toto zjistila, srovnávala jsem tato přímá státní opatření na podporu porodnosti ve státech s vysokou úhrnnou plodností a nízkou úhrnnou plodností. U některých zkoumaných opatření na podporu rodin a porodnosti se mnou sledované státy víceméně shodují, v jiných se naopak objevují podstatné rozdíly. Státy s vysokou plodností a státy s nízkou plodností se shodují v případě mateřské dovolené a liší v oblasti ochrany těhotných žen před možnými riziky v práci, a zejména se rozcházejí v případě otcovské a také rodičovské dovolené, dále pak v porodném a v přídavcích na dítě.

Mateřskou, otcovskou a rodičovskou dovolenou je sice nutné pojímat jako celek a některé státy to tak opravdu dělají, ale přesto je mezi těmito dovolenými rozdíl. Každá je určena pro někoho jiného, za jiných podmínek a má jiný význam. Naprostá shoda je v tom, že tyto dovolené jsou určeny k péči o dítě. Pokud srovnáváme mateřskou dovolenou u sledovaných států, zjistíme, že rozdíly mezi státy nejsou zásadní. Zato otcovská dovolená ve třech státech s nízkou porodností vůbec neexistuje a rodičovská dovolená sice existuje všude, ale projevuje se zde velký rozdíl mezi státy s vysokou a státy s nízkou plodností, a to zejména v jejím časovém rozsahu.

Mateřská dovolená je jediné sledované státní opatření na podporu rodiny a porodnosti, ke kterému přistupují státy velmi podobně. Víceméně se shodují v délce dovolené a délce vyplácení dávek, v podmínkách nároku na dovolenou a na dávky, v tom, kdo má nárok na dovolenou a dávky, ve výši dávek a ve způsobu poskytování finanční podpory. Přístup k mateřské dovolené všech sledovaných států se liší pouze v detailech, princip je stejný bez ohledu na úroveň plodnosti. Je tedy nepravděpodobné, že by na rozdíl v porodnosti mohla mít vliv mateřská dovolená nebo dávky poskytované během ní.

Nejzásadnější rozdíl mezi státy s vysokou plodností a státy s nízkou plodností jsem zjistila u otcovské dovolené. Sledované státy s vysokou porodností (až na Irsko) poskytují otcovskou dovolenou a státy s nízkou porodností (až na Slovinsko) ji neposkytují. V Irsku má zaměstnavatel možnost na základě smlouvy zaměstnanci poskytnout otcovskou dovolenou, ale není to jeho povinnost. Pokud budu otcovskou dovolenou chápat jako ukazatel genderové rovnosti, zjistím, že státy s nižší plodností (až na Slovinsko) rovnost mužů a žen v rodině, tedy rovnost mateřských a otcovských rolí, podporují méně než státy s vysokou plodností. Absence otcovské dovolené převádí veškerou odpovědnost za malé dítě na matku, protože i když mají na rodičovskou dovolenou nárok oba rodiče, obvykle ji využívá matka. To ženu znevýhodňuje na pracovním trhu a zároveň ochuzuje otce, protože mu to komplikuje

vytváření pouta k dítěti a upírá mu to možnost zažít a vyzkoušet si každodenní péči o malé dítě. U států s vysokou plodností (až na Irsko) platí opak a stát se zaměřuje na podporu zmíněných oblastí.

Markantní rozdíly mezi státy s vysokou porodností a státy s nízkou porodností se objevily i u rodičovské dovolené, a to především v její délce. Státy s nízkou plodností se vyznačují mnohem delší dovolenou než státy s vysokou plodností. Rodičovská dovolená států s nízkou plodností trvá do dvou až tří let věku dítěte, což je dvojnásobek, nebo dokonce trojnásobek dovolené u států s vysokou plodností, která se neposkytuje déle než do jednoho roku dítěte. Kratší dovolená umožňuje rodiči neztratit kontakt s trhem práce. Dlouhá absence v zaměstnání znevýhodňuje na trhu práce především ženy, protože právě ony si berou rodičovskou dovolenou nejčastěji. Dlouhá dovolená může, vzhledem k rostoucímu zájmu žen pracovat, vést k tomu, že rodiče si už další dítě nepořídí.

Liší se také podmínky, za kterých lze získat rodičovskou dovolenou. Podmínkou nároku na dovolenou u států s nízkou plodností je jen péče o dítě, proti tomu podmínkou u států s vysokou plodností je to, že byl rodič před vznikem nároku na dovolenou určitou dobu zaměstnán (až na Finsko), státy tak posilují motivaci žen k aktivní účasti na trhu práce.

Rozdílný je i přístup k přídavku na dítě, zejména rozsah, v jakém je přídavek na dítě vyplácen. Státy s vyšší porodností vyplácí přídavky na dítě maximálně do 18 let, častěji do 17 let, a vyplácení většinou nezávisí na tom, jestli dítě studuje, nebo na jeho zdravotním stavu. Naproti tomu státy s nízkou plodností vyplácí dávky na děti do konce povinné školní docházky nebo do 18 let, ale pokud dítě studuje, nebo pokud je postižené, je chápáno jako nezaopatřené dítě a dávka může být vyplácená až do 26 let.

Důležitý rozdíl také je, že státy s vysokou plodností nepodmiňují nárok na přídavek na dítě příjmem, rodiny s dětmi tedy dostanou přídavek na dítě bez ohledu na příjem rodiny. Přídavek na dítě je vyplácen skutečně plošně a znamená to, že stát podporuje všechny děti, bez ohledu na to, jaký má rodina příjem. Naproti tomu státy s nízkou porodností používají (až na Slovensko) kritérium příjmu k vyřazení rodin, jejichž příjem převyšuje stanovenou hranici. Rodiny s vyšším příjmem tak nemají na přídavek na dítě nárok, což odpovídá politice těchto států, která se zaměřuje na sociálně slabé vrstvy obyvatelstva. Státy tak nepodporují rodinu jako takovou, ale jen slabší sociální vrstvy.

Tam, kde se přídavek na dítě vyplácí, panuje určitá shoda ve výši poskytovaného přídavku na děti. Ve všech sledovaných státech je částka přídavku vzhledem k průměrné mzdě minimální.

Rozdíly se objevují také u porodného, respektive u jeho existence ve sledovaných státech. Ze čtyř států s vysokou plodností porodné v jednom neexistuje (Island) a v druhém je omezeno pouze na vícečetné porody (Irsko). Naproti tomu všechny sledované státy s nízkou plodností porodné mají, i když v České republice je omezené pouze na první porod.

Porodné se liší i závislostí na příjmu. Žádný ze sledovaných států s vysokou plodností nepodmiňuje porodné výší příjmu. Naproti tomu dva státy s nízkou plodností (ČR a Polsko) mají nárok na porodné podmíněné příjmem rodiny a porodné určené pouze pro rodiny s nízkými příjmy.

Určité rozdíly se objevují i u částky porodného, kde není vztah k vysoké nebo nízké plodnosti jednoznačný. Částka nemusí být žádná (Island, příp. Irsko, Česká republika), nebo je spíše symbolická vzhledem k průměrné měsíční mzdě (Finsko), nebo se pohybuje od třetiny k polovině průměrné měsíční mzdy (Česká republika, Slovensko, Slovinsko), případně se průměrné mzdě velmi blíží (Norsko, Slovenský příspěvek k příspěvku při narození dítěte). Pokud by bylo možné zobecňovat, dalo by se říct, že porodné u států s vysokou plodností buď není, nebo je symbolické, ale zato plošné. Naproti tomu u států s nízkou plodností je porodné vyšší, ale jeho vyplácení je často omezené podle příjmu.

Napříč opatřeními se táhne rozdíl v přístupu k zaměstnavatelům mezi státy s vysokou plodností a státy s nízkou plodností. Státy s vyšší plodností poskytují zaměstnavatelům mnohem širší manévrovací prostor a více možností dohodnout se se svými zaměstnanci na podobě poskytovaných opatření. To dává rodičům i zaměstnavatelům větší flexibilitu.

U ochrany těhotných žen v práci je velmi podobný postup doporučovaný zaměstnavatelům, ale liší se závěr, tedy možnost uvolnit ženu ze zaměstnání. Státy s vysokou plodností dávají zaměstnavatelům možnost ženu poslat na dovolenou, pokud ji není možné přesunout na jinou pracovní pozici, což v případě mnoha menších podniků skutečně nelze. Státy s nízkou plodností naopak upřednostňují přeřazení ženy na jinou práci a finanční dorovnání mzdy, pokud se v důsledku přesunu její plat sníží. Zaměstnavatelé tak musí hledat pro ženu jinou pozici, protože nemají možnost poslat ženu na „zdravotní“ dovolenou (až na Polsko).

Shody bez ohledu na jednotlivá konkrétní opatření existují, například u všech sledovaných států v podpoře rodičů, kterým se narodilo více dětí současně.

Některé oblasti je obtížné porovnávat, jako například částky jednotlivých dávek v různých zemích. Občas se liší princip, podle kterého se dávky vypočítávají. Například u rodičovské dávky se v některých státech počítá dávka jako procenta z rodičova příjmu a jinde jde o paušální dávku, což je nesrovnatelné. Pokud už bylo možné částky u přidavku

porovnávat, ukázalo se, že v nich není možné nalézt rozdílný trend u států s vysokou plodností a států s nízkou plodností.

Závěrem lze říci, že opatření na podporu rodiny spíše ukazují, jak chtějí státy prosazovat cíle rodinné politiky, tedy jak přistupují k genderové rovnosti, k účasti žen na pracovním trhu a ke snaze rodičů sladit rodinu a pracovní povinnosti. Státy s vysokou plodností poskytují opatření, která tyto cíle sledují (kratší rodičovská dovolená a především existence otcovské dovolené). Státy s nízkou plodností tolik nepodporují účast žen na pracovním trhu, genderovou rovnost a sladění rodiny a kariéry. Státní opatření na podporu rodin a porodnosti jsou si ve sledovaných státech podobná a uvedené rozdíly pravděpodobně nemají na porodnost takový vliv, aby mohly způsobit zásadní rozdíly v plodnosti mezi státy s vysokou plodností a nízkou plodností.

Na začátku své práce jsem uvedla předpoklad, že státy s vyšší plodností budou štědrější, než státy s nízkou plodností. Výsledky mnou provedené komparace ale ukazují, že výše podpory není zásadní, důležitější jsou spíše podmínky, za kterých je poskytována, tedy to, co musí rodiče splnit, aby na státní finanční podporu dosáhli. Předpoklad, že státy s vysokou plodností budou poskytovat štědrější opatření, zatímco státy s nízkou plodností budou mít opatření nedostatečná nebo žádná, se ukázal jako neopodstatněný.

6. LITERATURA

- Český statistický úřad. *Vývoj obyvatelstva ČR po roce 1989 v mezinárodním srovnání*. Praha: Český statistický úřad, 2002.
- FIALOVÁ, Ludmila; Horská, Pavla; Kučera, Milan; Maur, Eduard. *Dějiny obyvatelstva českých zemí*. Praha: Mladá Fronta, 1998.
- HOLUB, Martin a kol. *Teoretické možnosti podpory rodin s dětmi v sociálním pojištění*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí (VÚPSV, v. v. i.), 2010.
- HÖHNE, Sylva. *Podpora rodin s dětmi a vliv peněžních transferů na formu rodinného soužití*. Praha: Výzkumný Ústav Práce a Sociálních věcí (VÚPSV, v. v. i.), 2008.
- HROCH, Miroslav, et al. *Úvod do studia dějepisu: Metody historikovy práce*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983.
- MATĚJKOVÁ, Barbora; Palonciová, Jana. *Rodinná politika ve vybraných evropských zemích s ohledem na situaci v České republice*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005.
- MUŽÁKOVÁ, Karina. *Demografie*. Brno: Vysoká škola Karla Engliš, a.s., 2010.
- KALIBOVÁ, Květa. *Úvod do demografie*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2002.
- RYCHTAŘÍKOVÁ, Jitka; Pikálková, Simona; Hamplová, Dana. *Diferenciace reprodukčního a rodinného chování v evropských populacích*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2001.
- SIROVÁTKA, Tomáš. Rodin a reprodukce versus zaměstnání a role sociální politiky. In: Sirovátka, Tomáš et al. *Rodina, zaměstnání a sociální politika*. Vydání první. Brno: Nakladatelství František Šalé - ALBERT, 2006.

Internetové zdroje

- Althingi. *Parliamentary Resolution on the formulation of an official family policy and measures to improve the standing of the family*. [online]. [s.l.] : [s.n.], 13. 05. 1997 [cit. 2011-03-27]. Dostupné z WWW: <http://eng.velferdarraduneyti.is/media/acrobat-enskar_sidur/Family_policy.pdf>.
- BusinessInfo.cz, Oficiální portál pro podnikání a export. *Souhrnná teritoriální informace Island* [online]. Oslo (Norsko): Zastupitelským úřadem ČR v Oslo, 01. 10. 2010 [cit. 2011-03-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/island/1000956/>>.

- *Central Statistics Office Ireland* [online]. 2011-04-07 [cit. 2011-04-18]. Earnings and Labour Costs. Dostupné z WWW:
<http://www.cso.ie/quicktables/GetQuickTables.aspx?FileName=EHQ03.asp&TableName=Earnings+and+Labour+Costs&StatisticalProduct=DB_EH>.
- *Citizens Information: Public Service Information* [online]. 07. 12. 2010 [cit. 2011-03-11]. Maternity Leave. Dostupné z WWW:
<http://www.citizensinformation.ie/en/employment/employment_rights_and_conditions/leave_and_holidays/maternity_leave.html>.
- *Citizens Information: Public Service Information* [online]. 1. 11. 2010 [cit. 2011-03-17]. Parental Leave. Dostupné z WWW:
<http://www.citizensinformation.ie/en/employment/employment_rights_and_conditions/leave_and_holidays/parental_leave.html>.
- *Citizens Information: Public Service Information* [online]. 29. 04. 2010 [cit. 2011-03-10]. Paternity Leave. Dostupné z WWW:
<http://www.citizensinformation.ie/en/employment/employment_rights_and_conditions/leave_and_holidays/paternity_leave.html#la82be>.
- *Council of Europe: The Council of Europe Family Policy Database* [online]. 30. 04. 2009 [cit. 2011-02-24]. Dostupné z WWW:
<http://www.coe.int/t/dg3/familypolicy/database/default_en.asp>.
- *Council of Europe: The Council of Europe Family Policy Database* [online]. 30. 04. 2009 [cit. 2011-04-17, 2011-04-25]. Family/Child allowances. Dostupné z WWW:
<http://www.coe.int/t/dg3/familypolicy/Source/2_1_i%20System%20of%20family%20allowances.pdf>.
- *Council of Europe : The Council of Europe Family Policy Database* [online]. 30. 04. 2009 [cit. 2011-04-17]. Main objectives and policy drivers. Dostupné z WWW:
<http://www.coe.int/t/dg3/familypolicy/Source/1_2_i%20Main%20family%20policy%20objectives.pdf>.
- *Council of Europe: The Council of Europe Family Policy Database* [online]. 30. 04. 2009 [cit. 2011-04-17]. Maternity leave. Dostupné z WWW:
<http://www.coe.int/t/dg3/familypolicy/Source/3_3_1%20Maternity%20leave.pdf>.
- *Council of Europe: The Council of Europe Family Policy Database* [online]. 30. 04. 2009 [cit. 2011-05-04, 2011-04-17]. Parental Leave. Dostupné z WWW:
<http://www.coe.int/t/dg3/familypolicy/Source/3_3_3%20Parental%20leave.pdf>.

- *Council of Europe: The Council of Europe Family Policy Database* [online]. 30. 04. 2009 [cit. 2011-05-04, 2011-04-17]. Paternity Leave. Dostupné z WWW: <http://www.coe.int/t/dg3/familypolicy/Source/3_3_2%20Paternity%20leave.pdf>.
- *Council of Europe: The Council of Europe Family Policy Database* [online]. 30. 4. 2009 [cit. 2011-04-28]. Protection of mothers in the workplace. Dostupné z WWW: <http://www.coe.int/t/dg3/familypolicy/Source/3_1%20Protection%20of%20mothers%20in%20the%20workplace.pdf>.
- *Český statistický úřad* [online]. 9.3. 2011 [cit. 2011-04-15]. Průměrná hrubá měsíční mzda 2000-2010. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/dyngrafy.nsf/graf/mzda_v_kc>.
- DALY, Mary; Clavero, Sara. *Contemporary Family Policy in Ireland and Europe* [online]. Belfast: School of Sociology and Social Policy, Queen's University, 2002 [cit. 2011-04-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.welfare.ie/EN/Policy/ResearchSurveysAndStatistics/FamiliesResearchProgramme/Documents/cfpreport.pdf>>.
- *Dávkový informačný servis*. [online] 2011. [cit. 2011-02-16] Dostupné z WWW: <<http://www.employment.gov.sk/DIS/dis/index.php?SMC=1&id=109>>.
- *Demografický informační portál: Demografické informace, analýzy a komentáře* [online]. 2011 [cit. 2011-06-16]. Slovník. Dostupné z WWW: <http://www.demografie.info/?cz_slovník>.
- *Department of Social Protection* [online]. 2011 [cit. 2011-04-20]. Health and Safety Benefit. Dostupné z WWW: <<http://www.welfare.ie/EN/Schemes/BirthChildrenAndFamilies/MaternityBenefit/Pages/hsb.aspx>>.
- *Department of Social Protection* [online]. 2011 [cit. 2011-03-10]. Child Benefit. Dostupné z WWW: <<http://www.welfare.ie/EN/Schemes/BirthChildrenAndFamilies/ChildRelatedPayments/Pages/cb.aspx>>.
- *Department of Social Protection* [online]. 2011 [cit. 2011-03-10]. Maternity Benefit. Dostupné z WWW: <<http://www.welfare.ie/EN/Schemes/BirthChildrenAndFamilies/MaternityBenefit/Pages/mb.aspx>>.

- Eurostat. *Eurostat* [online]. 05. 04. 2011 [cit. 2011-04-10]. Monthly labour costs. Dostupné z WWW: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00174&plugin=1>>.
- Eurostat [online]. 4. 2. 2011 [cit. 2011-02-10]. Total fertility rate. Dostupné z WWW: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tsdde220>>.
- *Finance.cz* [online]. 14. 4. 2011 [cit. 2011-04-15]. Kurzy Evropské centrální banky. Dostupné z WWW: <<http://kurzy.finance.cz/kurzovni-listky/ecb/>>.
- *GUS: Central Statistical Office* [online]. 2011 [cit. 2011-04-27]. Average monthly gross wage and salary in national economy (1950-2010). Dostupné z WWW: <http://www.stat.gov.pl/gus/5840_1630_ENG_HTML.htm>.
- *Integrovaný portál MPSV* [online]. 1. 1. 2011 [cit. 2011-04-01]. Obecné informace. Dostupné z WWW: <<http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/obecne>>.
- *Integrovaný portál MPSV* [online]. 1. 1. 2011 [cit. 2011-04-30]. Porodné. Dostupné z WWW: <<http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/porodne>>.
- *Integrovaný portál MPSV* [online]. 5. 8. 2010 [cit. 2011-04-01]. Přídavek na dítě. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/prid_na_dite>.
- *Integrovaný portál MPSV* [online]. 21. 12. 2010 [cit. 2011-04-30]. Rodičovský příspěvek. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/rodicovsky_prisp>.
- *Integrovaný portál MPSV* [online]. 1. 1. 2011 [cit. 2011-04-30]. Životní a existenční minimum. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/zivotni_min>.
- *Island.is* [online]. 2011 [cit. 2011-04-03]. Child benefits. Dostupné z WWW: <http://en.island.is/family/having_a_baby/child_benefits>.
- Kela. *Guide to benefits* [online]. 2011. Helsinki: [s.n.], 2011 [cit. 2011-04-01]. Dostupné z WWW: <[http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/180808091909HS/\\$File/Pahkina_eng.pdf?OpenElement](http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/180808091909HS/$File/Pahkina_eng.pdf?OpenElement)>.
- *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2011 [cit. 2011-05-08]. Národní koncepce podpory rodin s dětmi. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/7958/Narodni_koncepce_podpory_rodin_s_detmi.pdf>.

- *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2011 [cit. 2011-04-30]. Nemocenské pojištění v roce 2011. Dostupné z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/7#u>>.
- *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2011 [cit. 2011-04-30]. Rodina. Dostupné z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/4#fpr>>.
- *Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky*. [online] 2011. [cit. 2011-02-16] Dostupné z WWW: <<http://www.employment.gov.sk/index.php?SMC=1&id=17>>.
- *Ministry of Education and Research* [online]. 2011 [cit. 2011-03-05]. Early Childhood Education and Care Policy. Dostupné z WWW: <<http://www.regjeringen.no/en/dep/kd/Selected-topics/kindergarden/early-childhood-education-and-care-polic.html?id=491283>>.
- *Ministry of Children, Equality and Social Inclusion* [online]. 2011 [cit. 2011-04-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.regjeringen.no/en/dep/bld.html?id=298>>.
- *Ministry of Labour and Social Policy* [online]. 2005 [cit. 2011-03-27]. Family benefits. Dostupné z WWW: <<http://www.mpips.gov.pl/index.php?gid=761>>.
- *Ministry of Labour and Social Policy* [online]. 2005 [cit. 2011-03-27]. Sickness and maternity insurance. Dostupné z WWW: <<http://www.mpips.gov.pl/index.php?gid=878>>.
- *Ministry of Labour and Social Policy* [online]. 2005 [cit. 2011-03-27]. Social assistance. Dostupné z WWW: <<http://www.mpips.gov.pl/index.php?gid=1311>>.
- *Ministry of Labour, Family and Social Affairs: Government of the Republic of Slovenia* [online]. 2011 [cit. 2011-03-19]. Dostupné z WWW: <<http://www.mddsz.gov.si/en/>>.
- *Ministry of Labour, Family and Social Affairs: Government of the Republic of Slovenia* [online]. 2011 [cit. 2011-04-24]. Employment Relationships Act. Dostupné z WWW: <http://www.mddsz.gov.si/en/legislation/veljavni_predpisi/employment_relationships_act/#c16960>.
- *Ministry of Labour, Family and Social Affairs: Government of the Republic of Slovenia* [online]. 2011 [cit. 2011-03-20]. Rights under Insurance for Parental Protection. Dostupné z WWW: <http://www.mddsz.gov.si/en/areas_of_work/family/types_of_family_benefit/rights_under_insurance_for_parental_protection/>.

- *Ministry of Labour, Family and Social Affairs: Government of the Republic of Slovenia* [online]. 2011 [cit. 2011-04-21]. Types of Family Benefit. Dostupné z WWW:
<http://www.mddsz.gov.si/en/areas_of_work/family/types_of_family_benefit/>.
- *Ministry of Social Affairs and Health: Finland* [online]. Finland : 2011 [cit. 2011-03-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.stm.fi/en/frontpage>>.
- *Ministry of Welfare* [online]. 2000 [cit. 2011-03-28]. Act on Maternity/Paternity Leave and Parental Leave, No. 95/2000. Dostupné z WWW:
<http://eng.velferdarraduneyti.is/media/acrobat-enskar_sidur/Act-on-maternity-paternity-leave-with-subsequent-amendments.pdf>.
- *NAV* [online]. 2011 [cit. 2011-04-17]. Engangsstønad ved fødsel og adopsjon. Dostupné z WWW:
<<http://www.nav.no/Familie/Svangenskap%2C+f%C3%B8dsel+og+adopsjon/Engangsst%C3%B8nad+ved+f%C3%B8dsel+og+adopsjon>>.
- *NAV* [online]. 2011 [cit. 2011-03-05]. Child benefit. Dostupné z WWW:
<<http://www.nav.no/English/Stay+in+Norway/212728.cms>>.
- *NAV* [online]. 2011 [cit. 2011-03-05]. Pregnancy Benefit. Dostupné z WWW:
<<http://www.nav.no/Familie/Svangenskap%2C+f%C3%B8dsel+og+adopsjon/Svangerskapspenger/Svangerskapspenger/86851.cms>>.
- Norwegian Ministry of Children, Equality and Social Inclusion. *Parental Responsibility and Right of Access* [online]. [s.l.]: Norwegian Ministry of Children, Equality and Social Inclusion, 09/2010 [cit. 2011-04-15]. Dostupné z WWW:
<http://www.regjeringen.no/upload/BLD/Rapporter/2010/Parental_responsibility.pdf>
- *RSK: Ríkisskattstjóri* [online]. 2011 [cit. 2011-03-28]. Child benefit in Iceland. Dostupné z WWW: <<http://www.rsk.is/international/en/individuals/childbenefit>>.
- *Sociálna poisťovňa*. [online] 2011. [cit. 15. 2. 2011] Dostupné z WWW:
<<http://www.socpoist.sk/matenske/1293s>>.
- *Statistics Iceland* [online]. 2011-03-30 [cit. 2011-04-18]. Wages, income and labour market. Dostupné z WWW:
<http://www.statice.is/?PageID=1188&src=/temp_en/Dialog/varval.asp?ma=VIN02010%26ti=Earnings+in+the+private+sector+for+full%2Dtime+employees+by+occupational+group+and+sex+1998%2D2010+++++++%26path=../Database/vinnnumarkadur/fulllaun/%26lang=1%26units=Thousand+ISK>.

- *Statistic Norway: Statistik sentralbyrå* [online]. 2011 [cit. 2011-04-17]. StatBank Norway - Labour market, wages - Average monthly earnings and average contractual working hours per week for full-time employees, by section. Dostupné z WWW: <http://statbank.ssb.no/statistikkbanken/Default_FR.asp?PXSid=0&nvl=true&PLanguage=1&tilside=selectvarval/define.asp&Tabellid=06949>.
- *Statistical Office of the Republic of Slovenia* [online]. 15. 4. 2011 [cit. 2011-04-21]. Average monthly earnings Slovenia, February 2011 - provisional data. Dostupné z WWW: <http://www.stat.si/eng/novica_prikazi.aspx?id=3850>.
- Štatistický úrad Slovenskej republiky. 2011. [online] [cit. 15. 2. 2011] Dostupné z WWW: <<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=1802>>.
- WITHERSPOON, Gillian; Gillen, Laura; Richardson, Megan. *Tulane University* [online]. 05. 05. 2009 [cit. 2011-03-06]. Family Leave Policies. Dostupné z WWW: <<http://www.tulane.edu/~rouxbee/soci626/finland/familyleave.html>>.

7. PŘÍLOHY

Tabulka I: Živě narození na 1000 obyvatel v letech 1989 až 2000

Rok	Evropa		
	celkem	západní	východní
1989	13,2	11,9	14,5
1990	12,8	12,1	13,6
1991	12,2	11,8	12,7
1992	11,6	11,6	11,7
1993	11,0	11,3	10,7
1994	10,8	11,0	10,6
1995	10,5	10,8	10,1
1996	10,4	10,9	9,8
1997	10,2	10,9	9,4
1998	10,1	10,7	9,5
1999	9,9	10,7	9,0
2000	10,1	10,8	9,3

Zdroj: Český statistický úřad. *Vývoj obyvatelstva ČR po roce 1989 v mezinárodním srovnání*. Praha: Český statistický úřad, 2002. 23 s.

Tabulka II: Migrační přírůstek na 1000 obyvatel v letech 1989 až 2000

Rok	Evropa		
	celkem	západní	východní
1989	1,2	2,8	-0,5
1990	1,3	3,0	-0,5
1991	0,9	3,8	-1,5
1992	2,0	4,2	0,2
1993	2,1	2,9	1,1
1994	1,6	2,2	1,0
1995	1,5	1,9	1,0
1996	1,1	2,0	0,1
1997	1,0	1,6	0,6
1998	1,1	1,8	0,4
1999	1,5	2,5	0,7
2000	1,5	3,1	0,7

Zdroj: Český statistický úřad. *Vývoj obyvatelstva ČR po roce 1989 v mezinárodním srovnání*. Praha: Český statistický úřad, 2002. 23 s.

Tabulka III: Celkový populační přírůstek na 1000 obyvatel v letech 1989 až 2000

Rok	Evropa		
	celkem	západní	východní
1989	3,9	4,6	3,2
1990	3,5	4,9	2,0
1991	2,4	4,7	-0,2
1992	2,8	5,4	0,0
1993	1,6	4,0	-1,2
1994	0,7	3,3	-2,1
1995	0,4	3,0	-2,5
1996	0,0	2,9	-3,2
1997	0,0	2,6	-2,8
1998	0,0	2,6	-2,9
1999	0,0	3,3	-3,7
2000	0,0	3,9	-4,1

Zdroj: Český statistický úřad. *Vývoj obyvatelstva ČR po roce 1989 v mezinárodním srovnání*. Praha: Český statistický úřad, 2002. 23 s.

Tabulka IV: Modely sociálního státu a typy rodinné politiky podle Esping-Andersena

Typ „státu blahobytu“	Liberální (anglosaský)	Sociálně-demokratický (skandinávský)	Konzervativní (bismarckovský)	Prorodinný (latinský)	Postsocialistický
Obecné rysy	Úloha trhu je prvořadá; pomoc státu náleží jen nejvíce potřebným; minimální stupeň přerozdělování zdrojů	Sociální práva každému; stát zajišťuje práci tam, kde není v soukromém sektoru; zavedené vysoké daně a vysoký stupeň přerozdělování zdrojů	Profesní sdružení zajišťují základní sociální práva; vysoký stupeň přerozdělování zdrojů	Diferenciace podle ekonomické aktivity; neexistuje definice minimální mzdy	Vysoký stupeň přerozdělování zdrojů, postupný přechod od státního paternalismu k systému pomoci jen potřebným
Efekt na sociální strukturu	Existuje nerovnost mezi chudými a bohatými; zavedeno soukromé pojištění	Univerzalizmus, solidarity; společnost rozšířená na úroveň střední vrstvy, zavedeno univerzální sociální pojištění	Hierarchie ve společnosti, loajalita; stát podporuje zajištění minimální životní úrovně	Hierarchie ve společnosti, loajalita	Postupná diference
Podpora rodin	Není stanovena výše minimální mzdy ovlivňující životní minimum; odpovědnost za péči o děti spočívá na rodiči a soukromých institucích	Plošné základní dávky rodinám; vysoké ostatní sociální dávky; dlouhá rodičovská dovolená; rozvinutý systém institucí péče o děti	Tradiční rodina je základním prvkem sociální struktury, živitel je hlavním zdrojem příjmu; méně rozvinutý systém instituce péče o děti	Nízká úroveň dávek, malá pomoc státu rodinám v péči o děti	Vysoká zaměstnanost žen, dlouhá rodičovská dovolená, rozvinutý systém péče o děti, nárok na sociální dávky testovaný, jejich výše často demotivuje k pracovnímu zapojení
Ovlivňování tender vztahů	Nevměšování se	Politika rovnosti pohlaví, podpora dvoupříjmového rodinného modelu	Tradiční jednokariérový model	Tradiční jednokariérový model	Dvoupříjmový model rodiny
Síť státních institucí péče o děti	Málo rozvinutá	Velmi rozvinutá	Velmi rozvinutá	Málo rozvinutá	Rozvinutá
Forma rodinných dávek	Daňové úlevy	Univerzální nárokové dávky	Dávky, odpočty z daní	Dávky, odpočty z daní	Především dávky
Populační politika	neutrální	Child-friendly policy	Často populační cíle	neutrální	Často propopulační cíle
Stát	Austrálie, Kanada, Spojené státy, Japonsko, Velká Británie, Švýcarsko	Dánsko, Finsko, Norsko, Švédsko	Německo, Rakousko, Belgie, Francie, Irsko, Lucembursko, Nizozemsko	Španělsko, Řecko, Itálie, Portugalsko	Česká republika, Polsko, Maďarsko, Slovensko, Slovinsko

Zdroj: MATĚJKOVÁ, Barbora, Palonciová, Jana. *Rodinná politika ve vybraných evropských zemích s ohledem na situaci v České republice*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005. 79 s.

Tabulka V: Úhrnná plodnost evropských států v letech 1999 -2009

Země/Rok	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Průměr 1999 – 2009 ^z	Pořadí podle průměru
Island	1.99	2.08	1.95	1.93	1.99	2.04	2.05	2.08	2.09	2.15	2.23	2.05	1
Irsko	1.90	1.89	1.94	1.97	1.96	1.94	1.87	1.93	2.01	2.10	2.07	1.96	2
Francie	1.81	1.89	1.90	1.88	1.89	1.92	1.94	2.00	1.98	2.01	2.00	1.93	3
Norsko	1.85	1.85	1.78	1.75	1.80	1.83	1.84	1.90	1.90	1.96	1.98	1.86	4
Finsko	1.73	1.73	1.73	1.72	1.76	1.80	1.80	1.84	1.83	1.85	1.86	1.79	5 a 6
Dánsko	1.73	1.77	1.74	1.72	1.76	1.78	1.80	1.85	1.84	1.89	1.84	1.79	5 a 6
Spojené království	1.68	1.64	1.63	1.64	1.71	1.77	1.78	1.84	1.90	1.96	:	1.76	7
Belgie	1.62	1.67	:	:	1.66	1.72	1.76	1.80	1.82	1.86	1.84	1.75	8
Nizozemí	1.65	1.72	1.71	1.73	1.75	1.72	1.71	1.72	1.72	1.77	1.79	1.73	9 a 10
Švédsko	1.50	1.54	1.57	1.65	1.71	1.75	1.77	1.85	1.88	1.91	1.94	1.73	9 a 10
Lucembursko	1.74	1.76	1.66	1.63	1.62	1.66	1.63	1.65	1.61	1.61	1.59	1.65	11
Bývalá Jugoslávská republika Makedonie	1.76	1.88	1.73	1.80	1.77	1.52	1.46	1.46	1.46	1.47	1.52	1.62	12
Kypr	1.67	1.64	1.57	1.49	1.50	1.49	1.42	1.45	1.39	1.46	1.51	1.51	13
Lichtenštejnsko	:	1.57	1.52	1.47	1.36	1.44	1.49	1.43	1.42	1.43	1.71	1.48	14 a 15
Malta	1.77	1.70	1.48	1.45	1.48	1.40	1.38	1.39	1.37	1.44	1.44	1.48	14 a 15
Estonsko	1.32	1.38	1.34	1.37	1.37	1.47	1.50	1.55	1.63	1.65	1.62	1.47	16
Švýcarsko	1.48	1.50	1.38	1.39	1.39	1.42	1.42	1.44	1.46	1.48	1.50	1.44	17
Portugalsko	1.50	1.55	1.45	1.47	1.44	1.40	1.40	1.36	1.33	1.37	1.32	1.42	18
Chorvatsko	:	:	:	1.34	1.32	1.34	1.41	1.38	1.40	1.46	1.49	1.39	19
Rakousko	1.34	1.36	1.33	1.39	1.38	1.42	1.41	1.41	1.38	1.41	1.39	1.38	20
Německo (včetně bývalé NDR od r. 1991)	:	1.38	1.35	1.34	1.34	1.36	1.34	1.33	1.37	1.38	1.36	1.36	21
Litva	1.46	1.39	1.30	1.24	1.26	1.26	1.27	1.31	1.35	1.47	1.55	1.35	22
Řecko	1.24	1.26	1.25	1.27	1.28	1.30	1.33	1.40	1.41	1.51	1.52	1.34	23

Španělsko	1.19	1.23	1.24	1.26	1.31	1.33	1.35	1.38	1.40	1.46	1.40	1.32	24 a 25
Lotyšsko	:	:	:	1.23	1.29	1.24	1.31	1.35	1.41	1.44	1.31	1.32	24 a 25
Maďarsko	1.28	1.32	1.31	1.30	1.27	1.28	1.31	1.34	1.32	1.35	1.32	1.31	26 a 27 a 28
Rumunsko	1.30	1.31	1.27	1.25	1.27	1.29	1.32	1.32	1.30	1.35	1.38	1.31	26 a 27 a 28
Itálie	1.23	1.26	1.25	1.27	1.29	1.33	1.32	1.35	1.37	1.42	:	1.31	26 a 27 a 28
Slovinsko	1.21	1.26	1.21	1.21	1.20	1.25	1.26	1.31	1.38	1.53	1.53	1.30	29 a 30
Polsko	1.37	1.35	1.31	1.25	1.22	1.23	1.24	1.27	1.31	1.39	1.40	1.30	29 a 30
Česká republika	1.13	1.14	1.14	1.17	1.18	1.23	1.28	1.33	1.44	1.50	1.49	1.28	31
Slovensko	1.33	1.30	1.20	1.19	1.20	1.24	1.25	1.24	1.25	1.32	1.41	1.27	32

: = Nedostupné

z = zaokrouhлено na dvě desetinná místa

Zdroj: Eurostat [online]. 2011-02-04 [cit. 2011-02-10]. Total fertility rate. Dostupné z WWW:

<<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tsdde220>>.

Tabulka VI: Částky životního minima v České republice platné pro rok 2011 (měsíčně)

Jednotlivec		128,81 €
První dospělá osoba v domácnosti		118,67 €
Druhá a další dospělá osoba v domácnosti		107,13 €
Nezaopatřené dítě ve věku	do 6 let	65,93 €
	6 až 15 let	80,76 €
	15 až 26 let	92,71 €

Zdroj: Integrovaný portál MPSV [online]. 1. 1. 2011 [cit. 2011-04-30]. Životní a existenční minimum. Dostupné z WWW:

<http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/zivotni_min>.

Tabulka VII: Země s vysokou úhrnnou plodností v letech 1999 – 2009

Rok/Země	Island	Irsko	Norsko	Finsko
1990	2.30	2.11	1.93	1.78
1991	2.18	2.08	1.92	1.79
1992	2.21	1.99	1.88	1.85
1993	2.22	1.90	1.86	1.81
1994	2.14	1.85	1.87	1.85
1995	2.08	1.84	1.87	1.81
1996	2.12	1.88	1.89	1.76
1997	2.04	1.93	1.86	1.75
1998	2.05	1.94	1.81	1.70
1999	1.99	1.90	1.85	1.73
2000	2.08	1.89	1.85	1.73
2001	1.95	1.94	1.78	1.73
2002	1.93	1.97	1.75	1.72
2003	1.99	1.96	1.80	1.76
2004	2.04	1.94	1.83	1.80
2005	2.05	1.87	1.84	1.80
2006	2.08	1.93	1.90	1.84
2007	2.09	2.01	1.90	1.83
2008	2.15	2.10	1.96	1.85
2009	2.23	2.07	1.98	1.86
Průměr 1999-2009	2.05	1.96	1.86	1.86

Zdroj: Eurostat [online]. 2011-02-04 [cit. 2011-02-10]. Total fertility rate.

Dostupné z WWW:

<<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tsdde220>>.

Tabulka VIII: Země s nízkou úhrnnou plodností v letech 1999 – 2009

Rok/Země	Slovensko	Česká republika	Slovinsko	Polsko
1990	2.09	1.90	1.46	2.06
1991	2.05	1.86	1.42	2.07
1992	1.93	1.71	1.33	1.95
1993	1.87	1.67	1.33	1.87
1994	1.67	1.44	1.32	1.81
1995	1.52	1.28	1.29	1.62
1996	1.47	1.18	1.28	1.59
1997	1.43	1.17	1.25	1.51
1998	1.37	1.16	1.23	1.44
1999	1.33	1.13	1.21	1.37
2000	1.30	1.14	1.26	1.35
2001	1.20	1.14	1.21	1.31
2002	1.19	1.17	1.21	1.25
2003	1.20	1.18	1.20	1.22
2004	1.24	1.23	1.25	1.23
2005	1.25	1.28	1.26	1.24
2006	1.24	1.33	1.31	1.27
2007	1.25	1.44	1.38	1.31
2008	1.32	1.50	1.53	1.39
2009	1.41	1.49	1.53	1.40
Průměr 1999-2009	1.27	1.28	1.30	1.30

Zdroj: Eurostat [online]. 2011-02-04 [cit. 2011-02-10]. Total fertility rate.

Dostupné z WWW:

<<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tsdde220>>.

Tabulka IX: Přehled porodné

	Porodné	Podmínky	Závislost na příjmu	Výše porodného	Vícečetný porod	Průměrná měsíční mzda
Island	Neexistuje	-	-	-	-	2888,61 €
Irsko	Neexistuje na jedno dítě, pouze v případě vícečetného porodu	Vícečetný porod	Nezávisí	635 € na jeden porod	Vyplácí se pouze při vícečetném porodu	2797,84 €
Norsko	Paušální dávka při narození a adopci	Národní pojištění	Nezávisí	4487,53 € na každé dítě	Žádné zvýhodnění, ale částka se vyplácí na každé narozené dítě	4 505,09 €
Finsko	Podpora v mateřství	Trvalý pobyt a lékařské vyšetření	Nezávisí	140 € nebo mateřský balíček	Při vícečetném porodu se dávka násobí - dvojčata 3 dávky, trojčata 6 dávek v různé kombinaci	3977 €
Česká republika	Porodné	Pouze při prvním porodu, pouze pro rodiny s nízkým příjmem	Závisí – pouze pro rodiny s příjmem nižším než 2,4násobek životního minima	535,65 € na první živé dítě	803,49 € pokud se při prvním porodu narodí víceročata	986,90 €.
Slovensko	Příspěvek při narození dítěte	Trvalý pobyt, dítě se musí dožít alespoň 28 dní	Nezávisí	151,370 na jedno dítě	Při vícečetném porodu se suma na každé dítě navyšuje o ½ částky	744,5 €
	Příplatek k příspěvku při narození dítěte	První, druhý nebo třetí porod, dítě se musí dožít alespoň 28 dní	Nezávisí	678,49 € na každé narozené dítě	Žádné zvýhodnění, ale částka se vyplácí na každé narozené dítě	
Slovinsko	Přídavek při narození dítěte	Trvalý pobyt	Nezávisí	279,42 € nebo příslušenství pro novorozence - výbavička	Žádné zvýhodnění, ale částka se vyplácí na každé narozené dítě	969,92 €
Polsko	Jednorázový příplatek k rodinným přídávkům týkající se porodu dítěte	Kriterium příjmu, jeden rok dítěte	Závisí – příjem nesmí přesáhnout stanovenou hranici – kriterium příjmu na hlavu	252,97 € v jednom roce dítěte	Žádné zvýhodnění, ale částka se vyplácí na každé narozené dítě	815,83 €

Zdroje: Island: *Council of Europe: The Council of Europe Family Policy Database* [online]. 30. 4. 2009 [cit. 2011-04-25]. Family/Child allowances. Dostupné z WWW: <http://www.coe.int/t/dg3/familypolicy/Source/2_1_i%20System%20of%20family%20allowances.pdf>; *Statistics Iceland* [online]. 2011-03-30 [cit. 2011-04-18]. Wages, income and labour market. Dostupné z WWW: <http://www.statice.is/?PageID=1188&src=/temp_en/Dialog/varval.asp?ma=VIN02010%26ti=Earnings+in+the+private+sector+for+full%2Dtime+employees+by+occupational+group+and+sex+1998%2D2010+++++%26path=../Database/vinumarkadur/fulllaun/%26lang=1%26units=Thousand+ISK>.

Irsko: *Department of Social Protection* [online]. 2011 [cit. 2011-03-10]. Child Benefit. Dostupné z WWW: <<http://www.welfare.ie/EN/Schemes/BirthChildrenAndFamilies/ChildRelatedPayments/Pages/cb.aspx>>; *Council of Europe: The Council of Europe Family Policy Database* [online]. 30. 04. 2009 [cit. 2011-04-17]. Family/Child allowances. Dostupné z WWW: <http://www.coe.int/t/dg3/familypolicy/Source/2_1_i%20System%20of%20family%20allowances.pdf>; *Central Statistics Office Ireland* [online]. 2011-04-07 [cit. 2011-04-18]. Earnings and Labour Costs. Dostupné z WWW: <http://www.cso.ie/quicktables/GetQuickTables.aspx?FileName=EHQ03.asp&TableName=Earnings+and+Labour+Costs&StatisticalProduct=DB_EH>.

Norsko: *NAV* [online]. 2011 [cit. 2011-04-17]. Engangsstønad ved fødsel og adopsjon. Dostupné z WWW: <<http://www.nav.no/Familie/Svangenskap%2C+f%C3%B8dsel+og+adopsjon/Engangsst%C3%B8nad+ved+f%C3%B8dsel+og+adopsjon>>; *Statistic Norway: Statistikk sentralbyrå* [online]. 2011 [cit. 2011-04-17]. StatBank Norway - Labour market, wages - Average monthly earnings and average contractual working hours per week for full-time employees, by section. Dostupné z WWW: <http://statbank.ssb.no/statistikkbanken/Default_FR.asp?PXSid=0&nvl=true&PLanguage=1&tilside=selectvarval/define.asp&Tabellid=06949>.

Finsko: Kela. *Guide to benefits* [online]. 2011. Helsinki: [s.n.], 2011 [cit. 2011-04-01]. Dostupné z WWW: <[http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/180808091909HS/\\$File/Pahkina_eng.pdf?OpenElement](http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/180808091909HS/$File/Pahkina_eng.pdf?OpenElement)>; Eurostat. *Eurostat* [online]. 05. 04. 2011 [cit. 2011-04-10]. Monthly labour costs. Dostupné z WWW: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00174&plugin=1>>.

Česká republika: *Integrovaný portál MPSV* [online]. 1. 1. 2011 [cit. 2011-04-30]. Porodné. Dostupné z WWW: <<http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/porodne>>; *Český statistický úřad* [online]. 9.3. 2011 [cit. 2011-04-15]. Průměrná hrubá měsíční mzda 2000-2010. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/dyngrafy.nsf/graf/mzda_v_kc>.

Slovensko: Dávkový informačný servis. 2011. [online] [cit. 16. 2. 2011] Dostupné z WWW: <<http://www.employment.gov.sk/DIS/dis/index.php?SMC=1&id=109>>; Štatistický úrad Slovenskej republiky. 2011. [online] [cit. 15. 2. 2011] Dostupné z WWW: <<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=1802>>.

Slovinsko: *Ministry of Labour, Family and Social Affairs: Government of the Republic of Slovenia* [online]. 2011 [cit. 2011-04-21]. Types of Family Benefit. Dostupné z WWW: <http://www.mdds.gov.si/en/areas_of_work/family/types_of_family_benefit/>; *Statistical Office of the Republic of Slovenia* [online]. 15. 4. 2011 [cit. 2011-04-21]. Average monthly earnings Slovenia, February 2011 - provisional data. Dostupné z WWW: <http://www.stat.si/eng/novica_prikazi.aspx?id=3850>.

Polsko: *Ministry of Labour and Social Policy* [online]. 2005 [cit. 2011-03-27]. Family benefits. Dostupné z WWW: <<http://www.mpips.gov.pl/index.php?gid=761>>; *GUS: Central Statistical Office* [online]. 2011 [cit. 2011-04-27]. Average monthly gross wage and salary in national economy (1950-2010). Dostupné z WWW: <http://www.stat.gov.pl/gus/5840_1630_ENG_HTML.htm>.

Tabulka X: Porovnání výše přídatku na dítě s průměrnou mzdou

	Výše přídatku na dítě (měsíčně v eurech)	Podmínky	Průměrná měsíční mzda (€)
Island	79,21 € až 135,32€	pořadí dítěte a rodinném stavu rodičů	2888,61 €
Irsko	140 € až 1332 €	podle pořadí dítěte (první až osmé dítě)	2797,84 €
Norsko	123,44 €	na každé dítě	4 505,09 €
Finsko	100,40 € až 182,73 €	podle pořadí dítěte (první až páté dítě)	3977 €
Česká republika	20,60 € až 28,84 €	podle věku dítěte	986,90 €
Slovensko	22,01 €	na každé dítě	744,5 €
Slovinsko	19,88€ až 137,18€	podle pořadí dítěte (jedno až tři děti) a příjmu rodiny	969,92 €
Polsko	17,20 € až 24,79 €	podle věku dítěte	815,83 €

Zdroj: Island: Council of Europe: *The Council of Europe Family Policy Database* [online]. 30. 4. 2009 [cit. 2011-04-25]. Family/Child allowances. Dostupné z WWW: <http://www.coe.int/t/dg3/familypolicy/Source/2_1_i%20System%20of%20family%20allowances.pdf>; *Statistics Iceland* [online]. 2011-03-30 [cit. 2011-04-18]. Wages, income and labour market. Dostupné z WWW: <http://www.statice.is/?PageID=1188&src=/temp_en/Dialog/varval.asp?ma=VIN02010%26ti=Earnings+in+the+private+sector+for+full%2Dtime+employees+by+occupational+group+and+sex+1998%2D2010+++++%26path=../Database/vinummarkadur/fulllaun/%26lang=1%26units=Thousand+ISK>.

Irsko: *Department of Social Protection* [online]. 2011 [cit. 2011-03-10]. Child Benefit. Dostupné z WWW: <<http://www.welfare.ie/EN/Schemes/BirthChildrenAndFamilies/ChildRelatedPayments/Pages/cb.aspx>>; *Central Statistics Office Ireland* [online]. 2011-04-07 [cit. 2011-04-18]. Earnings and Labour Costs. Dostupné z WWW: <http://www.cso.ie/quicktables/GetQuickTables.aspx?FileName=EHQ03.asp&TableName=Earnings+and+Labour+Costs&StatisticalProduct=DB_EH>.

Norsko: NAV [online]. 2011 [cit. 2011-03-05]. Child benefit. Dostupné z WWW: <<http://www.nav.no/English/Stay+in+Norway/212728.cms>>; *Statistic Norway: Statistisk sentralbyrå* [online]. 2011 [cit. 2011-04-17]. StatBank Norway - Labour market, wages - Average monthly earnings and average contractual working hours per week for full-time employees, by section. Dostupné z WWW: <http://statbank.ssb.no/statistikkbanken/Default_FR.asp?PXSid=0&nvl=true&PLanguage=1&tilside=selectvarval/define.asp&Tabellid=06949>.

Finsko: Kela. *Guide to benefits* [online]. 2011. Helsinki: [s.n.], 2011 [cit. 2011-04-01]. Dostupné z WWW: <[http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/180808091909HS/\\$File/Pahkina_eng.pdf?OpenElement](http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/180808091909HS/$File/Pahkina_eng.pdf?OpenElement)>; Eurostat. *Eurostat* [online]. 05. 04. 2011 [cit. 2011-04-10]. Monthly labour costs. Dostupné z WWW: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00174&plugin=1>>.

Česká republika: *Integrovaný portál MPSV* [online]. 5. 8. 2010 [cit. 2011-04-01]. Přídatek na dítě. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/prid_na_dite>; *Český statistický úřad* [online]. 9.3. 2011 [cit. 2011-04-15]. Průměrná hrubá měsíční mzda 2000-2010. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/dyngrafy.nsf/graf/mzda_v_kc>.

Slovensko: Dávkový informačný servis. 2011. [online] [cit. 16. 2. 2011] Dostupné z WWW: <<http://www.employment.gov.sk/DIS/dis/index.php?SMC=1&id=109>>; Štatistický úrad Slovenskej republiky. 2011. [online] [cit. 15. 2. 2011] Dostupné z WWW: <<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=1802>>.

Slovinsko: *Ministry of Labour, Family and Social Affairs: Government of the Republic of Slovenia* [online]. 2011 [cit. 2011-04-21]. Types of Family Benefit. Dostupné z WWW: <http://www.mdds.gov.si/en/areas_of_work/family/types_of_family_benefit>; *Statistical Office of the Republic of Slovenia* [online]. 15. 4. 2011 [cit. 2011-04-21]. Average monthly earnings Slovenia, February 2011 - provisional data. Dostupné z WWW: <http://www.stat.si/eng/novica_prikazi.aspx?id=3850>.

Polsko: *Ministry of Labour and Social Policy* [online]. 2005 [cit. 2011-03-27]. Family benefits. Dostupné z WWW: <<http://www.mpips.gov.pl/index.php?gid=761>>; *GUS: Central Statistical Office* [online]. 2011 [cit. 2011-04-27]. Average monthly gross wage and salary in national economy (1950-2010). Dostupné z WWW: <http://www.stat.gov.pl/gus/5840_1630_ENG_HTML.htm>.